

KIRKONKYLÄN SELVITYSALUEEN LUONTOSELVITYS 2013

Pekka Routasuo ja Esa Lammi

ENVIRO

luonnos 3.12.2013 (päivitetty 25.10.2018)

KIRKONKYLÄN SELVITYSALUEEN LUONTOSELVITYS

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	2
2 LÄHTÖTIEDOT JA MENETELMÄT	2
2.1 LÄHTÖTIEDOT.....	2
2.2 VUODEN 2013 INVENTOINNIT	3
2.3 LUONTOKOHTEIDEN LUOKITTELU	4
3 TULOKSET	4
3.1 OSA-ALUEIDEN KUVAUKSET	4
3.1.1 Osa-alue 1	5
3.1.2 Osa-alue 2	8
3.1.3 Osa-alue 3	10
3.1.4 Osa-alue 4	11
3.1.5 Osa-alue 5	12
3.1.6 Osa-alue 6	13
3.1.7 Osa-alue 7	16
3.1.8 Osa-alue 8	19
3.1.9 Osa-alue 9	20
3.1.10 Osa-alue 10	22
3.1.11 Osa-alue 11	23
3.1.12 Osa-alue 12	24
3.1.13 Osa-alue 13	25
3.1.14 Osa-alue 14	28
3.2 ARVOKKAAT LUONTOKOhteET.....	29
3.2.1 Luonnonmuistomerkit.....	30
3.2.2 Muut luonnoltaan arvokkaat alueet	31
3.3 LUONTODIREKTIIVIN LIITTEEN IV(A) LAJIT.....	53
3.3.1 Liito-orava	54
3.3.2 Saukko.....	61
3.4 UHANALAISET JA SILMÄLLÄPIDETTÄVÄT LAJIT	61
3.5 SELVITYSALUEEN ARVOKKAAT KALLIOALUEET.....	61
3.6 LUONNONTILANSA MENETTÄNEET KOhteET	62
4 LÄHTEET	63

Liite 1. Luettelo Kirkonkylän selvitysalueen luontokohteista.

Liite 2. Kirkonkylän selvitysalueen luontokohteet.

Liite 3. Liito-oravan elinalueet Kirkonkylän selvitysalueella.

1 JOHDANTO

Nurmijärven kirkonkylän ja sen ympäristön kattavalta selvitysalueelta on tehty osayleiskaavan valmistelua varten luonto- ja maisemaselvitys vuosina 2003–2004 (Ympäristösuunnittelu Enviro & Ympäristösuunnittelu Ok 2005). Selvitysalueen eteläraja kulkee Suontaankulman eteläpuolella ja Viitastenkulman pohjoispuolella. Idässä selvitysalueita rajasi Hämeenlinnanväylä ja länsipuolelta linja Rajakallio–Alttarikallio. Pohjoisraja kulki Rajamäen eteläpuolella Uusimäen kylän alueella. Lisäksi selvitysalueeseen kuului Hämeenlinnanväylän itäpuolella oleva Karhunkorven alue. Selvitysalueen pinta-ala oli noin 55 km². Miltei puolet siitä oli peltoa.

Vuosina 2006 ja 2007 tehtiin kirkonkylän alueella asemakaavoitukseen liittyen liito-oravaselvityksiä (Ympäristösuunnittelu Enviro Oy 2006, 2007). Vuonna 2007 asemakaavoitettavilla alueilla tehtiin myös luontoselvitys (Pöyry 2007). Vuosina 2010 ja 2011 selvitettiin Metsä-Tuomelan alueen luonnonoloja ja liito-oravia (Ympäristösuunnittelu Enviro Oy 2011).

Vuonna 2013 Nurmijärven kunta tilasi Kirkonkylän selvitysalueen luontoselvityksen päivityksen Ympäristösuunnittelu Enviro Oy:ltä. Selvitysalue oli pääosin sama kuin aiemmin. Lounaisosasta aluetta hieman supistettiin, mutta luoteisosasta se laajeni. Toimeksiantoon kuului liito-oravainventointi, kesällä tehtävä arvokkaiden kasvillisuus- ja luontotyyppikohteiden inventointi sekä aiemmin tiedossa olleiden luontokohteiden nykytilan ja suojeluarvojen tarkistaminen. Tässä raportissa esitellään Kirkonkylän selvitysalueen luonnonolot vuonna 2013 tehtyjen inventointien ja aiempien selvitysten perusteella. Raportin ovat laatineet maastotöistä vastanneet LuK Pekka Routasuo ja FM Esa Lammi Ympäristösuunnittelu Enviro Oy:stä. Kirkonkylän luontoselvityksen osana tehtiin myös lepakkoselvitys, josta on valmistunut erillinen raportti (Karlsson & Wahlsten 2013).

2 LÄHTÖTIEDOT JA MENETELMÄT

2.1 Lähtötiedot

Nurmijärven luonnosta ja maisemasta on aiemmin tehty useita selvityksiä. Koko kunnan kattavia ovat olleet mm. pienvesiselvitys (Nironen 1991, Ympäristösuunnittelu Enviro Oy 2004), ympäristö- ja luontokohdeinventointi (Ympäristötutkimus Oy Metsätähti 1991), kallioselvitys (Ympäristötutkimus Oy Metsätähti 1992) sekä Nurmijärven maisemainventointi ja kulttuurimaisemaselvitys (LT Konsultit Oy 1997). Kuntakohtaisten selvitysten lisäksi Nurmijärven arvokkaita luontokohteita on kartoitettu valtakunnallisten selvitysten, mm. luonnonsuojelulain mukaisien luontotyyppi-, perinnemaisema- ja kallioalueinventointien yhteydessä. Kirkonkylän osayleiskaavaa varten on tehty useita selvityksiä vuosina 2003–2004 ja 2007 (ks. johdanto).

Kirkonkylän selvitysalueita koskevat tiedot on koottu luontoselvityksen pohjaksi aiemmista raporteista. Tietoja uhanalaisista lajeista ja arvokkaista luontokohteista on lisäksi saatu selvityksen käyttöön kunnan ympäristötoimelta, Uudenmaan ELY-keskukselta (liito-oravahavainnot ja rajauspäätökset) sekä Suomen ympäristökeskuksesta (Eliölajit-tietojärjestelmän uhanalaistiedot).

Kirkonkylän selvitysalueella on aiemmissa selvityksissä todettu 13 vähintään paikallisesti arvokasta luontokohdetta, kolme luonnonsuojelulain mukaan rauhoitettua luonnonmuistomerkkiä, kuusi liito-oravan asuttamaa metsäaluetta ja 13 arvokasta kalliokohdetta, jotka on luokiteltu arvokkaiksi lähinnä geologisten ja maisemallisten arvojensa perusteella.

2.2 Vuoden 2013 inventoinnit

Työn tarkoituksena oli saada mahdollisimman kattava ja ajan tasalla oleva kuva selvitysalueen luonnonoloista. Työ painotettiin niihin lajeihin ja luontotyypeihin, joiden säilyttämiseen on lainsäädännön tuomat velvoitteet tai joiden huomioon ottaminen kaavasuunnittelussa on maankäyttö- ja rakennuslain suositusten mukaista. Maastoinventoinneissa tarkistettiin liito-oravan esiintyminen koko alueelta ja aiemmin arvokkaiksi luokiteltujen luontokohteiden nykytila. Lisäksi tarkistettiin kaava-alueen osa-alueiden luonnonolojen kuvaukset, jotka on esitetty 2000-luvun alkuvuosina tehdyssä luonto- ja maisemaselvityksessä (Ympäristösuunnittelu Enviro & Ympäristösuunnittelu Ok 2005). 1990-luvun alussa arvokkaiksi luokitelluista kallioalueista selvitettiin, onko niillä biologisia erityisarvoja, joiden perusteella alue olisi määriteltävissä luonnonoloiltaan arvokkaaksi (esimerkiksi kallionaluslehto, arvokas kalliokasvilajisto).

Liito-oravainventointi

Liito-oravan esiintymistä selvitettiin etsimällä liito-oravan jätöksiä Sierlan ym. (2004) ohjeiden mukaisesti liito-oravalle sopivista metsäkuvioista. Jätöksiä etsittiin erityisesti kookkaiden haapojen, järeiden kuusten ja kolopuiden tyviltä. Liito-oravan jätösten löytöpaikat ja kolopuut paikannettiin GPS-laitteella (Garmin 60Cx) ja merkittiin kartalle. Maastossa tarkistettiin kaikki aiemmin tiedossa olleet liito-oravan elinympäristöt. Liito-oravia etsittiin lisäksi muista lajille soveliaiksi arvioituista metsäkuvioista. Kohteet valittiin aiempien muistiinpanojen ja ilmakuvatarkastelun perusteella. Liito-oravaselvityksen maastotyöt tehtiin 25.4.–7.5.2013.

Luontokohdeinventointi

Heinä–elokuussa 2013 selvitettiin arvokkaiden luontokohteiden esiintyminen koko yleiskaava-alueelta. Inventointikohteina olivat aiemmin tiedossa olleet luonnonlaan arvokkaat alueet ja aiemmin arvokkaiksi arvioidut kallioalueet. Lisäksi tarkistettiin joitakin puronvarsia, suojuotteja ja mahdollisia lehtoalueita. Inventointitietojen perusteella arvioitiin täyttävätkö kohteet luonnonsuojelulain tai vesilain mukaan säilytettävän luontokohteen kriteerit ja onko niillä uhanalaisia luontotyyppisiä lajeja tai niille sopivia elinympäristöjä.

Selvitysalueen luoteisosaan lisätyn runsaan 1,5 km²:n laajuisen alueen luonnonoloja ei ole aiemmin selvitetty. Alueen kasvillisuus ja luontotyypit inventoitiin heinäkuussa 2013 yleiskaavan edellyttämällä tarkkuudella.

Tätä raporttia on päivitetty 25.10.2018 kohteiden LM3, LUO1, LUO10 ja LUO21 osalta.

2.3 Luontokohteiden luokittelu

Arvokkaille luontokohteille (luku 3.2) annettiin seuraavan jaottelun mukainen arvoluokka (vrt. Söderman 2003). Alimpien luokkien (3 ja 4) kriteerit ovat ohjeellisia ja niiden soveltamisessa on huomioitu mm. kohteen pinta-ala, monipuolisuus, luonnontila ja huomionarvoinen lajisto.

1. Kansainvälisesti arvokkaat alueet (K)

Alueet, jotka on arvioitu kansainvälisten arviointikriteerien perusteella tähän luokkaan kuuluviksi, esim. Natura 2000 -alueet tai kansainvälisesti tärkeät lintu- ja eläinalueet eli ns. IBA-alueet.

2. Valtakunnallisesti arvokkaat alueet (V)

Valtakunnallisissa luonnonsuojeluohjelmissa tai inventoinneissa valtakunnallisesti arvokkaiksi luokitellut kohteet. Kohteet, joiden luonnontila, luontotyytit ja lajisto täyttävät samat kriteerit kuin luontotyyppien ja lajien inventointi- ja arviointiohjeissa tai luonnonsuojeluohjelmissa on annettu valtakunnallisesti arvokkaille kohteille. Alueet, joilla on erityistä merkitystä valtakunnallisesti uhanalaisten luontotyyppien tai lajien kannalta.

3. Maakunnallisesti arvokkaat alueet (M)

Valtakunnallisissa luonnonsuojeluohjelmissa tai inventoinneissa maakunnallisesti arvokkaiksi luokitellut kohteet. Kohteet, joiden luonnontila, luontotyytit ja lajisto täyttävät samat kriteerit kuin luontotyyppien ja lajien inventointi- ja arviointiohjeissa tai luonnonsuojeluohjelmissa on annettu maakunnallisesti arvokkaille kohteille. Alueet, joilla on merkitystä valtakunnallisesti uhanalaisten luontotyyppien tai lajien kannalta. Alueet, joilla on (useita) silmälläpidettäviä tai alueellisesti uhanalaisia luontotyyppisiä ja lajeja.

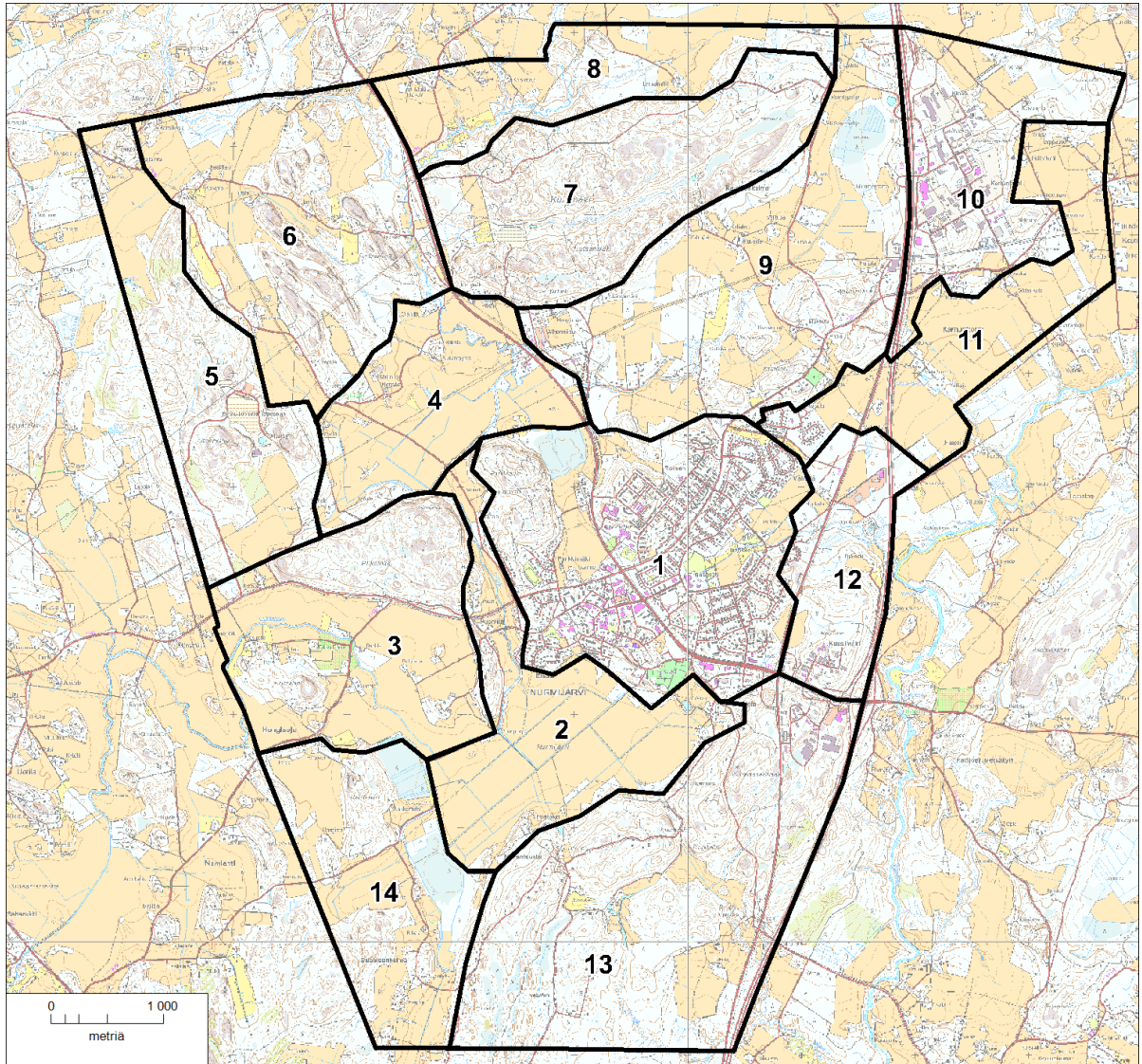
4. Paikallisesti arvokkaat alueet (P)

Kohteella esiintyy paikallisesti harvinaisia tai edustavia luontotyyppisiä tai lajeja.

3 TULOKSET

3.1 Osa-alueiden kuvaukset

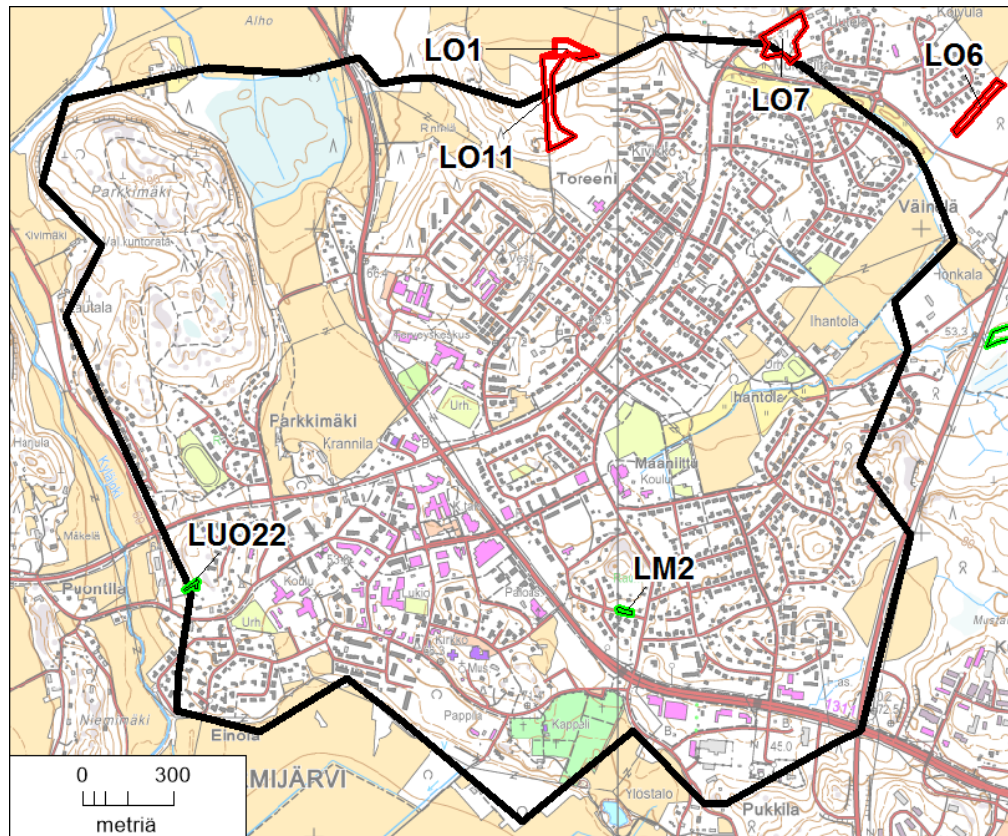
Kirkonkylän selvitysalue jaettiin luonnonolojen ja maankäytön perusteella 14 osa-alueeseen (kuva 1). Osa-aluejako on lähes sama kuin vuonna 2004 valmistuneessa luonto- ja maisemaselvityksessä. Osa-alueiden 5 ja 6 pohjoisreuna ei ollut mukana aiemmassa selvitysalueessa.

Kuva 1. Nurmijärven kirkonkylän selvitysalueen jako osa-alueisiin.

3.1.1 Osa-alue 1

Osa-alue 1 on pääosin Kirkonkylän rakennettua taajamaa. Rakentamattomia metsäalueita on pohjoisessa Toreenin alueella ja lännessä Parkkimäen alueella. Alueen metsät ovat pieniä lehtomaisia tai puistomaisia metsiköitä. Aluskasvillisuus ja pensaskerros ovat taajamametsille tyypillisesti reheviä, puusto on enimmäkseen varttunutta kuusikkoa tai lehtipuustoa. Esimerkiksi paloaseman länsipuolinen pieni metsikkö on rehevää, tuoretta lehtoa. Puusto on valtaosin nuorta tai nuorehkoa harmaaleppää, vaahteraa ja tuomea, jonkin verran on myös isohkoja haapoja, mäntyjä ja koivuja. Paikoin on tiheää tuomipusikkaa. Kenttäkerroksen kasvillisuus on tuoreille lehdoille ominaista, mm. lehtoleinikkejä kasvaa siellä täällä. Jukolantien varrelta on vuonna 1988 löydetty silmäläpidettävää (NT) tuoksuvyökänpää, vuonna 2003 lajia ei samoista puista löytynyt.

Kuva 2. Osa-alueen 1 rajaus. Liito-orava-kohteet (LO) on rajattu punaisella. Vihreällä on merkityt luontokohteet (LUO) ja luonnonmuistomerkit (LM).

Kyläjoentien ja Puontilantien välissä oleva alue rakentamaton alue on pääasiassa metsää, joka kallioalueilla on tuoreen ja kuivahkon kankaan männikköä ja länsirinteellä rehevämpää lehtomaisen kankaan sekametsää ja lehtoa. Nuoria vaahteroita ja tammia sekä pihoilta levinnyttä isotuomipihlajaa on melko paljon. Kallioilla on pienehköjä pylväsmäisiä katajia. Alueen eteläosassa (kuva 2) on rehevä kulttuurivaikutteinen ja ketomainen osin kallioinen rinne, jolla kasvaa mm. runsaasti maksaruohoja ja ketoneilikkaa (ks. alaluku 3.2.2, **LUO22 Puontilan niitty**; kuva 3).

Pappilantien varrella pappilan eteläpuolella on osittain vanhaa viljelysaluetta, jolla kasvaa rehevää lehtoa. Puusto on lehtipuuvaltaista, koivun lisäksi haapaa, harmaaleppää ja tuomea, kuusia on myös jonkin verran. Paikoin on tiheää tuomipensaikkoa ja aukeilla maitohorsmakasvustoja. Pappilantien länsipuolella on pieni lampi, jossa kasvaa mm. lummetta. Lähempänä pappilaa on isoja jaloja lehtipuita, mm. tammea, vaahteraa ja saarnea.

Kirkonkylän keskustan luoteispuolella Kyläjoentien ja Rajamäentien välissä sijaitsevan Parkkimäen kallioalueen itä- ja pohjoisrinteillä on useita jyrkänkeittä, etelä- ja länsiosat ovat loivapiirteisempiä. Alueen metsät ovat etupäässä kuusivaltaisia, kallioisemmilla alueilla on männikköä. Kalliojyrkänkeiden alla on paikoin lehtoa, pohjoisosassa Kyläjoen sivuhaaran varrella on rehevää jokivarsilehtoa. Keväällä 2013 oli Parkkimäen pohjoisosaan joen varteen tuotu kymmeniä autokuormia maata, osa puista oli kaadettu, osa oli jäänyt täytömaan keskelle (kuva 4). Pohjoisrinteen alla kasvaa muutamia lehmuksia ja

Parkkimäen keskivaiheilla on pieni luonnontilainen räme. Parkkimäen koillispuolella on ojitettu suoalue, joka on lähinnä rämemuuttumaa ja mustikkaturvekangasta.

Kuva 3. Puontilan niitty. Kuva Pekka Routasuo

Kuva 4. Parkkimäen pohjoisosan täyttömaa-alue. Kuva Pekka Routasuo

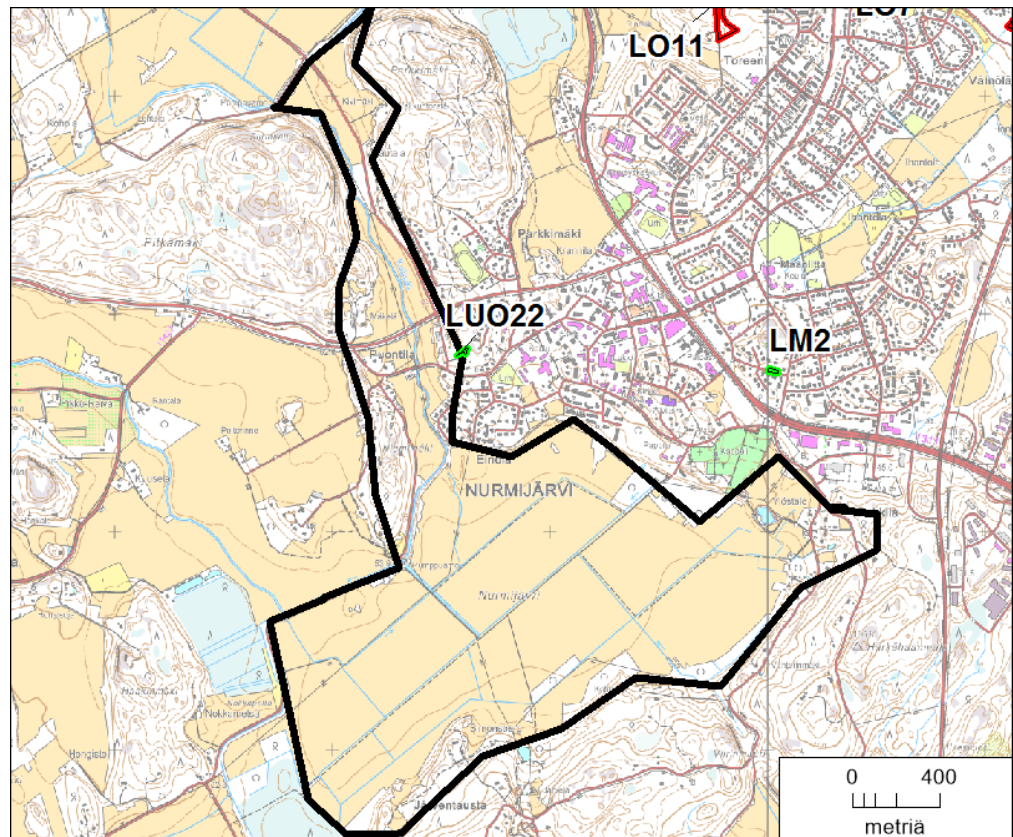
Osa-alueen pohjoisosassa Toreenintien luoteispuolella on lähinnä varttuvaa/varttunutta sekametsää. Kasvillisuus on länsi- ja pohjoisosassa tuoretta kangasta, itä- ja eteläosassa on lehtomaista kangasta ja tuoretta lehtoa. Kuusi on yleensä valtapuuna, mutta lehtipuitakin, etenkin koivua ja nuorehkoja haapoja on melko paljon. Monin paikoin on tiheää alikasvoskuusikkoa tai lehtipensaikkoo. Metsät ovat kasvilajistoltaan tavanomaisia. Toreeninmäen alueella on lito-oravan asuttama metsä, josta on löydetty liito-oravan jätöksiä vuosina 2006 ja 2007, vuonna 2013 ei jätöksiä löytynyt, mutta alue on säilynyt ennallaan (ks. alaluku 3.3.1, **LO1 Heinoja I ja LO11 Toreeninmäki**).

Rintelän tilan ja Puurata -nimisen tien välisessä rinteessä Rajamäentien varrella on pääosin nuorta metsää.

Osa-alueen itäreunalla Aspinniityntien ja Hämeenlinnantien välinen alue on kallioista mäkeä, puusto on lähes kauttaaltaan koivu- ja mäntytaimikkoa. Paikoin on hakkuilta säästynyttä kasvillisuudeltaan tavanomaista käenkaali-oravanmarjatyypin sekametsää. Kallioiden alla on paikoin mm. lehtokuusama ja sinivuokkoa. Alueelle on noussut viime vuosina kymmeniä uusia pientaloja. Lumpperintien pohjoispuolella on luonnonmuistomerkkinä rauhoitetut männyt ns. Lehviälän männyt (ks. alaluku 3.2.1, **LM2**).

Osa-alueella on kokonaan tai osittain kaksi liito-oravan elinaluetta, yksi luonnonmuistomerkki sekä yksi luontokohde (kuva 2).

3.1.2 Osa-alue 2

Kuva 5. Osa-alueen 2 rajaus. Liito-oravakohteet (LO) on rajattu punaisella. Vihreällä on merkitty luontokohteet (LUO) ja luonnonmuistomerkit (LM).

Osa-alueeseen kuuluu Kirkonkylän eteläpuoleinen Nurmijärven peltoalue sekä Kyläjoen laakso reunaosineen (kuva 5).

Nurmijärven peltojen reunoilla osa-alueen eteläosassa on lähinnä nuoria sekametsiä ja taimikoita. Kirkonkylän länsipuolella sijaitseva perinneympäristö, Puontilan niitty ulottuu osittain osa-alueelle (ks. alaluku 3.2.2, **LUO22 Puontilan niitty**).

Perttulantien eteläpuolella oleva Niemimäen kalliainen metsäalue on pohjoisosastaan rakennettu. Niemimäen keski- ja eteläosa on nuorta lehtomaisen kankaan sekametsää ja koivikkoa. Mäen itärinteen nuorena metsässä kasvaa mm. sinivuokkoa ja jänönsalaattia. Mäen laki on harvennettua, männikköistä kalliomaastoa ja kuusivaltaista sekametsää. Niemimäen itäreunaan seuraavan Taipaleentien varrella on lehtipuuvesakkoa. Perttulantien pohjoispuolella sijaitsevan Pitkämäen itärinte on pääosin avohakattu.

Kyläjoki virtaa alueen läpi peltojen reunustamassa uomassa. Jokivarsi on lähes puuton, mutta Niemimäen kohdalla joen rannoilla on nuorta lehtipuustoa ja pensaikkoa. Jokivarressa kasvaa tavanomaisten ranta- ja piennarkasvien lisäksi lehtopalsamia. Uoman suvantokohdissa on melko runsaasti kasvillisuutta, mutta ulpukkaa, sarjarimpeä, ojalpakkoa ja ratamosarpiota (kuva 6).

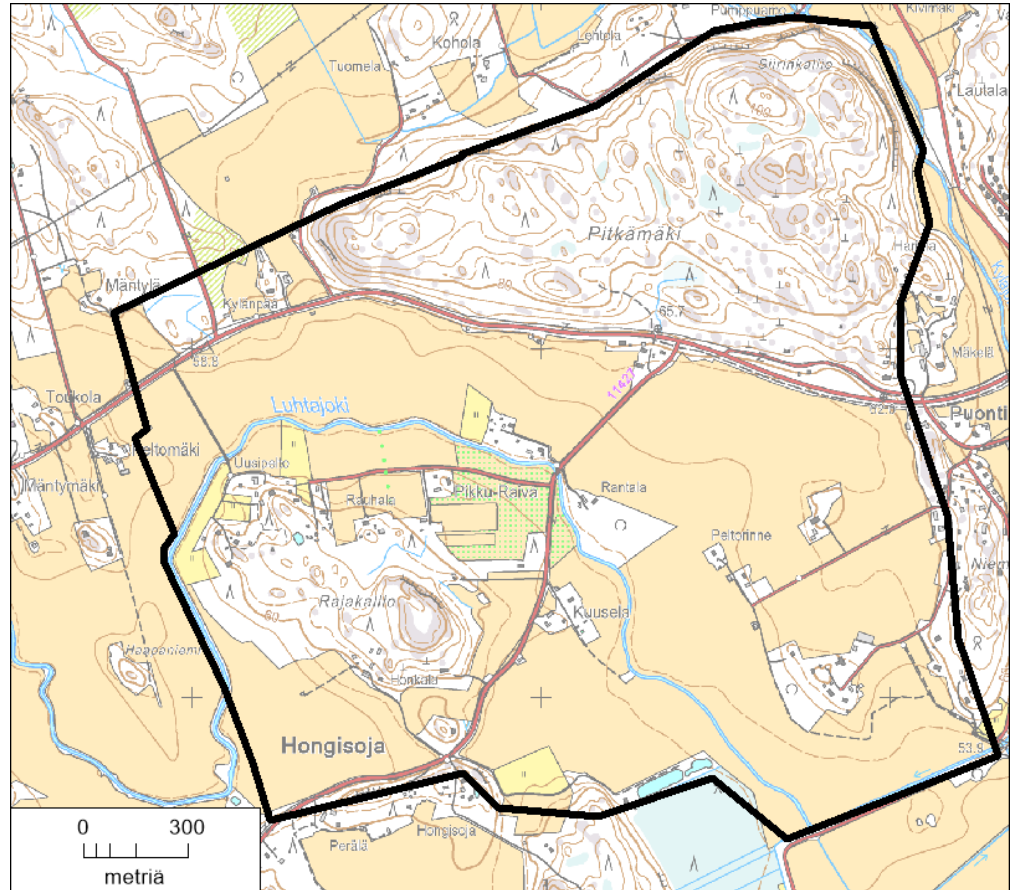
Osa-alueella ei ole Puontilan niityn lisäksi muita merkittäviä luontokohteita.

Kuva 6. Kyläjoen uoma Niemimäen eteläpuolelta. Uoma reunustaa tummana erottuva yhtenäinen kasvusto ojalpakkoa. Penkereen alaosassa on heleänvihreänä erottuvaa karhunköynnöstä ja ylempänä mm. keltakukkaista pietaryrttiä. Kuva Esa Lammi.

3.1.3 Osa-alue 3

Osa-alue muodostuu laajasta Pitkämäen kalliometsäselänteestä, Rajakalliosta sekä Luhtajokilaakson viljelyalueesta. Pitkämäki hallitsee maisemaa alueen pohjoisosassa, eteläosan maisemassa erottuu peltojen ympäröimä Rajakallio. (kuva 7).

Kuva 7. Osa-alueen 3 rajaus.

Perttulantien pohjoispuolella sijaitseva Pitkämäki on metsäinen kallioalue, jonka laki kohoaa yli 40 metriä Luhtajoen peltojen yläpuolelle. Pitkämäen eteläreunassa Perttulantien varressa on useita tienvarsikallioita, mutta näyttävimmät jyrkänteet ovat Pitkämäen pohjoisreunalla. Pitkämäen metsät ovat enimmäkseen varttuvaa kasvatusmetsää ja taimikoita. Uusia avo- ja harvennushakkuuta on tehty viime vuosina varsinkin pohjois- ja itärinteellä. Länsipään kallio on säilynyt muuta aluetta paremmin ja siellä on jäkälä- ja kanervavaltaisia kalliomännikköä sekä kuivahkon kankaan männikköä. Pitkämäen etelärinne on pääosin tuoreen kankaan kuusivaltaista sekametsää. Mäen laella on taimikkoa, nuoria tuoreen ja kuivahkon kankaan metsiä ja laajoja hakkuuaukkoja. Pohjoisrinteellä Siirinkallion alla on kasvillisuudeltaan tavanomaista kalliotaluslehtoa, jonka lajistoon kuuluvat mm. käenkaali, valkovuokko ja sinivuokko. Kyläjoen rannalla jyrkänteen alla kasvaa mm. mukulaleinikkiä ja keltavuokkoa.

Pitkämäellä on paljon kalliopaljastumia, mutta niiden kasvillisuus on enimmäkseen tavanomaista. Avokallioilla Perttulantien varressa on aiemmin

kasvanut mm. ketokäenminttua, hietalemmikkiä ja karvakiviyrttiä (Ympäristötutkimus Metsätähti Oy 1992). Ainakin karvakiviyrttiä ja kalliokohokkia kasvoi tien varressa kallioalueen länsipäässä kesällä 2013.

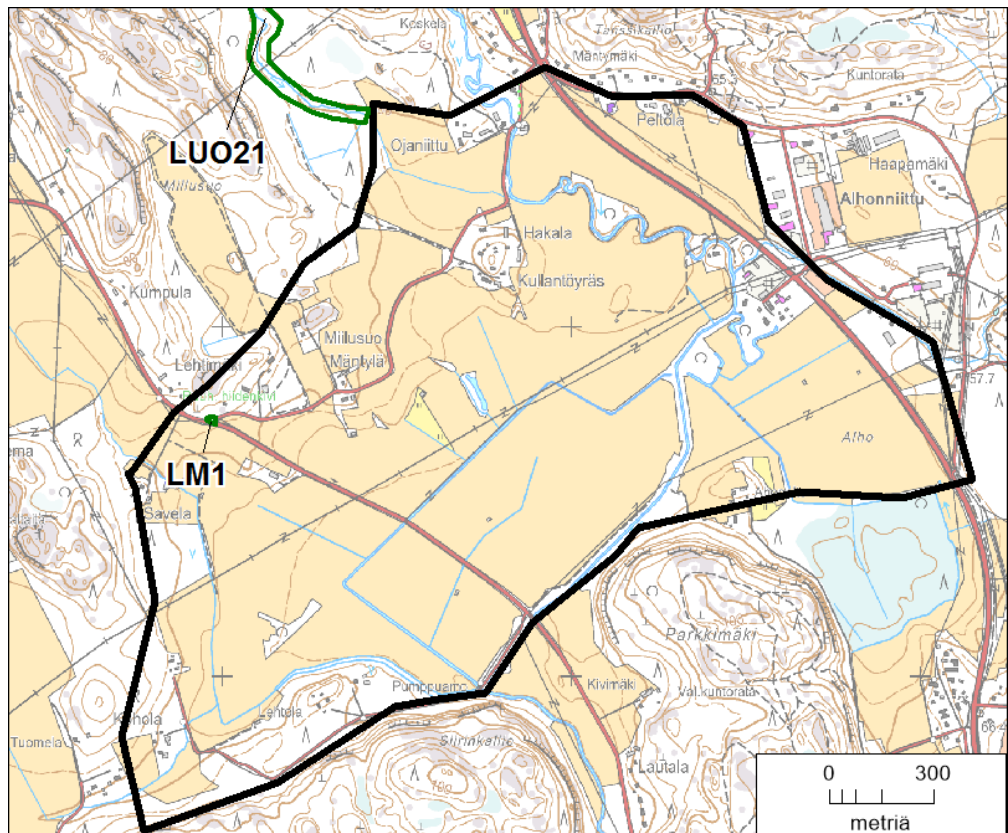
Luhtajoen eteläpuolella sijaitsevan Rajakallion metsät ovat enimmäkseen kuusivaltaisia, kallioalueilla on männiköitä. Puusto on enimmäkseen varttuvaa tai varttunutta. Itäpään kallionjyrkänten pohjoispuolella on hakkuuaukko, jossa kasvaa viisimetristä koivikkoa ja istutettuna useita ulkomaisia puulajeja. Jyrkänten alla kasvaa joitain nuoria lehmuksia. Aluskasvillisuudessa on mm. sinivuokkoa ja jänönsalaattia.

Osa-alueeseen kuuluu myös Haakinmäen metsäalueen pohjoispään lehtomaisen kankaan kuusikko. Haakinmäen koillispuolelle pellon reunaan on kaivettu lampareita.

Osa-alueella ei ole arvokkaita luontokohteita. Rajakallio ja Pitkämäki olivat 1990-luvun alun kallioselvityksessä mukana arvokkaina kalliokohteina. Molemmilla alueilla on sittemmin tehty hakkuita ja niiden kasvillisuus on melko tavanomaista. Kohteet ovat maisemallisesti edustavia, mutta niillä ei huomattavaa merkitystä luontokohteina.

3.1.4 Osa-alue 4

Kirkonkylän luoteispuolella sijaitseva osa-alue 4 on lähes kokonaan peltoa (kuva 8). Länsiosassa on hieman metsää ja peltoalueen laiteilla joitakin asuinrakennuksia ja maatiloja.

Kuva 8. Osa-alueen 4 rajaus. Vihreällä on merkitty arvokkaat luontokohteet (LUO) ja luonnonmuistomerkit (LM).

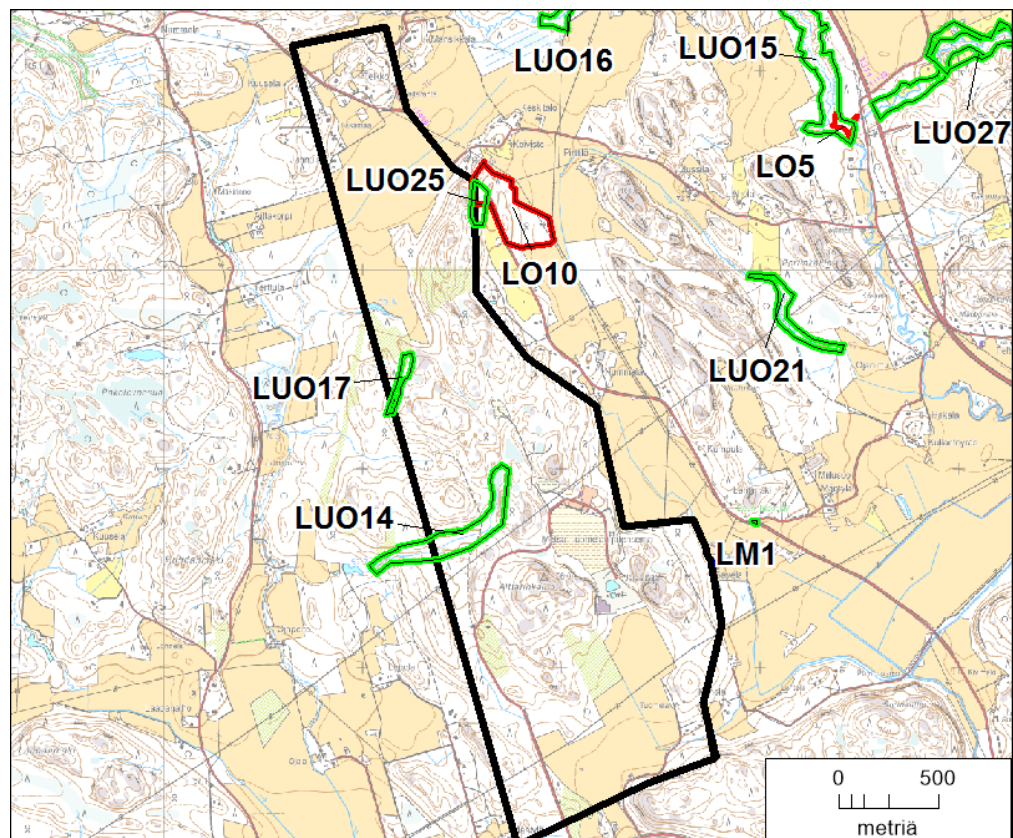
Osa-alueen pellonreunusmetsissä on tehty viime vuosina runsaasti hakkuita. Lähes kaikki metsäkuviot ovat joko nuoria sekametsiä, taimikoita tai hakkuuaukkoja. Varttuneempaa metsää on vain alueen länsirajalla Kyläjoentien varrella, jossa on tuoreen kankaan männikköä ja lehtomaisen kankaan kuusikkoo. Mäen alarinteellä Kyläjoentien ja Kullantöyräntien risteuksen lähellä on luonnonmuistomerkkinä rauhoitettu siirtolohkare (ks. alaluku 3.2.1, **LM1 Lehtimäen siirtolohkare**).

Kyläjoki virtaa osa-alueen itäosan halki enimmäkseen peltojen ja harvan pensaikon ympäröimänä. Jokeen laskee pelloilta useita leveitä valtaojia. Joki kulkee osan matkaa suoristetussa uomassa.

Alueella on yksi luonnonmuistomerkki, mutta ei muita arvokkaita luontokohteita.

3.1.5 Osa-alue 5

Osa-alueen etelä- ja pohjoisosassa on peltoa, keskiosassa on Alttarinkallion metsäalue, jonka eteläosassa on Metsä-Tuomelan jäteasema (kuva 10). Alueen pohjoispäässä on peltoa ja Kyläjoentien pohjoispuolella pieni peltojen reunustama metsäsaareke.

Kuva 10. Osa-alueen 5 rajaus. Liito-oravakohteet (LO) on rajattu punaisella. Vihreällä on merkitty luontokohteet (LUO) ja luonnonmuistomerkit (LM).

Osa-alueen eteläpäässä jäteaseman eteläpuolella on pieni peltoaukea, josta ympäröivät nuoret tuoreen kankaan sekametsät ja taimikot. Varttuneempaa pellonreunuspuustoa on jäljellä vain nuorempien kuvioiden ympäröimänä pellon

itäpuolella, jossa tuoreen ja lehtomaisen kankaan kuusikkoa ja männikköä. Jäteaseman länsipuolella sijaitseva Alttarinkallio on osittain hakkuuaukkoa, osittain nuorta–varttuvaa kalliomännikköä. Jäteaseman itäpuolella on kallioinen, nuorta sekametsää kasvava alue. Kallioiden välissä puusto on kuusivaltaista ja kallioilla mäntyvaltaista. Pellon reunassa kasvaa myös muutamia haapoja. Kenttäkerroksen kasvillisuus on tavanomaista.

Jäteaseman pohjoispuolella on maankaatoalue. Sitä ympäröivä kallioinen metsäalue on ollut tehokkaassa talouskäytössä. Alueen puusto on mäntyvaltaista ja enimmäkseen nuorta tai harvennettua. Avokallioita on niukasti ja varsinainen kalliokasvillisuus puuttuu lähes kokonaan. Karummilla paikoilla on mäntyvaltaista kuivahkon kankaan männikköä. Kenttäkerroksen lajisto on kalliometsille tyypillistä: mustikka, puolukka ja kanerva ovat runsaimmat.

Jäteaseman luoteispuolella on länteen viettävä puronotkelma, jonka kasvillisuus on ympäristöä rehevämpää. Puron pohjoispuolisella rinteellä on tuoreen ja lehtomaisen kankaan lajistoa. Rehevimmissä kohdissa kasvaa yksittäisiä pähkinäpensaita ja metsälehmuksen vesoja ja kenttäkerroksessa muuta lehtokasvillisuutta, mm. imikkää, kevätlinnunhernettä ja näsiää. Puron ympäristö on metsäautotien itäpuolella osittain avohakattu ja länsipuolikin on harvennettu. Puro lähiympäristöineen muodostaa metsänkäsittelystä huolimatta paikallisesti arvokkaan luontokohteen (ks. alaluku 3.2.2, **LUO14 Lepolan puro**).

Metsä-Tuomelan kallioalueen pohjoispäässä on kosteapohjainen murroslaakso (ks. alaluku 3.2.2, **LUO17 Metsä-Tuomelan lehtokorpi**), jonka kasvillisuus on rehevää (mm. kotkansiipeä ja nuoria lehmuksia) ja ympäristön puusto hyvin säilynyttä. Pohjoisempana pellon ja Kyläjoentien välissä on kallioinen metsäharjanne, jonka länsirinteellä on nuorta–varttuvaa kuusivaltaista lehtomaisen kankaan sekametsää. Kenttäkerroksessa on mm. sinivuokkoa, kevätlinnunhernettä, käenkaalia ja syyläjuurta, lisäksi on muutamia nuoria lehmuksia ja lehmuksen vesoja sekä näsiää. Alueella on tehty runsaasti hakkuita. Lähellä Kyläjoentietä on pieni kalliojyrkäne, jonka itäpuolella on hyvin säilynyttä kuusivaltaista lehtoa. Paikalla kasvaa mm. metsälehmuksia ja pähkinäpensaita. Hyvin säilynyt kallionaluslehto on paikallisesti arvokas luontokohde (ks. alaluku 3.2.2, **LUO25 Rasilanmäen lehmuskalliot**). Alue on myös liito-oravan elinympäristöä.

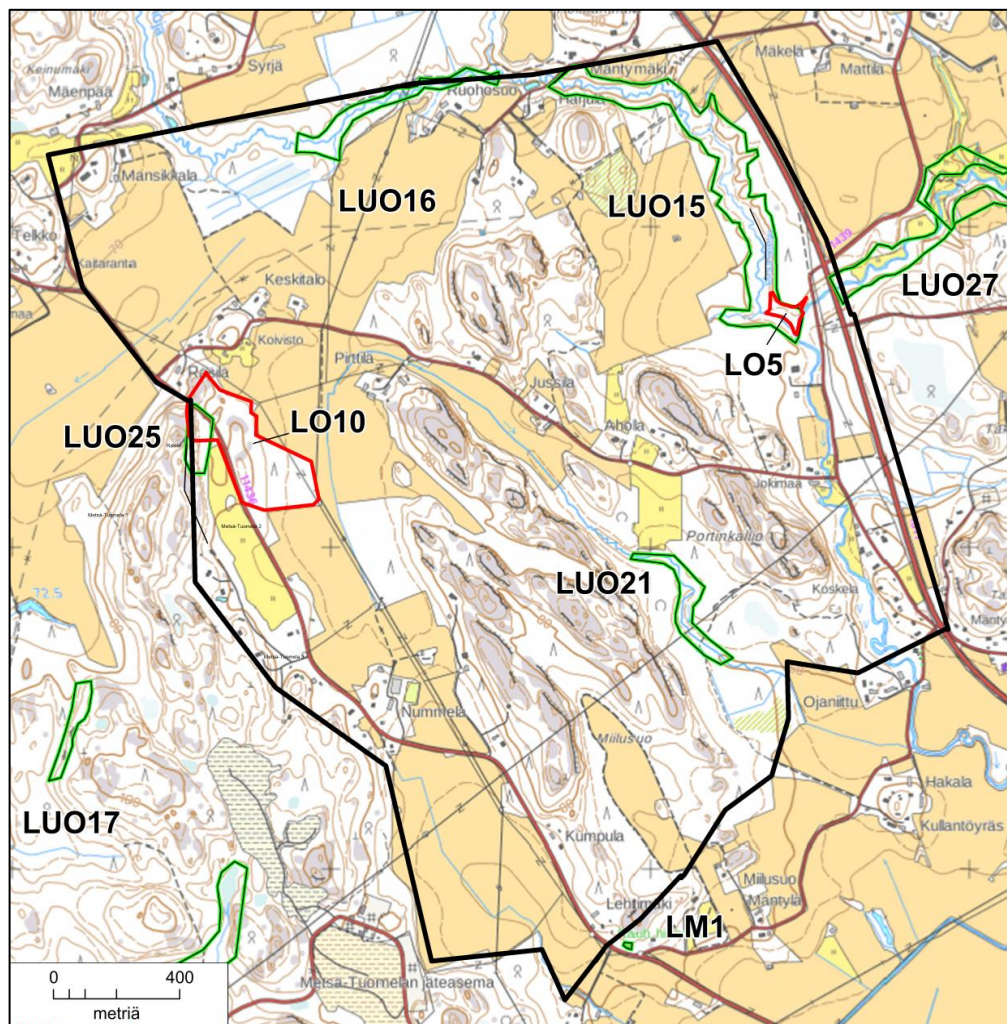
Osa-alueen pohjoispäässä Kyläjoentien pohjoispuolella on pieni metsäsaareke, jonka reunassa on useita asuinrakennuksia. Metsäalue on suurimmaksi osaksi varttuvaa koivikkoista sekametsää, jossa on alispuustona mm. harmaaleppiä. Paikoin on myös kuusivaltaisempia kuvioita. Kenttäkerroksessa on lehtomaisen kankaan lajistoa, kuten käenkaalia ja valkovuokkoa.

Osa-alueella on kolme paikallisesti arvokasta luontokohdetta. 1990-luvun alkuvuosina tehdyssä Nurmijärven kallioalueselvityksessä Alttarinkallio ja Metsä-Tuomelan pohjoispuolinen kallioalue oli rajattu 1. arvoluokan kalliokohteiksi. Alue on kasvistoltaan tavanomainen ja metsienhakkuun ja maankäytön vuoksi muuttunut, joten ei ole syytä pitää arvokkaana luontokohtena.

3.1.6 Osa-alue 6

Osa-alue ulottuu Kyläjoentieltä Rajamäentielle ja se muodostuu metsäisistä, luode–kaakkosuuntaisista kallioharjanteista ja niitä reunustavista peltoalueista

(kuva 11). Osa-alueen pohjoispäässä on myös hieman alavampia peltokuvioita. Pohjoisreunalla ja itäreunalla on Matkunojan purolaakso. Osa-alueesta suunnitteen puolet on peltoa.

Kuva 11. Osa-alueen 6 rajaus. Liito-oravakohteet (LO) on rajattu punaisella. Vihreällä on merkitty luontokohteet (LUO) ja luonnonmuistomerkit (LM).

Alueen eteläosassa olevan Portinkallion metsäalueen läntinen, Kyläjoentien rajoittuva osa on jyrkkäpiirteistä kallioaluetta, joka muodostuu luoteesta kaakkoon suuntautuvista kapeista harjanteista (kuva 12). Korkeiden ja karujen männikkökallioiden välissä on lähinnä kuusta kasvavia mustikkakorpiä ja tuoreen kankaan metsiä. Pienehköjä avohakkuualueita on siellä täällä. Rehevimmät metsät ovat olleet alueen eteläosassa Miilusuon pellon ympäristössä, mutta ne on suurimmaksi osaksi hakattu. Jäljellä olevat metsälaikut ovat lehtomaisen kankaan kuusikoita, joiden kasvilajistoon kuuluvat mm. käenkaali ja jänönsalaatti. Miilusuon kaakkoispuolen hakkuuaukolla on pieni avolähde, jossa kasvaa pikkuvesitähteä ja korpikaislaa. Lähteen lähellä hakkuuaukon kausikuvissa painanteissa ja ajourissa oli kesällä 2013 mm. palleropalpakkoa ja ojaleinikkiä. Hakkuuaukolle jäänyttä lähdeettä on aikanaan kaivettu eikä sen vesilain mukainen säilytettävä kohde.

Portinkallion itäinen osa Kytöportaantien molemmiin puolin on kapeahko ja metsäinen, kallionjyrkänteitä on paljon. Kallioilla on karuja männiköitä ja

niiden välissä rehevämpiä kuusikoita. Lakialueiden männiköitä lukuun ottamatta metsät ovat melko nuoria, avohakkuita ja taimikoita on etenkin Kytöportaantien eteläpuolella. Portinkallion alueen läpi virtaa luoteesta pelloilta tuleva puro, jonka luonnontilaisen uoman varrella on suurruoholehtoa ja saniaislehtoa (ks. alaluku 3.2.2, **LUO21 Portinkallion puro**). Puroa ympäröivät metsät ovat lähinnä varttuneita kuusivaltaisia tuoreen ja lehtomaisen kankaan metsiä.

Kuva 12. Kalliomaastoa Miilusuo pohjoispuolelta. Portinkallion alueen harjanteet ovat karuja ja jäkälikköisiä. Mäntyvaltainen puusto on varttuvaa. Kuva Esa Lammi.

Kytöportaantien varressa sijaitsevan Jussilan tilan pohjoispuolella olevan metsäisen kallioalueen puusto on kallioisissa kohdissa mäntyvaltaista ja muualla kuusivaltaista. Itäosissa on paikoin runsaasti varttuneitakin haapoja. Pohjoisosassa on varttuvaa tuoreen kankaan sekametsää. Pohjoispään läpi on rakennettu muutama vuosi sitten maakaasuputki. Etenkin eteläosassa metsä on nuorta ja Jussilan itäpuolen metsät on hakattu paljaksi. Eteläpään tienvarsikalliolla on kasvanut mm. liuskaraunioista (Ympäristötutkimus Metsätähti Oy 1992), joka etelä- ja lounaisrannikon kallioilla kasvava saniaisen. Laji on sisämaassa melko harvinainen. Kalliolle on sittemmin istutettu erilaisia maksa-ruohoja, eikä liuskaraunioista ole enää löydetty. Lajin esiintyminen muualla Portinkallion alueella on edelleen mahdollista.

Osa-alueen luoteisosassa sijaitsevan Rasilanmäen itärinteellä kasvaa lehmuksia ja muita lehtokasveja (ks. alaluku 3.2.2, **LUO25 Rasilanmäen lehmuskalliot**). Rasilan tilan eteläpuolella on varttunutta tuoreen ja lehtomaisen kankaan kuusivaltaista sekametsää, jossa on runsaasti haapoja. Metsä on liitoravan elinaluetta (ks. alaluku 3.3.1, **LO10 Rasilan liito-orava**).

Osa-alueen pohjoisosassa Mansikkalan tilan itäpuolella on ojitettu metsä-alue, jossa kasvaa on nuorta, koivuvaltaista sekametsää ja kuusitaimikkoa. Alueen keskellä on puolukkaturvekangasta ja ojitettua kangaskorpea. Matkunojan ympäristön metsät ovat lähinnä tuoreen kankaan kuusikoita ja lehtomaisen kankaan kuusikkoa ja lehtoa. Jokilaakson rinteillä on myös pieniä lehtolaikkuja, joilla kasvaa lehtoleinikkejä, imikkää, sinivuokkoa ja lehtokuusamaa. Aivan puronvarressa on kosteaa suurruoholehtoa, jonka kasvilajistoon kuuluvat mm. harmaaleppä, mesiangervo, lehtotähtimö, lehtopalsami ja koiranvehnä. Mansikkalan tilan itäpuolinen rinnelehto on hakattu hiljattain paljaaksi, mutta idempänä Matkunojan varrella on jäljellä luonnontilaisempia metsäkuvioita. Edustavin puronvarsiympäristö on osa-alueen pohjoisrajalla Matkunojan ylittävän voimalinjan länsipuolella, jossa on mm. varttunutta kuusikkoa ja kosteaa lehtoa (ks. alaluku 3.2.2, **LUO16 Matkunojan länsiosa**).

Matkunojan ylittävän Ruohosuontien eteläpuolella on isoja haapoja molemmin puolin puroa, uoman varrella on kosteaa suurruoholehtoa. Idempänä on varttuvaa kuusikkoa ja hiirenporrasta kasvavaa saniaislehtoa ja etenkin puron eteläpuolella kasvaa paljon kotkansiipeä. Etelämpänä Matkunojan varrella on hyvin säilynyttä suurruoholehtoa ja puron länsipuolella varttunut kuusivaltainen tuore lehto ulottuu lähes uoman reunaan asti (ks. alaluku 3.2.2, **LUO15 Matkunojan eteläosa**). Puron ympäristössä on tehty laajoja hakkuita, mutta puronvarsi on säästetty. Matkunojan läpi kulkee muutama vuosi sitten rakennettu maakaasuputki.

Etelämpänä puron reunat ovat loivempia ja suurruoholehtoa on laajemmin. Tulvaveden täyttämiä matalia lampareita on siellä täällä, koiranvehnää on runsaasti ja purossa on paikoin korpisorsimoa ja uoman reunoilla korpinurmikkoa. Matkunojan ja Koiransuolenojan yhtymäkohdan pohjoispuolella on varttuneessa kuusivaltaisessa sekametsässä ELY-keskuksen rajaama liito-oravan elinympäristö (ks. alaluku 3.3.1, **LO5 Kuusimäki**).

Osa-alueella on kokonaan tai osittain neljä paikallisesti arvokasta luontokohdetta ja kaksi liito-oravan elinaluetta, joista toinen on ELY-keskuksen tekemä lisääntymis- ja levähdysalueen rajauspäätös. 1990-luvun alkuvuosina tehdyssä Nurmijärven kallioalueselvityksessä Portinkallio läntinen kallio- maasto ja Portinkallion itäosat on rajattu arvokkaiksi kalliokohteiksi. Molemmat alueet ovat geologisina muodostumina merkittäviä, mutta ne eivät muutoin ole luonnonolojensa puolesta erityiskohteita.

3.1.7 Osa-alue 7

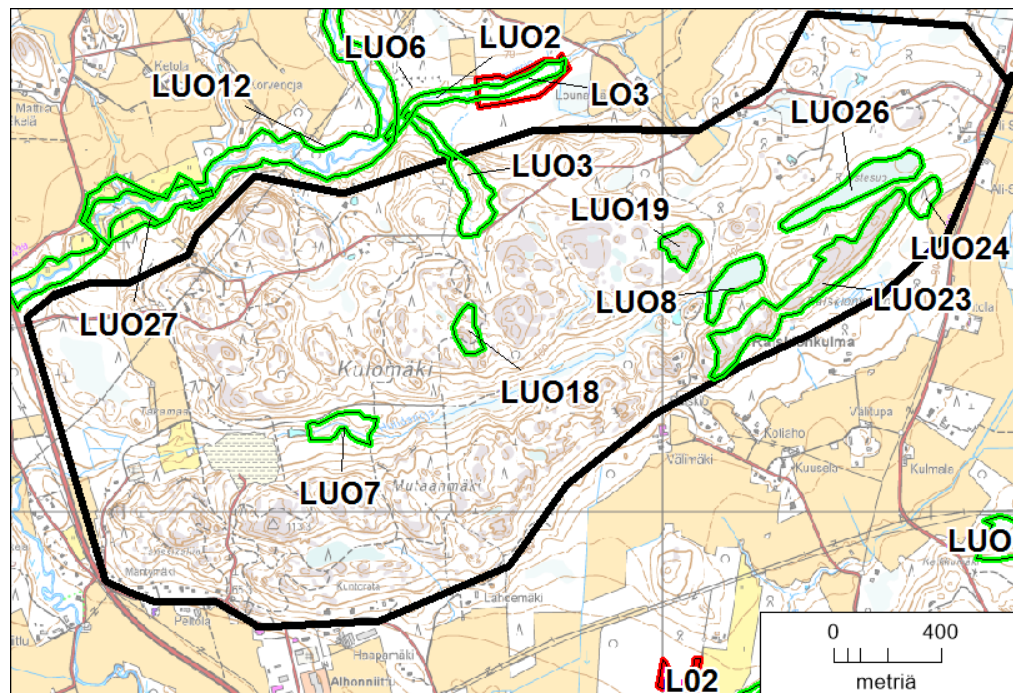
Osa-alueeseen kuuluu Kulomäen metsäselänne, joka sijaitsee Rajamäentien ja Raiskionkulman välissä. Lähes koko alue on metsää (kuva 13). Pohjois- ja länsiosassa on myös pienehköjä peltoja.

Kulomäen metsäselänne on yli 300 hehtaarin laajuinen metsä- ja kallio-alue, johon kuuluvat Kulomäen lisäksi Tanssikallion, Mutaanmäen ja Raiskionkallion alueet. Kallioalueiden välisen kapean, koillinen-länsi-suuntaisen murroslaakson itäosassa on Ruostesuo, josta saa alkunsa osa-alueen läpi länteen virtaa Huhdanojan korpi- ja lehtoreunainen puro. Pääosa Huhdanojasta on perattu ja puroa ympäröivästä metsästä huomattava osa on hakattu. Puron länsiosassa on lyhyt luonnontilaisena säilynyt jakso, joka on paikallisesti arvokas

luontokohde (ks. alaluku 3.2.2, **LUO7 Huhdanoja**). Huhdanojan varrella on saniaislehtoa, saniaiskorpea ja lehtokorpea. Purouoman lähellä on tihkulähteitä. Puusto on nuorta–varttuvaa kuusikkoa, jossa kasvaa myös raitaa, haapaa, koivua, harmaaleppiä. Puronvarressa on lisäksi tervaleppiä.

Pääosa Ruostesuosta (ks. alaluku 3.2.2, **LUO26 Ruostesuo**) on varttunutta mäntyä ja varttuvaa kuusta kasvavaa korpikämmettä–mustikkaturvekangasta. Suon laiteilla on kapea kosteampi alue, jossa kasvaa mm. tervaleppiä. Koillisosan kasvillisuus on pääosin sararämettä, jonka kasvilajistoon kuuluvat mm. jouhi-, pullo, tähti- ja riippasara, suopursu sekä maariankämmekä. Ruostesuon lisäksi kallioalueella on kaksi melko luonnontilaista yli hehtaarin laajuista suota sekä useita pienialaisia suopainanteita. Näistä Huhdanojansuo (ks. alaluku 3.2.2, **LUO8 Huhdanojansuo**) on rajattu arvokkaaksi luontokohteeksi. Suon kasvillisuus on sararämettä ja kanervarahkarämettä – isovarpurämettä ja laiteilla kapealti sarakorpea. Suon kasvilajistossa on mm. luhtarölliä, rätvänää, kurjenjalkaa, pullosaraa ja tupasvillaa. Puusto on nuorta–varttunutta mäntyä sekä nuorta tervaleppiä, koivua ja kuusta. Monet Huhdanojansuota pienemmistä soista on ojitettu.

Kulomäen pohjoisrinteellä on pohjoiseen Hirmunojaan ja Koiransuolenojaan laskevia puroja, joista Koiransuolenojaan laskevan puron varsi on taimikkkoa ja vesakkoa. Hirmunojaan laskeva luonnontilaisessa uomassa virtaavan puron ympäristön kasvillisuus on lehtomaista kangasta, saniaislehtoa ja puron eteläosassa mesiangervoaltaista suurruoholehtoa, joka on osin pensaikkoista hakkuiden jäljiltä. Arvokkaaksi luontokohteeksi rajatulla Kulomäentien pohjoispuolisella alueella kasvaa mm. pähkinäpensaita ja metsälehmuksia (ks. alaluku 3.2.2, **LUO3 Hirmunojan sivupuro**). Puron latvaosat tien eteläpuolella on perattu.

Kuva 13. Osa-alueen 7 rajaus. Liito-oravakohteet (LO) on rajattu punaisella. Vihreällä on merkitty luontokohteet (LUO).

Kallioalueiden lakiosissa on runsaasti poronjäkälä- ja kanervavaltaisia kalliopaljastumia ja kalliomänniköitä. Kulomäeltä on rajattu arvokkaiksi luontokohteiksi kaksi kallioaluetta, jotka täyttävät metsälain 10 §:n kriteerit monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeistä elinympäristöistä, ja kuuluvat luokkaan ”karukkokankaita puuntuotannollisesti vähätuottoisemmat hietikot, kallioliot, kivikot, louhikot, vähäpuustoiset suot ja rantaluhdat” (ks. alaluku 3.2.2, **LUO18** ja **LUO19**). Varsinkin kallioalueen eteläreunan kalliomänniköt ovat vanhoja. Runsaas virkistyskäyttö on jättänyt jälkensä kalliokasvillisuuteen, mutta osa kallioiden jäkäläkohteista on säilynyt luonnontilaisena.

Raiskionkallion länsiosan etelärinteellä on isoja siirtokivilohkareita. Kallion lakiosissa on melko vanha kalliomännikkö. Paikoin kasvaa runsaasti katajaa. Kalliokasvillisuus on karua kanerva- ja poronjäkälävaltaista. Muutamain paikoin kasvaa kalliohatikkaa ja jäykkärölliä. Kallion lakiosissa on polkuja, mutta kalliokasvillisuus on säilynyt melko edustavana (ks. alaluku 3.2.2, **LUO23 Raiskionkallioliot**). 1990-luvun alun kallioselvityksessä koko Kulomäen–Raiskionkallion selännealue oli rajattu ensimmäisen arvoluokan kalliokohteeksi.

Kuva 14. Raiskionkallion lakiosan kalliomännikköä. Kuva Pekka Routasuo.

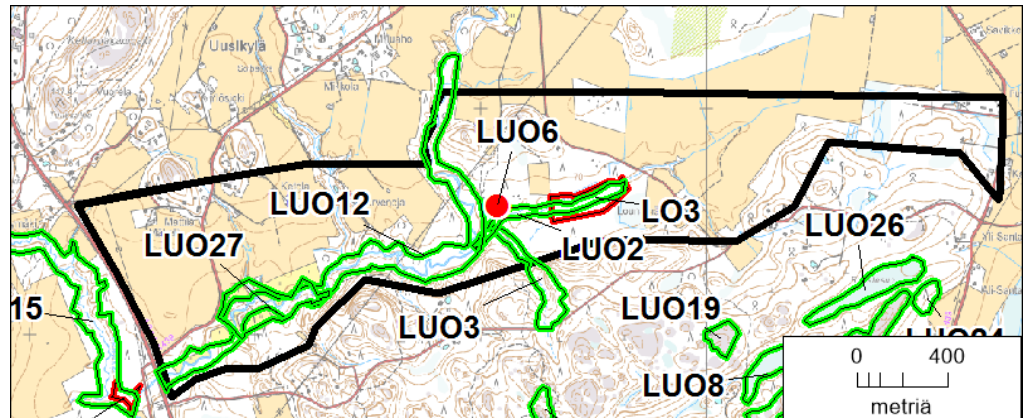
Osa-alueen metsät ovat pääosin taimikoita tai nuoria kasvatusmetsiä. Varttuvat ja varttuneet kasvatusmetsät ovat varsin pienialaisina metsiköinä. Kasvillisuus on pääosin melko rehevää käenkaali-mustikkatyyppejä ja käenkaali-oravanmarjatyyppin lehtoa. Raiskionkallioiden itäpuolella on varttunutta kuusivaltaista sekametsää, jossa sekapuuna on koivun ja haavan lisäksi muutama lehmus ja vuorijalava (ks. alaluku 3.2.2, **LUO24 Raiskionkallion lehto**).

Osa-alueella on kokonaan tai osittain kahdeksan paikallisesti arvokasta luontokohdetta. Hirmunojan sivupuron ja Huhdanojan varrella löytyvät osa-

alueen viimeiset edes jossain määrin luonnontilaiset lehdot. Seitsemän veljeksen reitti kulkee osa-alueen läpi.

3.1.8 Osa-alue 8

Osa-alueen pohjoisosa on peltoa ja eteläreuna metsää (kuva 15). Peltoalueet rajautuvat Koiransuolenojaan ja sen sivupurojen laaksoihin. Koiransuolenojan ojanvarren ja sen sivupurojen metsät ovat monin paikoin hakattu tai ne ovat puustoltaan nuoria lehtipuuvaltaisia kosteita ja tuoreita lehtoja.

Kuva 15. Osa-alueen 8 rajaus. Liito-oravakohteet (LO) on rajattu punaisella. Vihreällä on merkitty luontokohteet (LUO), punainen piste on hirvenkellon kasvupaikka.

Osa-alueen itäpäähän peltoalueelta tuleva Hirmunoja yhtyy Koiransuolenojaan alueen keskiosassa. Hirmunojaa reunustavat metsät ovat pääosin lehtomaisen kankaan kuusivaltaista sekametsää ja tuoretta lehtoa. Kasvillisuus on paikoin hyvin rehevää, mutta etenkin puron pohjoispuolella ja länsiosassa se on hakkuiden muuttamaa. Puusto vaihtelee varttuvasta kasvatusmetsästä taimikoihin. Hirmuojan pohjoispuolella pellon reunassa on kaksi matalahkoa kalliota. Hirmuojan varren kasvillisuus on avoimilla paikoilla mesiangervoaltaista suurruohoniittyä. Puustoisilla paikoilla kasvillisuus on edustavaa suurruoholehtoa ja saniaislehtoa (ks. alaluku 3.2.2, **LUO2 Hirmunoja**). Ojaan laskevat rinteet ovat lehtomaista kangasta ja tuoretta lehtoa (ks. alaluku 3.2.2, **LUO3 Hirmuojan sivupuro**). Hirmuojan itäosan metsäisen jakson kohdalla kuusikossa on runsaasti haapoja ja alueelta on löydetty liito-oravan jätöksiä (ks. alaluku 3.3.1 **LO3 Hirmunoja**). Hirmuojan pohjoispuolella on uhanalaisen hirvenkellon kasvupaikka (ks. alaluku 3.2.2, **LUO6**).

Koiransuolenojan varren kasvillisuus on hyvin rehevää ja monilajista mesiangervoaltaista suurruohoniittyä ja suurruoholehtoa. Ojanvarren puusto on lehtipuuvaltaista, mutta muutamien paikoin istutuskuusikkoa on aivan uoman rannassa. Koiransuolenojaa reunustavat metsät ovat monin paikoin hakattu, usein aivan uomaan saakka, tai ne ovat puustoltaan nuoria. Varttuvaa metsää, jossa vallitsee tyypillinen tuoreen lehdon lajisto, on vain muutamien paikoin. Metsien hakkuista huolimatta Koiransuolenoja muodostaa paikallisesti arvokkaan luontokohteen (ks. alaluku 3.2.2, **LUO12 Koiransuolenoja**). Koiransuolenojan länsiosassa (kuva 16) on kasvillisuudeltaan arvokas Uusikylän laidunalue (ks. alaluku 3.2.2, **LUO27**).

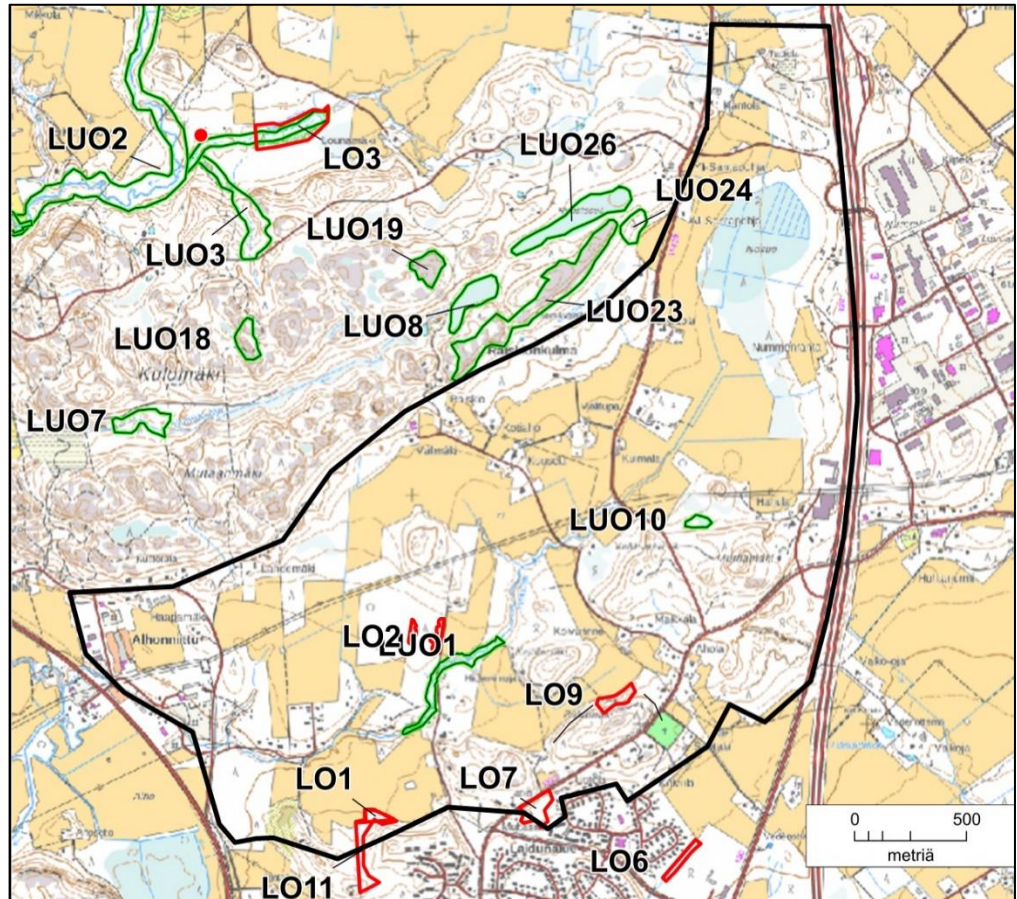
Kuva 16. Koiransuolenojan rantaniittyä, taustalla Uusikylän laidun. Kuva Pekka Routasuo.

Lounamäen tilan ja Keikkumäentien väliset pellonreunametsät ovat pääosin nuoria ja lehtipuuvaltaisia lehtomaisen kankaan ja tuoreen lehdon metsiä. Kosteimmissa painanteissa on pienialaisesti saniaislehtoa tai suurruoholehtoa. Korpialueet on aikanaan ojitettu.

Osa-alueella on kokonaan tai osittain viisi paikallisesti arvokasta luontokohdetta ja yksi liito-oravan elinalue. Alueen keskiosassa sijaitsevat Hirmuojan kalliot on rajattu Nurmijärven kallioalueselvityksessä arvokkaaksi kalliokohteeksi. Sillä ei kuitenkaan ole kasvistollisia erityisarvoja. Seitsemän veljeksien reitti kulkee osa-alueen poikki.

3.1.9 Osa-alue 9

Rajamäentien ja Hämeenlinnanväylän väliin sijoittuva osa-alue koostuu peltoista, peltojen ympäröimistä metsäkuvioista ja alueen pohjoisosassa olevasta suosta (kuva 17). Osa-alueen pohjoispäässä on hakkuuaukkoja ja nuorta sekametsää. Ojitettu Isosuo on pääosin isovarpurämemuuttumaa ja varpu- ja mustikkaturvekangasta. Suon itäosassa on pienialaisesti tupasvillarämettä. Suon puusto on nuorta-varttuvaa männikköä, sekapuina kasvaa koivua ja kuusta. Suoalueen länsiosassa on mahdollisesti entistä peltoa, jossa kasvaa nuorta koi-vikkoa. Pellon reunalla on paikoin runsaasti haapaa. Kasvillisuus on rehevää, mm. puna-ailakkia, järviruokoa ja vadelmaa. Suon länsiosassa on vanhoja turvekaivantoja. Suon ja Hämeenlinnantien välissä on varttuvaa tuoreen kankaan kuusivaltaista metsää ja mäen yläosassa tien laidalla nuorta ja varttuvaa männikköä.

Kuva 17. Osa-alueen 9 rajaus. Liito-oravakohteet (LO) on rajattu punaisella. Vihreällä on merkitty luontokohteet (LUO).

Mutaanmäen ja Raiskionkallion rinteillä osa-alueen luoteisrajalla on lähinnä nuoria lehtipuuvaltaisia metsiä ja taimikoita. Vain pellon reunaan on jätetty varttuneempaa metsää. Heinojan tilan länsipuolinen metsä on varttunut, enimmäkseen kuusivaltaista tuoreen ja lehtomaisen kankaan metsää. Haapaa ja koivua on paikoin runsaasti. Alueella on liito-oravan elinalue (ks. alaluku 3.3.1, **LO2 Heinoja II**). Voimalinjan pohjoispuolella on koivuvaltaista osin harvennettua tuoreen kankaan metsää ja nuorta–varttuvaa kuusikkoa.

Murhamäellä osa-alueen itäosassa on vanha maa-ainestenottoalue, jonka eteläpuolella on taimikkoa ja harvaa nuorta talousmetsää. Murhamäen luoteispuolella Keikkumäellä on tuoretta lehtoa, jonka valtapuina ovat koivu ja kuusi, alispuustossa vallitsevat pihlaja ja tuomi. Rinteellä on aiemmin kasvanut runsaasti lehmuksia, mutta suurin osa alueesta on avohakattu; joitain lehmuksia on vielä hakkuun reunoilla. Lehtoalueen itäosassa on lähdeperäinen, luonnontilainen lehtokorpi. Lehtokorven kasvillisuus on monipuolisinta pohjaveden purkautumispaikassa rinteiden yläosassa, jossa kasvaa mm. useita saarnia (ks. alaluku 3.2.2, **LUO10 Keikkumäen lehto- ja saarnikorpi**). Suurimmat saarnet ovat yli 15 metrin korkuisia ja niiden rungon läpimitta on 20–25 cm. Harvinaisista kasveista tavataan saarnen ohella soikkokaksikkoo, metsälehmusta ja korpisorsimoa. Puustossa on mm. terva- ja harmaaleppää. Lehtokorven itäpuolella on tuoretta kuusivaltaista lehtoa ja lehtomaista kangasta.

Keikkumäentien länsipuolella ollut metsälehmusta kasvava lehto on hakattu. Hakkuulle on jätetty kymmenkunta varttunutta metsälehmusta. Alueella

on myös tuore avohakkuu, jonka länsipuolella on nuorta sekametsää ja itäpuolella varttuvaa sekametsää. Kattilamäen pohjoispuolella on avohakkuu, joka ulottuu Heinojan puron reunaan. Kattilamäen pohjoisrinteellä on varttuvaa kuusivaltaista tuoretta lehtoa, myös muutama runkomainen lehmus. Mäen itäpuolella on varttunutta lehtomaisen kankaan kuusikkoa, keskiosa on nuorta männikköä. Pellonreuna metsissä on melko paljon haapaa. Kattilamäen kallioalueella on hiidenkirnuja. Kattilämäki on arvoitu Nurmijärven kallioalueselvityksessä arvokkaaksi kalliokohteeksi.

Heinojan luonnontilaisin osa sijaitsee matalassa puronotkelmassa (ks. alaluku 3.2.2, **LUO1 Heinoja**). Puronvarsi on pääosin lehtokorpea, paikoin tavataan myös saniaiskorpea. Notkelman puusto on enimmäkseen nuorta harmaalepikkoa ja tuomikkoa, mutta alueen eteläpäässä kasvaa myös järeää kuusikkoa. Purouoman pohjoisosassa hakkuut ulottuvat uoman reunaan. Länsipään yli kulkevan hiekkatien molemmin puolin tavataan melko laajalla alueella keltavuokkoa ja mukulaleinikkiä.

Heinojan eteläpuolinen metsäalue muodostuu kallioisista kumpareista ja katkonaisesta harjujaksosta, jossa on vanhoja soranottoalueita. Raalantie myötäilee harjujakson eteläreunaa. Mäkien pohjoisrinteillä on pienialaisia lehtoja, etelärinteet ovat karumpaa kangasmetsää.

Pitkämäen koillisrinteellä on varttuvaa–varttunutta tuoreen ja lehtomaisen kankaan kuusivaltaista sekametsää, jonka länsiosassa on runsaasti haapaa ja muutama metsälehmus. Alueella on liito-oravan elinympäristö (ks. alaluku 3.3.1, **LO9 Pitkämäki**). Lännempänä on nuorta koivikkoa ja männikköä ja mäen yläosassa hakkuualueita. Pitkämäen lounaispuolisella mäellä on varttuvaa mäntyvaltaista sekametsää.

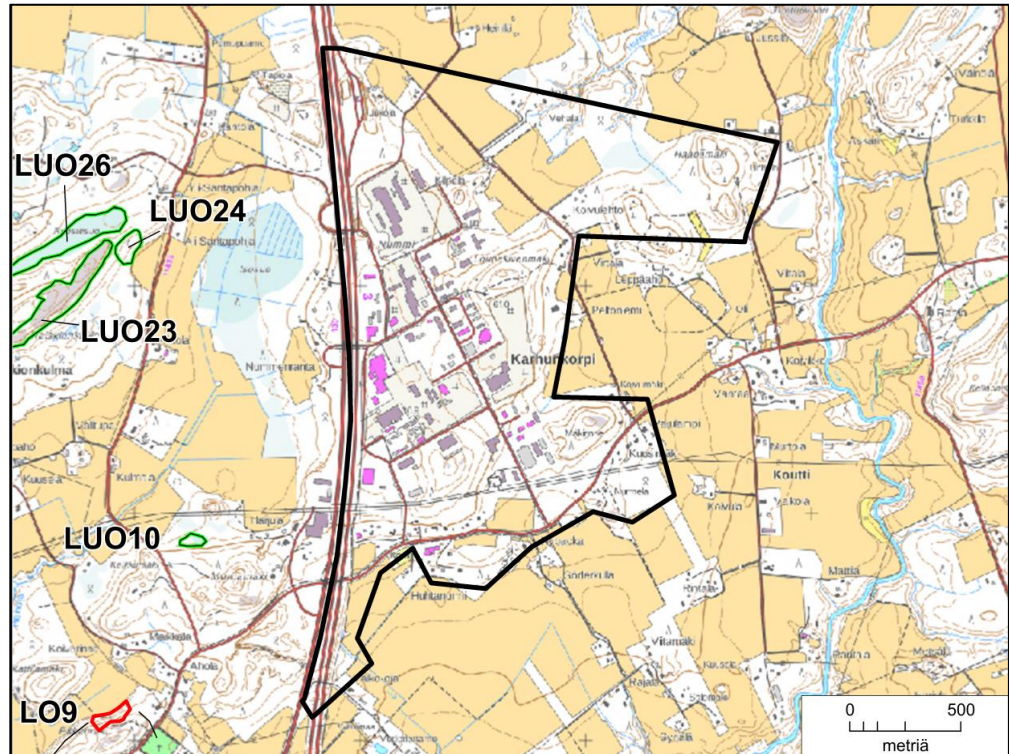
Heinojantien länsipuolella on varttuvaa–varttunutta kuusivaltaista sekametsää, jonka kasvillisuus vaihtelee tuoreesta kankaasta tuoreeseen lehtoon. Haapaa on runsaasti etenkin pellonreunametsissä. Toreenin pohjoispuolella on liito-oravan elinalue (ks. alaluku 3.3.1, **LO1, LO11**). Osa-alueen lounaiskulman metsät on pääosin hakattu, pellon reunoilla on nuorta–varttuvaa kuusikkoa.

Raalantien eteläpuolella Hämeenlinnantien tuntumassa on täyttömaa-alueella nuorta lehtimetsää ja pensaikkoa. Pitkämäen kohdalla on vanha hautausmaa ja lännempänä tuoreen ja lehtomaisen kankaan kuusivaltaisia metsiä. Lehtipuustoa on paikoin runsaasti. Laidunkaaren ja Raalantien välissä on liito-oravan asuttama metsä, jossa on paljon haapaa (ks. alaluku 3.3.1, **LO7 Multasilta**).

Osa-alueella on kaksi arvokasta luontokohdetta ja viisi liito-oravan elin- aluetta, joista kaksi on ELY-keskuksen tekemiä lisääntymis- ja levähdysalueen rajuuspäätöksiä. Seitsemän veljeksen reitti kulkee osa-alueen poikki.

3.1.10 Osa-alue 10

Osa-alue käsittää Hämeenlinnanväylän itäpuolisen Karhunkorven teollisuus- alueen sekä jonkin verran peltoa ja metsäalueita (kuva 18).

Kuva 18. Osa-alueen 10 rajausta.

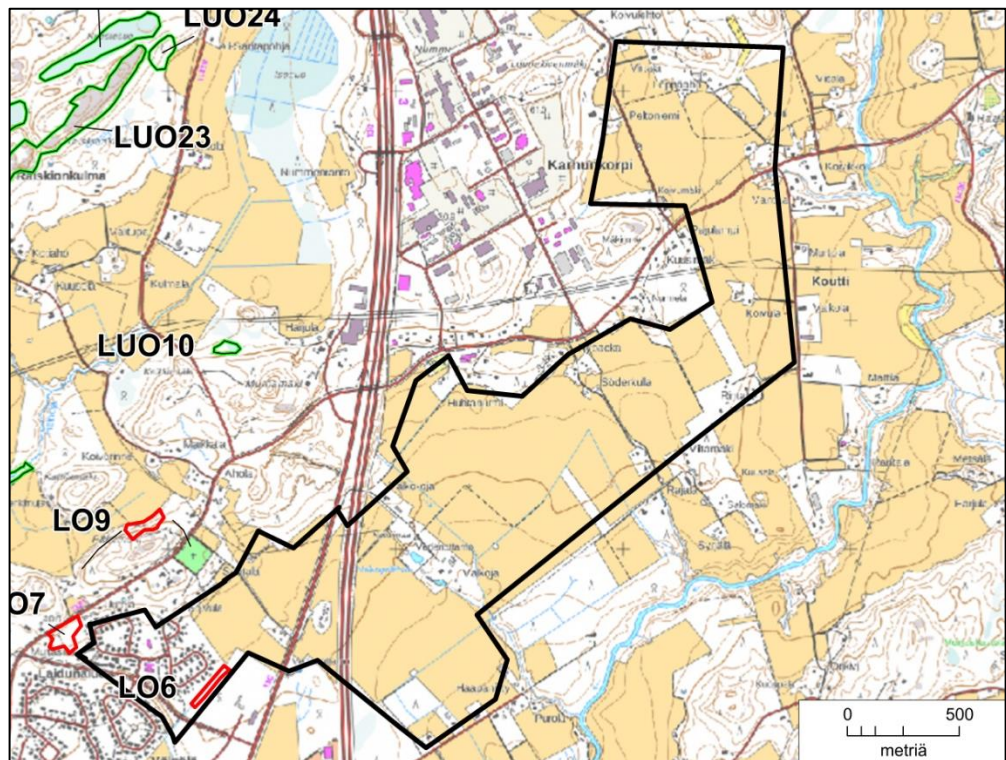
Teollisuusalueen itäpuolella Lounakivenmäen laella linkkimaston ympärillä oleva metsä on varttuvaa tuoreen kankaan mänty-kuusisekametsää. Mäen itärinteellä on nuorta lehtomaisen kankaan kuusikkoa ja lähellä Peltoniemen tilaa varttunutta kuusikkoa. Mäen pohjoispuolella on taimikkoa ja nuorta metsää. Karhunkorven teollisuusalue ympäröi Lounakivenmäkeä kolmelta puolelta. Raalantien pohjoispuolisen kallioalueen lakiosassa kasvaa harvaksen varttuneita mäntyjä. Pääosa mäkialueen metsistä on taimikkoa ja nuorta metsää.

Toinen laajempi metsäalue on Jussilankujan ja Kilpeläntien välillä. Sen pohjoisosasta alkaa pohjoiseen virtaavia Matinojan sivupuroja. Sivupurojen varrella ovat tiheää nuorta puustoa. Haapamäki ja sen länsipuolella oleva kallioinen mäki ovat laajalti siemenpuuasentoon hakattuja taimikoita. Mäkienvälissä on kapea pelto, josta osa on hevoslaitumena. Peltoalueen pohjoispuolella oleva korpialue on ojitettu ja muuttunut lähinnä mustikkaturvekankaaksi. Korpialueella ja sen pohjoispuolella on taimikkoa, tiheää nuorta metsää ja varttunutta mänty-kuusisekametsää. Kasvillisuus on pääosin lehtomaista kangasta.

Teollisuusalueiden väliset rakentamattomat metsät ovat pääosin nuoria tuoreen ja lehtomaisen kankaan metsiä. Osa-alueella ei ole arvokkaita luontokohteita.

3.1.11 Osa-alue 11

Osa-alue sijoittuu pääosin Hämeenlinnanväylän itäpuolelle ja on lähinnä peltoa (kuva 19). Lounaassa on taajama-asutusta ja pohjoisessa vähän metsää. Osa-alueen keskellä on peltojen ympäröimä vedenottamo.

Kuva 19. Osa-alueen 11 rajaus. Liito-oravakohteet (LO) on rajattu punaisella. Vihreällä on merkitty luontokohteet (LUO).

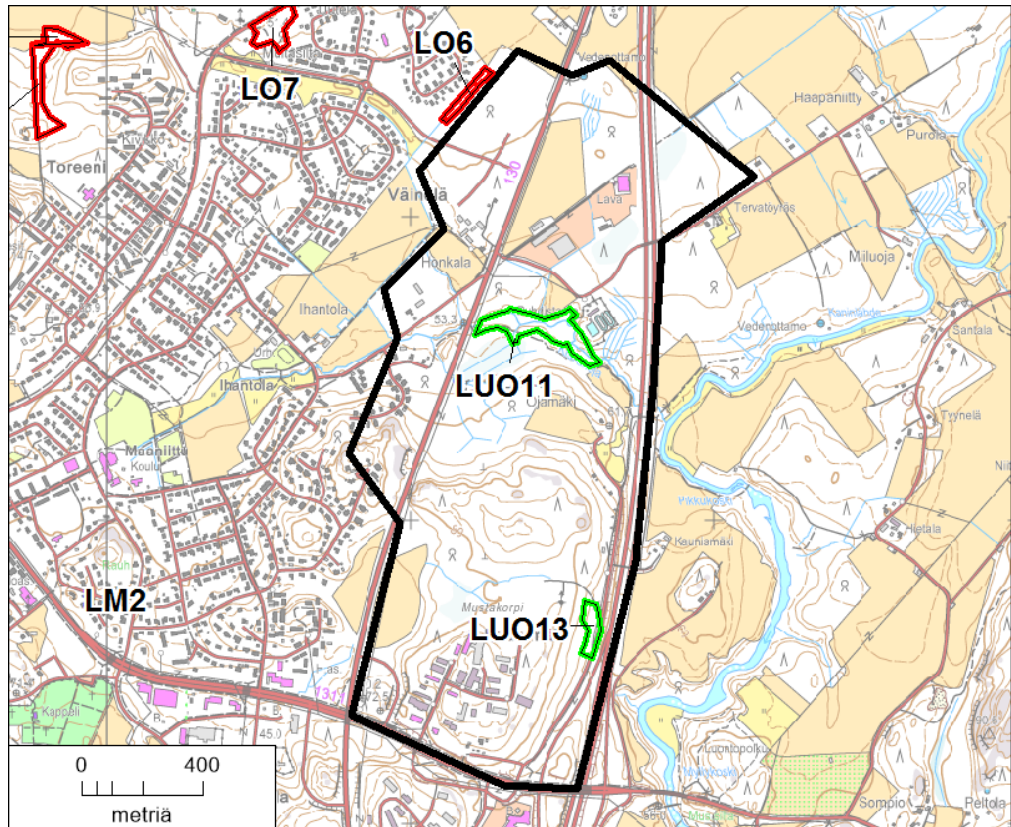
Osa-alueen pohjoisreunan metsä on nuorta–varttuvaa tuoreen kankaan sekametsää. Lounaassa on uusi pellolle rakennettu Laidunalueen asuinalue. Rakennettuun alueeseen rajoittuu tuoreen ja lehtomaisen kankaan nuorta–varttuvaa kuusivaltaista sekametsää kasvava kuvio. Pellon reunassa on myös useita kookkaita haapoja, joissa on myös koloja. Metsässä on liito-oravan elinalue (ks. alaluku 3.3.1, **LO6 Laidunalue**).

Alueen pellot ovat viljelykäytössä ja peltoalueen pienet metsäsaarekkeet ovat pihamaina. Osa-alueella ei ole liito-oravan elinalueen lisäksi muita arvokkaita luontokohteita. Seitsemän veljeksen reitti kulkee alueen eteläosan läpi.

3.1.12 Osa-alue 12

Osa-alue sijaitsee Hämeenlinnantien ja Hämeenlinnanväylän välissä ja on pääosin metsää (kuva 20). Etelä- ja pohjoisosassa on teollisuusalueita ja länsireunalla asutusta.

Kuusimäen ja Kissanojan välinen metsäalue on pääosin taimikkoa ja nuorta kasvatusmetsää. Korpialueet on ojitettu. Kuusimäen itärinteen taimikossa kasvaa runsaasti pähkinäpensasta. Pähkinäpensaslehto rajattiin ennen hakkuita 1990-luvulla paikallisesti arvokkaaksi luontokohteeksi (Enviro 1992). Nykyään pähkinäpensaat ovat toipuneet hakkuidista ja alue on taas arvokas luontokohde (ks. alaluku 3.2.2, **LUO13 Kuusimäen itärinne**). Kissanojan puronvarsi ja sen eteläpuolen säilyttämisen arvoinen lähteikkö ovat säilyneet melko luonnontilaisena (ks. alaluku 3.2.2, **LUO11 Kissanoja**). Hämeenlinnantien länsipuolella Kissanoja on perattu. Kissanojan eteläpuolella on tehty äskettäin hakkuita, jotka ulottuvat luontokohteeksi rajatun alueen reunaan.

Kuva 20. Osa-alue 12 rajaus. Liito-oravakohteet (LO) on rajattu punaisella. Vihreällä on merkitty luontokohteet (LUO) ja luonnonmuistomerkit (LM).

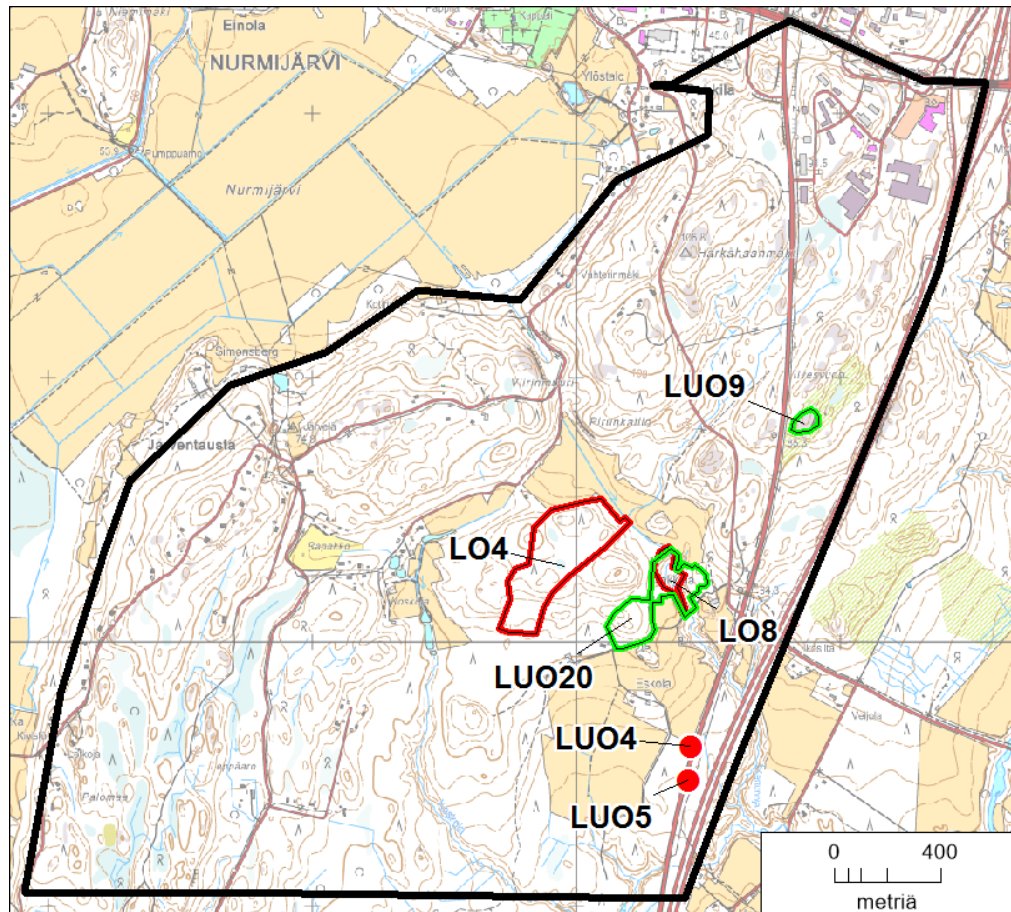
Puhdistamon pohjoispuolen metsässä on tehty harvennus- ja aukkohakkuita. Aspinniityntien pohjoispuolella on tuoretta kangasta ja mustikkaturvekangasta, jonka puusto on varttuvaa mäntyvaltaista sekametsää. Puuston alla on tiheä vesakko. Moottoritien yli vievän tien pohjoispuolella on taimikkoa, vesaikkoa ja nuorta metsää. Tien varrella ja peltojen reunalla on nuorta metsää. Moottoritien länsipuolella on harvaa varttunutta männikköä. Moottoritien itäpuolella oleva metsikkö on osin avohakattu. Muutoin metsä on tuoreen ja lehtomaisen kankaan varttuvaa kuusi-mänty-koivusekametsää.

Osa-alueella on kaksi arvokasta luontokohdetta. Seitsemän veljeksien ulkoilureitti kulkee Kissanojan eteläpuolitse osittain hakkuulla.

3.1.13 Osa-alue 13

Osa-alue rajautuu idässä Hämeenlinnanväylään ja lännessä Nurmijärven peltoalueeseen (kuva 21). Alue on suurimmaksi osaksi metsää. Sen keskellä on pieniä peltokuvioita ja pohjoispäässä teollisuuskiinteistöjä.

Vanha Hämeenlinnantie kulkee alueen läpi moottoritien länsipuolella. Vanhan ja uuden tien väliseltä Ilvesvuoren alueelta on puusto poistettu ja kalliot räjäytetty lukuun ottamatta Hämeenlinnantien varrella olevaa pientä kallioaluetta, joka on paikallisesti arvokas luontokohde (ks. alaluku 3.2.2, **LUO9 Ilvesvuoren kallio**). Pohjoisosa alueelle tulevasta teollisuusalueesta on jo rakennettu.

Kuva 21. Osa-alueen 13 rajaus. Liito-oravakohteet (LO) on rajattu punaisella. Vihreällä on merkitty luontokohteet (LUO), punainen piste on hirvenkellon kasvupaikka.

Alueen pohjoisosassa Hämeenlinnantien länsipuolella on Härkähaanmäen metsäinen kallioalue. Alueen suurimmat kalliojaljastumat ovat Ojakkalantien ja Kirkkotien välissä. Härkähaanmäen metsät ovat nuoria ja harvennushakattuja. Kallioisilla alueilla metsä on kalliomännikköä ja mäntyvaltaista kuivahkon kankaan metsää, notkelmissa on kuusivaltaista lähinnä tuoretta kangasta. Kallioalueiden kasvillisuus on tavanomaista. Notkelmissa on joitain soistumia, lähinnä mustikkakorpea. Mäen korkeimmalla kohdalla on muinaisrantalouhikko.

Pirunkallion kallioalue sijaitsee Härkähaanmäen eteläpuolella. Kallion lakiosa on hakattu. Noin 10 metrin korkuisen jyrkänteen ja pellon välissä on kallionaluslehtoa (kuva 22). Puustossa on mm. kookkaita kuusia ja haapoja. Jyrkänteen kasvillisuus on melko monipuolinen, vaikka harvinaiset lajit puuttuvat. Lajistoon kuuluvat mm. karvakiviyrtti, haurasloikko, tummaraunioinen sekä haisukurjenpolvi, joita kaikkia harvoin tapaa samalta jyrkänteeltä. Kallionaluslehdossa kasvaa mm. lehtokuusamaa, koiranheittä, sinivuokkoa, valkovuokkoa ja kevätlinnunhernettä. Kallioalueen kaakkoispuolella peltoon viettävässä rinneessä on pieni kuvio tuoretta lehtoa. Härkähaanmäen alueelta on valmistunut luontoselvitys (Lammi 2011), jossa Pirunkallion jyrkänte ja sen kaakkoispuolinen lehtokuvio on rajattu säilyttämisen arvoisiksi luontokohteiksi.

Kuva 22. Pirunkallion kallionaluslehtoa. Kuva Pekka Routasuo.

Kirkkotien länsipuolella sijaitseva Viirinmuuri on pieni kallio, jonka koillisreunalla on kalliojyrkäne. Jyrkänteen alla on kallionaluslehtoa, joka on osittain avohakattu. Viirinmuurin länsipuolella Kirkkotien molemmin puolin on avo- ja harvennushakattuja metsiä ja taimikoita. Kirkkotien eteläpuolella on pieni, osin puustoinen neva, tien pohjoispuolinen mustikkakorpi on hakattu.

Järventaustan ympäristössä ja sen eteläpuolella metsät ovat lähinnä taimikkoa ja avo- tai harvennushakkuualueita. Kirkkotien ja Järventaustantien välissä on useita soistuneita painanteita, joissa on ollut etupäässä mustikkakorpea. Lähes kaikki alueen suot on hakattu ja useimmat lisäksi ojitettu. Järventaustantien varrella on vähän varttunutta tuoreen kankaan kuusikkoa, jossa myös melko paljon haapaa ja muutama aari ojittamatonta lehtokorpea.

Simonsbergin talon eteläpuolella sijaitsevaa Järventauksen lähde on tuhoutunut ilmeisesti hakkuissa. Rinteellä on tiheää nuorta kuusikkoa ja itäosassa tiheää lehtipuuvesakkoa. Kuusikon itäreunasta on kaadettu lehtipuustoa, mm. pähkinäpensaita. Pähkinäpensaita on runsaasti Järventauksen länsirinteellä koivu- ja pihlajavesakon seassa.

Ojakkalantien ja Hämeenlinnantien risteyksen länsipuolella sijaitsee Ojakkalan laidunalue (ks. alaluku 3.2.2, **LUO20**). Alue rajoittuu pohjoisessa ja lännessä avohakkuisiin. Alueen läpi virtaavan Kertunojan varrella on lehtoa, mm. iso lehmus, haapoja, imikkää ja käenrieskaa. Puron varrelta löytyi vuonna 2004 liito-oravan papanoita useiden haapojen alta (ks. alaluku 3.3.1, **LO8 Ojakkala**).

Sudentarhantien ja Koskojan talon välinen metsäalue on valtaosin avohakattu. Hakkuualueiden välissä kasvaa varttunutta tuoreen ja lehtomaisen kan-

kaan kuusikkoa. Pohjoisosassa on nuorempaa kuusikkoa. Alueella kasvaa runsaasti haapaa ja täältä löytyi vuonna 2004 paljon liito-oravan papanoita (ks. alaluku 3.3.1, **LO4 Koskoja**).

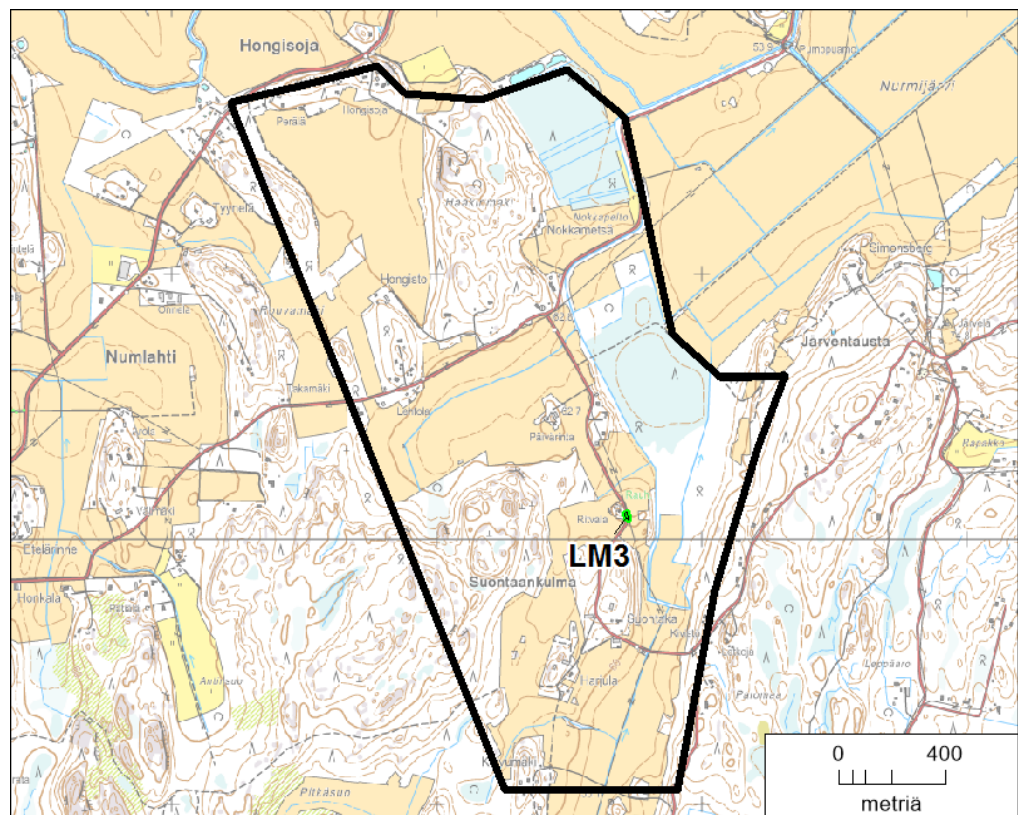
Koskojaa ympäröivät metsät ovat etupäässä avohakkuita ja taimikoita, hakkuut ovat ulottuneet yleisesti puron yli. Pohjoisosassa puron länsipuolella on nuorta ja varttuvaa kuusivaltaista sekametsää ja puronotkon reunoilla runsaasti mm. imikkää ja näsiä. Koskojan ja Hämeenlinnantien välisen alueen ojen varressa on pienialaisesti lehtokorpikasvillisuutta ja lehtomaisen kankaan kuusikkoa sekä sekametsää.

Hämeenlinnantien pientareella on kaksi vaarantuneen (VU) hirvenkellon kasvupaikkaa (ks. alaluku 3.2.2, **LUO4, LUO5**). Lisäksi osa-alueella on kaksi muuta arvokasta luontokohdetta ja kaksi liito-oravan elinaluetta.

3.1.14 Osa-alue 14

Selvitysalueen lounaiskulmassa sijaitseva osa-alue rajoittuu pohjoisessa peltoihin ja idässä Kirkkotiehen. Noin puolet alueesta on peltoa ja puolet metsää. Alueen itäreunassa on myös metsäisiä soita. Asutus keskittyy teiden varsiin.

Osa-alueen pohjoisreunassa kulkevan Hongisojantien varrella kasvaa kivi- ja kankaan männikköä. Hongisojantien eteläpuolisen peltoalueen reuna- metsät ovat pääosin tuoreen ja lehtomaisen kankaan kuusikkoa. Alueen keski- osan läpi kulkevan Taipaleentien pohjoispuoliset metsäkuviot Haakinmäen länsipuolella ovat nuoria, hakkuista toipuvia sekametsiä ja taimikoita.

Kuva 23. Osa-alueen 14 rajaus. Vihreällä on merkitty luonnonmuistomerkit (LM).

Haakinmäen länsi ja keskiosan metsät ovat lähinnä varttuvuutta kuusivaltaisia sekametsiä ja nuoria lehtipuumetsiä. Länsirinteellä Haakinmäentien eteläpuolella on avokallio, jonka laella on asuinrakennus. Kallion länsipuolella on kallionaluslehto, joka on hakattu. Paikalla kasvaa joitakin pähkinäpensaita, nuoria metsälehmäksiä ja hieman runsaammin vaahteroita. Aluskasvillisuutena on mm. sinivuokkoa. Pähkinäpensaita kasvaa huomattavasti enemmän (useita kymmeniä pensaita) Haakinmäen länsi- ja lounaisrinteellä lähellä asuinrakennuksia. Rinteen puusto on nuorta koivikkoa, joten pähkinäpensaslehto ei täytä luonnonsuojelulain mukaan suojeltavan pähkinäpensaslehdon ominaispiirteitä.

Haakinmäen itä- ja pohjoisrinteellä on lehtomaista kangasta ja pieninä laikkuina tuoretta lehtoa. Pohjoisrinne on varttunutta ja kuusivaltaista. Nokkametsän tilakeskuksen ympäristö on nuorta, hakkuulle kasvanutta koivikkoa. Itärinteellä kasvaa muutama metsälehmus ja siellä täällä vaahteroita.

Haakinmäen itäpuolinen kosteapohjainen metsäalue on ojitettua isovarpurämemuuttumaa, varttunutta tuoreen ja lehtomaisen kankaan kuusikkoa ja nuorta koivikkoa.

Osa-alueen lounaisosassa on toinen kallioinen metsäalue, joka on suurimaksi osaksi nuorta–varttuvaa sekametsää. Pohjoisreunassa on varttuneempaa puustoa, joka on tuoreen kankaan kuusikkoa ja ojitettua mustikkakorpea. Suontaankulmassa tien länsipuolella on hakkuulle kasvanutta koivutaimikkoa ja tien itäpuolella varttunutta, mutta paikoin harvennettua tuoreen kankaan kuusisekametsää.

Tienvarressa Ritvalan tilan kohdalla tien varrella on kolme luonnonmuistomerkkinä rauhoitettua mäntyä (ks. alaluku 3.2.1, **LM3 Ritvalan männyt**). Pohjoisempana Päivärinnan talon itäpuolella on suoalue, jonka pohjoispään läpi kulkee pelloille johtava huonokuntoinen tie. Tien pohjoispuolella on kosteapohjaista sekametsää, jossa kasvaa melko runsaasti haapaa. Tien eteläpuolella on harvaan ojitettua isovarpurämettä ja rämemuuttumaa. Ojat ovat vanhoja ja suon luonnontila on säilynyt melko hyvin. Kasvillisuus on suotyypille tunnusomaista, mm. mustikkaa, juolukkaa, variksenmarjaa, suopursua, suomuurainta ja tupasvillaa. Rämeen eteläpuolella on tuoreen kankaan kuusivaltaista sekametsää ja varttuvaa sekapuustoa kasvavaa mustikkakorpea ja ruoho- ja heinäkorppea. Eteläpäässä on hylättyjä, metsittyviä peltoja, joiden laiteilla kasvaa mm. haapoja. Peltojen itäpuolisessa rinteessä on osa-alueelle 13 ulottuva pähkinäpensaikko, josta suurin osa on harvennushakkuualueella ja taimikossa.

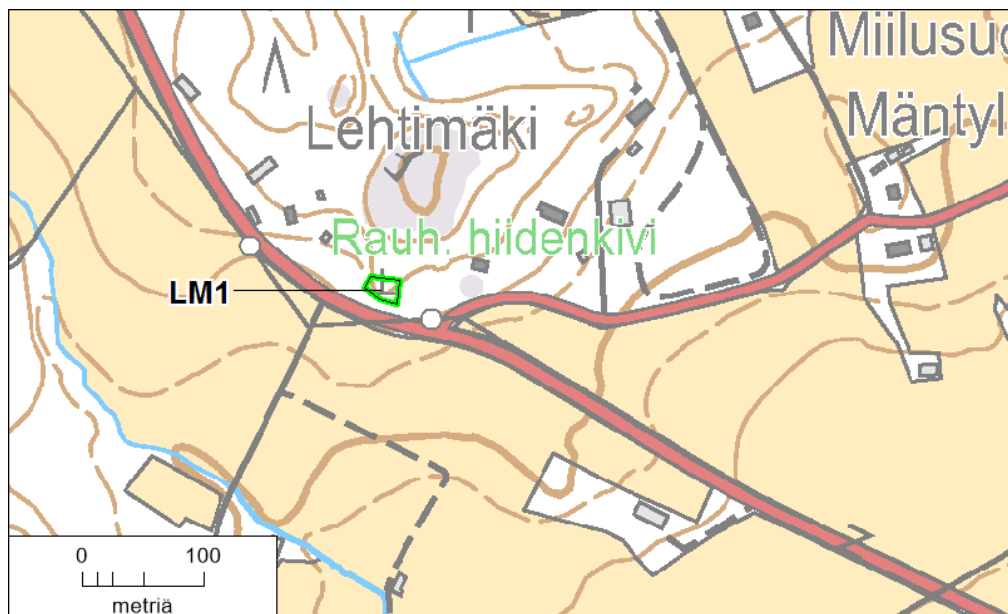
Alueella on yksi luonnonmuistomerkki, mutta ei muita arvokkaita luontokohteita.

3.2 Arvokkaat luontokohteet

Selvitysalueella ei ole Natura 2000 -alueita eikä luonnonsuojelualueita. Luonnoltaan arvokkaiksi todettuja kohteita selvitysalueella on kaikkiaan 30 kpl. Näistä suurin osa on puronvarsilehtoja. Luonnonsuojelulain mukaan rauhoitettuja luonnonmuistomerkkejä on kolme ja arvokkaita perinnemaisemia kaksi.

3.2.1 Luonnonmuistomerkit

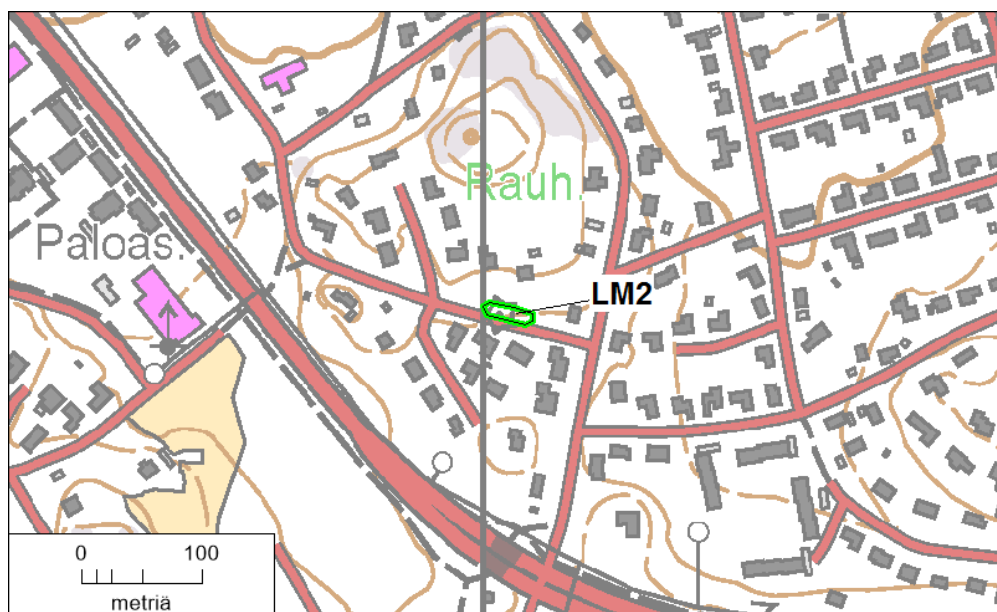
LM1 Lehtimäen siirtolohkare (osa-alue 4)

Kuva 24. Lehtimäen siirtolohkare.

Lehtimäen tilalla oleva iso siirtolohkare (kuva 24) rauhoitettiin vuonna 1971. Siirtolohkare on lohjennut (myös räjäytetty, kallioporan jälkiä) kolmeen osaan. Lohkareiden alla on luola. Tien varrella on pysäköintipaikaksi tehty levike, josta johtaa polku siirtolohkareelle. Lohkareet näkyvät tielle.

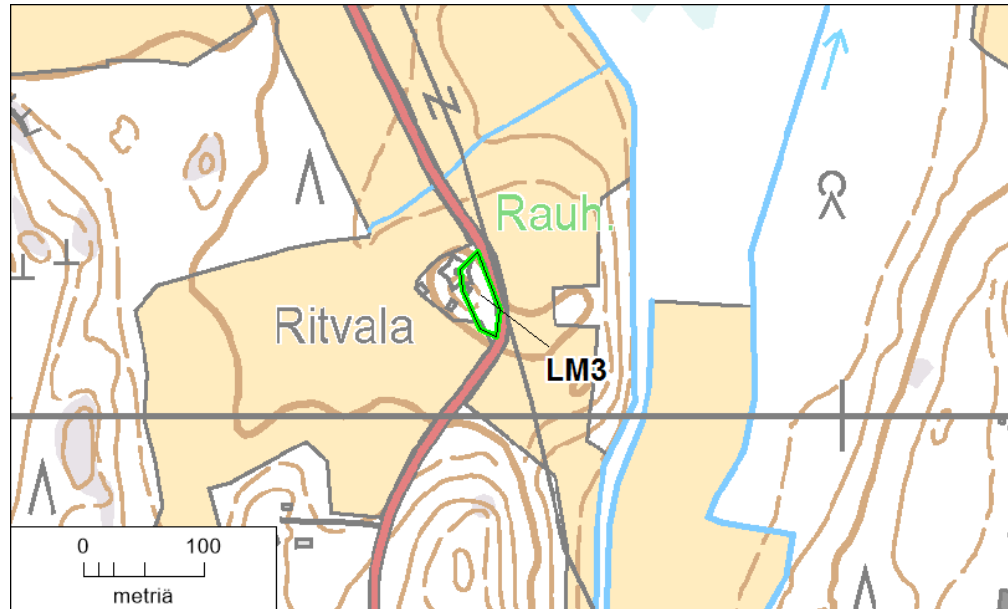
LM2 Lehviälän männyt (osa-alue 1)

Kuva 25. Lehviälän männyt.

Lehviälän tilalla on vuonna 1965 rauhoitettu neljä mäntyä Lumpperintien varrella (kuva 25). Piha-alueilla kasvaa muitakin suurikokoisia mäntyjä.

LM3 Ritvalan männyt (osa-alue 14)

Kuva 26. Ritvalan männyt.

Ritvalan tilan pihamaalta on rauhoitettu vuonna 1974 kolme mäntyä. Peltojen ympäröimällä metsäsaarekkeella pihapiirin tuntumassa on useita isohkoja mäntyjä, joista rauhoituskyltin lähellä oleva on kuollut ja keloutunut.

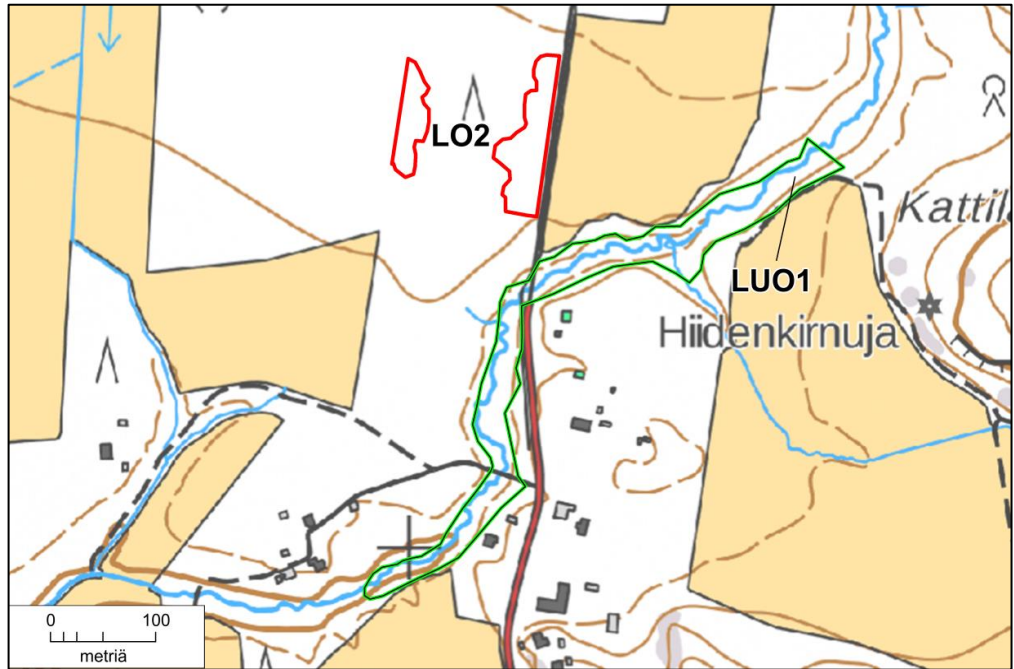
Tämän luonnonmuistomerkin rauhoituspäätös on purettu 14.8.2012.

3.2.2 Muut luonnoltaan arvokkaat alueet

LUO1 Heinoja (osa-alue 9, arvoluokka P)

Heinoja on Kyläjokeen laskeva puro, joka saa alkunsa Karhunkorven Isosuolta. Heinojan ojaksi suoristettu alkupää sijaitsee pellolla. Raiskionkulmaan johtavan tien vaiheilla Heinoja siirtyy metsämaastoon. Metsässä ja osan matkaa peltonlaiteella sijaitseva osuus on säilynyt verraten luonnontilaisena ja muodostaa paikallisesti arvokkaan luontokohteen. Arvokkaaksi kohteeksi on rajattu Heinojan luonnontilaisin osa, joka on noin 700 m:n mittainen (kuva 27). Rajatun alueen pohjoispuolella on hakkuualue, joka ulottuu puron uomaan asti.

Heinojan luonnontilainen osa sijaitsee matalassa puronotkelmassa. Notkelman pohjalla on 10–20 metrin levyinen kostea, paikoin soistunut tasanne, jonka keskellä Heinojan uoma mutkittellee (kuva 28). Puronvarsi on pääosin lehtokorpea, paikoin tavataan myös saniaiskorpea. Notkelman puusto on enimmäkseen nuorta harmaalepikkoa ja tuomikkoa, mutta alueen eteläpäässä kasvaa järeää kuusikkoa. Hyväkasvuinen kuusikko reunustaa puronotkoa myös pohjoispäässä. Peltojen välinen osuus on nuorempaa, kuusten ja koivujen ja tuomien muodostamaa sekapuustoa.

Kuva 27. Heinoja (LUO1) ja Heinojan liito-orava (LO2).

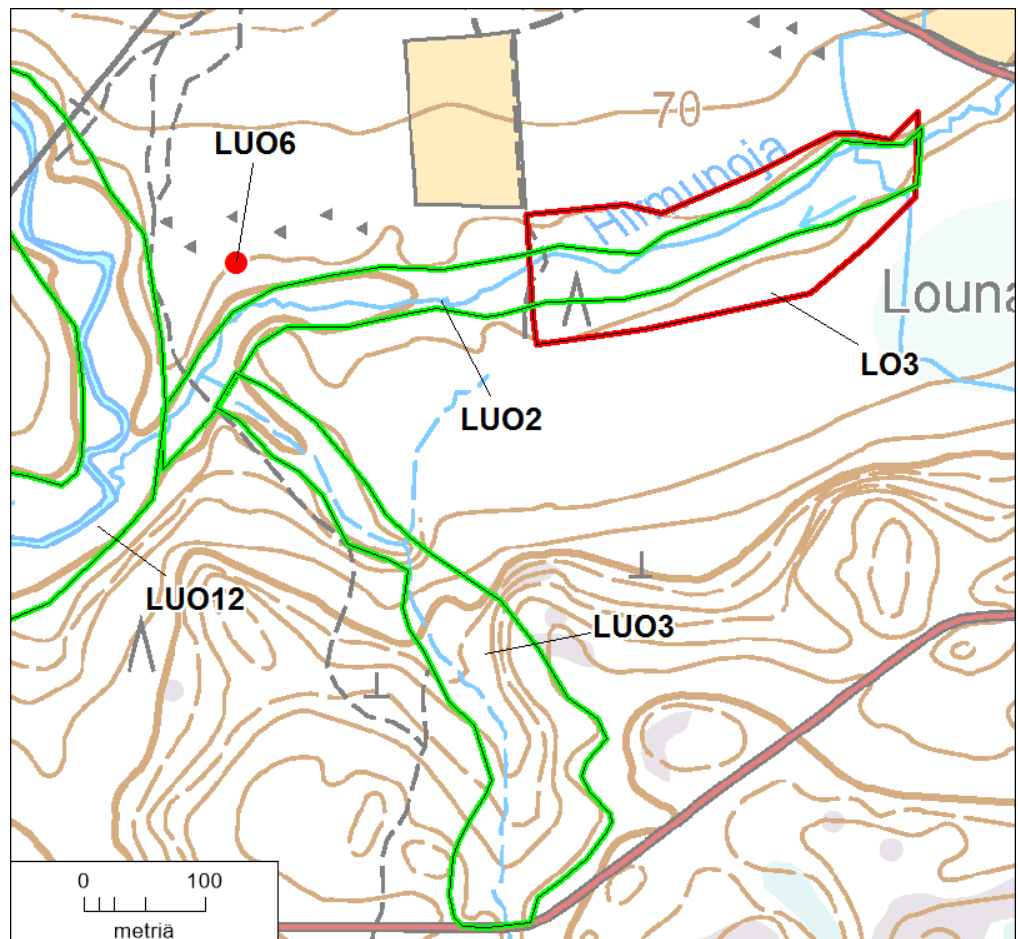
Kuva 28. Heinojan varren kasvillisuutta. Kuva Pekka Routasuo.

Puronvarsi kukkii keväällä näyttävästi, kevätlajistossa on mm. kevätlinnunsilmiä, imikkää, valkovuokkoa, lehtoleinikkiä ja kevätlehtoleinikkiä. Länsipään yli kulkevan hiekkatien molemmin puolin tavataan melko laajalla alueella myös harvinaisempaa keltavuokkoa ja mukulaleinikkiä. Osa niiden kasvupaikasta on jäänyt puron lähelle tasatun postiauton kääntöpaikan alle. Myöhemmin kesällä notkelmassa vallitsevat mesiangervo, lehtotähtimö ja nokkonen. Tesma ja koiranvehnä ovat tyypillisiä heiniä. Lähteisillä paikoilla tavataan

mm. suokelttoa, purolitukkaa, luhtalemmikkiä ja mätässaraa sekä maksa- ja lehväsamalia. Puronotkelmaa reunustavat rinteet ovat tuoretta kuusilehtoa, jossa kasvaa mm. imikkää, näsiää, mustakonnanmarjaa, sinivuokkoa ja lehtokuusamaa.

Seitsemän veljeksen reitti sijoittuu Heinojantien itäpuolella Heinojan puron varteen. Luontokohderajausta on tarkennettu 25.10.2018.

LUO2 Hirmunoja (osa-alue 8, arvoluokka P)

Kuva 29. Hirmunoja (LUO2), Hirmunojan sivupuro (LUO3), hirvenkellon kasvupaikka (LUO6) ja Hirmunojan liito-orava (LO3).

Hirmunoja saa alkuunsa Lounamäen itäpuolen pelloilta ja se laskee Koiransuolenojaan (kuva 29). Lounamäentieltä länteen noin 100 metriä Hirmunojan molemmiin puolin on tehty avohakkuu. Hakkuun jälkeen ojaa reunustaa varttuva metsä noin 300 metrin matkalla ja loppujakso ennen Koiransuolenojaa Hirmunojan varret ovat pääosin taimikkoa ja pensaikkoa. Hirmunojan varren kasvillisuus on avoimilla paikoilla mesiangervoaltaista suurruohoniittyä (kuva 30). Puustoisilla paikoilla kasvillisuus on suurruoholehtoa ja saniaislehtoa. Puronvarressa kasvaa paikoin korpisorsimoa, korpinurmikkoa, mätässaraa, lehtopalsamia ja koiranvehnää. Ojaan laskevat rinteet ovat lehtomaista kangasta ja tuoretta lehtoa. Hirmunojan metsäisen jakson kohdalla on kuusikossa runsaasti haapaa ja alueelta on löydetty liito-oravan jätöksiä (LO3). Puron eteläpuolella

on tehty hakkuita, joissa on poistettu tuulenkaatojen lisäksi myös kuusia haapoja.

Kuva 30. Hirmunojan vartta. Kuva Pekka Routasuo.

LUO3 Hirmunojan sivupuro (osa-alueet 7 ja 8, arvoluokka P)

Kulomäentieltä pohjoiseen laskevassa uomassa on luonnontilainen puro joka laskee Hirmunojan eteläosaan (kuva 29). Puronvarren kasvillisuus on tuoretta lehtoa, saniaislehtoa ja puron eteläosassa mesiangervovaltaista suurruoholehtoa, joka on osin pensaikkoista avohakkuun jäljiltä. Puronvarren yläosassa kasvaa melko runsaana harvinaista tuoksumataraa sekä velholehteä, suokelttoa, lehtokuusamaa, imikkää, luhtatähtimöä ja paikoin korpinurmikkaa, korpisor-simoa, näsiää, mustakonnanmarjaa ja kotkansiipeä. Koiranheisi on runsas ja alueella on myös joitain pähkinäpensaita. Puronvarren ylärinteellä on varttuvaa kuusikkoa ja alarinteellä nuorta lehtipuustoa (kuva 31). Puron lähellä on neljässä paikassa ryhmä metsälehmusvesoja.

Kulomäentien eteläpuolinen puron latva on aikanaan ojitettu, joten arvokas alue on rajattu Kulomäentieltä pohjoiseen. Purouoma Kulomäentieltä pohjoiseen on pääosin luonnontilainen. Ylärinteellä, puron länsipuolella on tehty laajahko avohakkuu. Tuulenkaatojen korjuun, puronvarren keskivaiheen harvennushakkuun ja itäpuolen alueen avohakkuun yhteydessä on puron yli ajettu metsäkoneella. Puron länsipuolella, lähellä Hirmunojaa on toinen avohakkuu-alue, joka ulottuu puronvarteen saakka. Hakkuista huolimatta varsinkin puron yläosan kasvillisuus on arvokas. Purolaakso alarinne on erityisen vaikeakulkuinen.

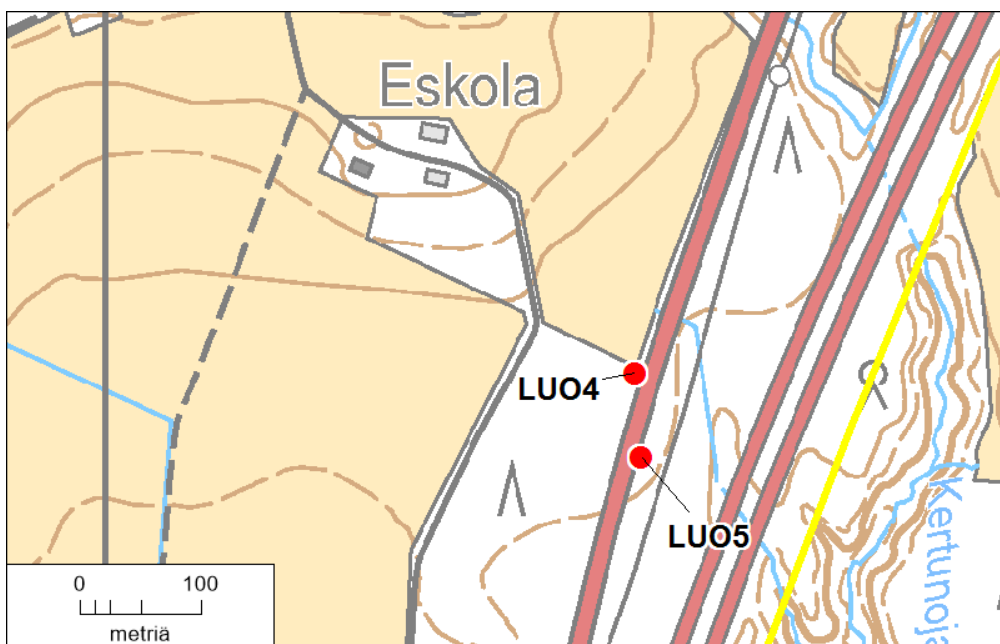

Kuva 31. Hirvunojan sivupuro. Kuva Pekka Routasuo.

LUO4 Hirvenkellon kasvupaikka (osa-alue 13, arvoluokka P)

Noin 500 metriä Palojoentien risteyksestä etelään Hämeenlinnantien länsipuolen pientarella (kuva 32) pellon reunassa oli kolme kukkivaa hirvenkelloa ja useita lehtiruusukkeita. Paikka löytyi vuoden 2004 selvityksessä. Noin 50 metrin päässä tien toisella puolella kasvaa myös hirvenkelloa.

Hirvenkello on Suomessa vaarantunut (VU) ja se mainittu uhanalaisena lajina myös luonnonsuojeluasetuksen liitteessä.

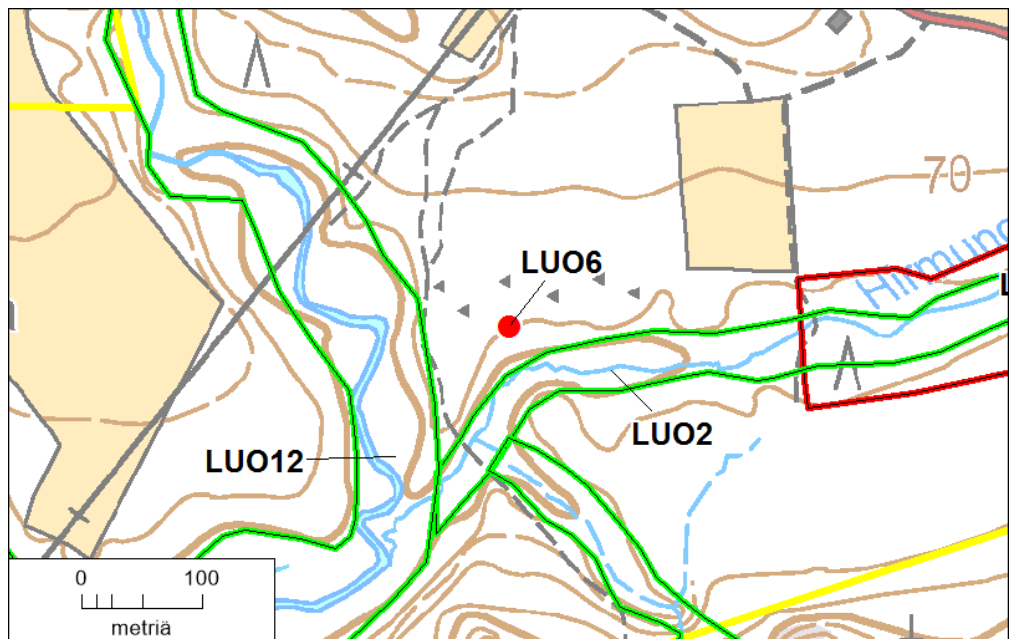
Kuva 32. Hirvenkellon kasvupaikat Hämeenlinnantien varrella.

Kuva 33. Hirvenkello on isokoinen kellokasvi. Kuva Pekka Routasuo.

LUO5 Hirvenkellon kasvupaikka (osa-alue 13, arvoluokka P)

Noin 500 metriä Palojoentien risteyksestä etelään Hämeenlinnantien itäpuolen pientarella (kuva 32) oli kesällä 2013 yksi kukkiva hirvenkello. Noin 50 metrin päässä tien toisella puolella kasvaa myös hirvenkelloa. Kukkivien yksilöiden vähyys kasvupaikoilla on hirvenkellolle ominaista. Pientenkin esiintymien tiedetään säilyneen vuosikymmeniä.

Kuva 34. Hirvenkellon kasvupaikka Hirmunjoen pohjoispuolella (LUO6).

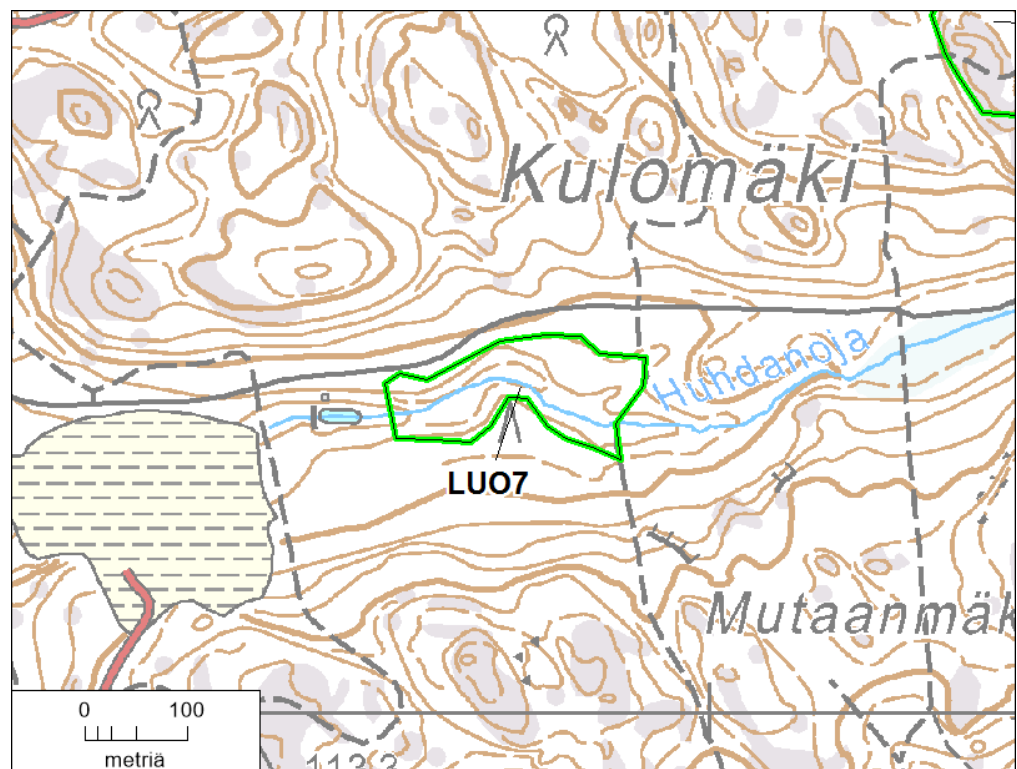
LUO6 Hirvenkellon kasvupaikka (osa-alue 8, arvoluokka P)

Hirmunojan ja Koiranojan yhtymäkohdan pohjoispuolella (kuva 34) heinittyneellä ja vesoittuneella hakkuualueella oli kesällä 2013 kaksi kukkivaa hirvenkelloa. Seuralaislajeina oli mm. vuohenputkea, metsäkastikkaa ja metsäkortetta.

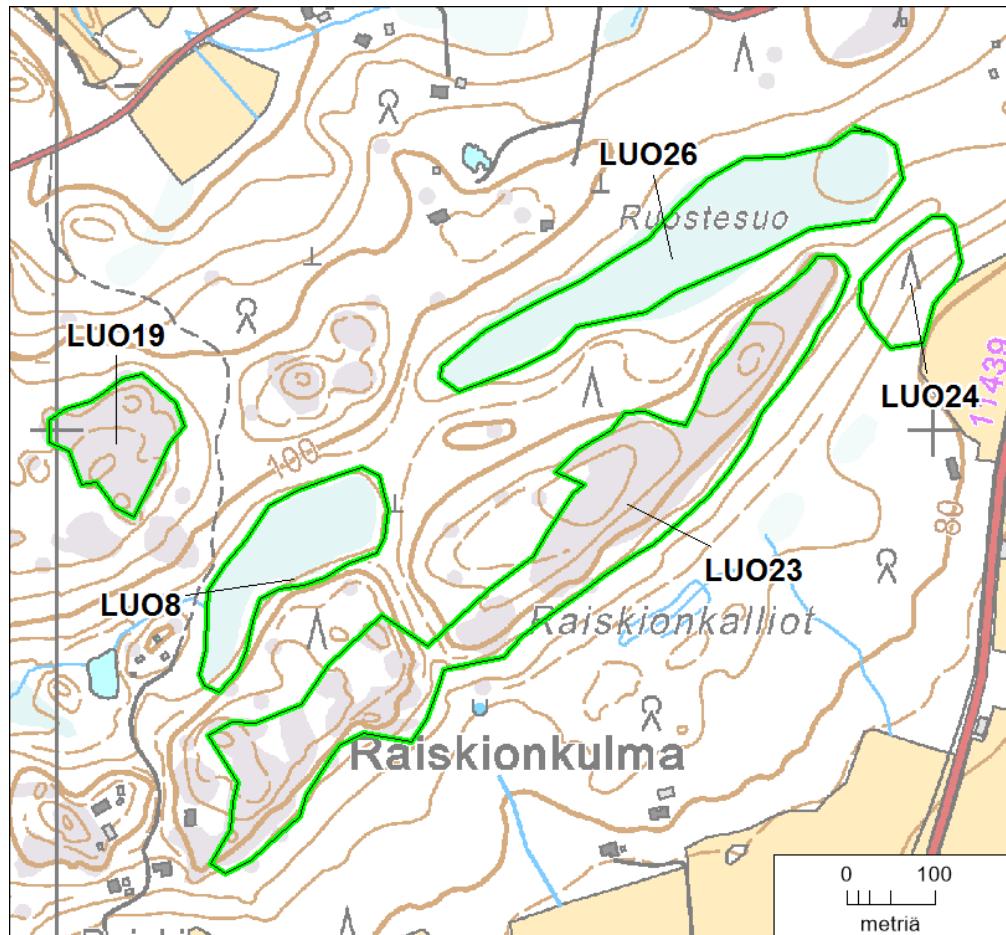
LUO7 Huhdanoja (osa-alue 7, arvoluokka P)

Huhdanoja on syntynyt laajan kallioalueen keskellä olevaan itä-länsisuuntaiseen painanteeseen. Huhdanojan reunalla on erilaisia korpia ja tuoretta – kostea lehtoa. Huhdanojan itäosa on perattu. Länsiosassa Huhdanoja virtaa osin luonnonuomassa lähelle entistä kaatopaikkaa, jossa on vanha mökki ja kaivettu allas. Myös Huhdanojan itäpäässä on kaivettu allas. Purouoman ympäristössä on useita avohakkuualueita.

Arvokkaaksi kohteeksi on rajattu Huhdanojan luonnontilaisin länsiosa (kuva 35). Puronvarrella on saniaislehtoa, saniaiskorpea ja lehtokorpea. Purouoman lähellä on lähteisyyttä. Puusto on nuorta – varttuvaa kuusikkoa, jouskassa kasvaa raitaa, haapaa, koivua, harmaaleppää ja puronvarressa myös tervaleppää. Kasvilajistossa on mm. suokeltoa, kevätlinnunsilmää, kuusamaa, imikkää, mustaherukkaa, iso- ja metsäalvejuurta, kotkansiipeä, lehtotähtimöä, okarahkasammalia ja etenkin lähteisillä paikoilla maksa- ja lehväsamalia. Rinteillä on tuoretta lehtoa, jossa kasvaa mm. imikkää, taikinamarjaa, näsiää, sinivuokkoa ja kuusamaa. Myös mustakonnanmarjaa, metsävirnaa ja lehtopähkämöä on paikoin.

Kuva 35. Huhdanoja.

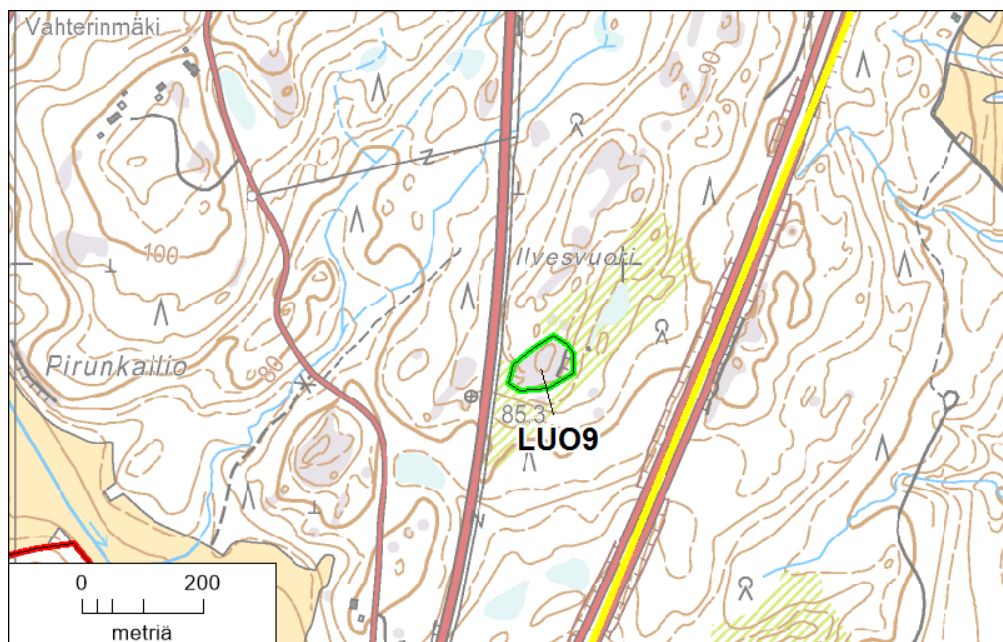
Kuva 36. Raiskionkallioiden luontokohteet.

LUO8 Huhdanojan suo (osa-alue 7, arvoluokka P)

Huhdanoja itäpäässä sijaitseva pienialainen suo (kuva 36). Suolta on aiemmin kaivettu turvepehkuja. Tämä näkyy edelleen kasvillisuudessa. Kasvillisuus on mesotrofista eli keskiravinteista sararämettä ja kanervarahkarämettä – isovarpurämettä ja laiteilla kapealti sarakorpea. Suon kasvilajistossa on mm. luhtaröllää, rätvänää, kurjenjalkaa, pullosaraa, järvikortetta, jouhisaraa ja tupasvillaa. Puustossa on nuorta – varttunutta mäntyä sekä nuorta tervaleppää, koivua ja kuusta. Suolta länteen lähtee oja, jonka varteen on kaivettu allas.

LUO9 Ilvesvuoren kallio (osa-alue 12, arvoluokka P)

Ilvesvuoren teollisuusalueella on ollut useita paikallisesti arvokkaita luontokohteita (Pöyry Environment Oy 2007). Ilvesvuorelta on sen jälkeen hakattu lähes kaikki metsät ja kalliotkin on räjäytetty. Teollisuusalueen rakentaminen on alkanut pohjoisesta päin. Hämeenlinnantien varressa on säilynyt yksi pieni kallioinen metsäalue (kuva 37), jossa kasvaa harvaa kalliomännikköä. Alueen puusto on harvaa ja poronjäkälien peittämiä kallioita on paljon. Alueelta löytyi kesällä 2013 Uudellamaalla uhanalaisen metson jätöksiä.

Kuva 37. Ilvesvuoren kallio.

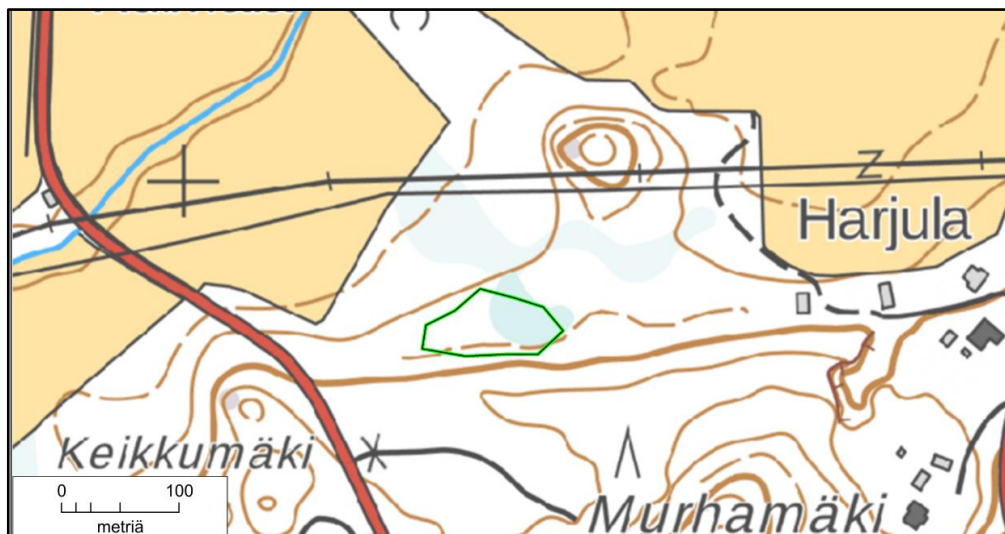

Kuva 38. Ilvesvuoren kallion männikköä. Kuva Pekka Routasuo.

LUO10 Keikkumäen lehto- ja saarnikorpi (osa-alue 9, arvoluokka P)

Entisen soranottoalueen pohjoispuolella sijaitseva (kuva 39) Keikkumäen pohjoisrinne on tuoretta lehtoa. Puusto on varttuvaa. Valtapuina ovat koivu ja kuusi, alispuustossa vallitsevat pihlaja ja tuomi. Kenttä- ja pensaskerrosta hallitsevat lehtokasvit, mm. sinivuokko, valkovuokko, imikkä, lehtoleinikki, näsiä

ja koiranheisi. Rinteen länsipuoliskossa kasvanut lehmusmetsikkö on avohaattu, mutta joitain lehmuksia on jäänyt pellon reunaan.

Kuva 39. Keikkumäen lehto- ja saarnikorpi. Alueen rajausta muutettu hakkuiden vuoksi 25.10.2018.

Kuva 40. Keikkumäen lehtokorven kasvillisuutta. Kuva Pekka Routasuo.

Lehtoalueen itäosassa on lähdeperäinen, luonnontilainen lehtokorpi, josta virtaa heikko, saniaiskorven ympäröimä puro pohjoiseen pellonlaitaan. Lehtokorven kasvillisuus on monipuolisinta pohjaveden purkautumispaikassa rinteen yläosassa, jossa kasvaa muutama aarin alueella kahdeksan runkopuuksi varttunutta saarnea sekä useita kymmeniä nuoria saarnin vesoja. Suurimmat saarnet ovat yli 15 metrin korkuisia ja niiden rungon läpimitta on 20–25 cm.

Hankalakulkuisen, upottavan lehtokorven runsaita kasvilajeja ovat mm. järvi-ruoko, korpikaisla, metsäkorte, velholehti, kevätlinnunsilmä, lehtotähtimö ja mesiangervo. Harvinaisista kasveista tavataan saarnen ohella soikkokaksikko, metsälehmus (muutama kuusilehdossa saarnien tuntumassa) ja korpisorsimo. Puustossa on mm. terva- ja harmaaleppää.

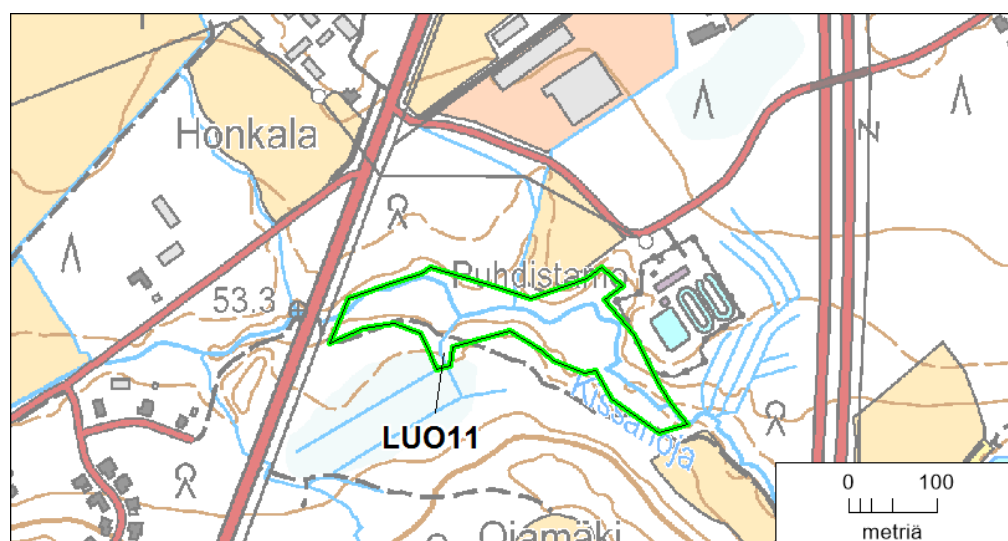
Lehtokorven itäpuolella on tuoretta kuusivaltaista lehtoa ja lehtomaista kangasta ja sitten myrskynkaatoaukko, jonka puut on korjattu. Myrskynkaatoaukko on rajattu arvokkaan lehtoalueen ulkopuolelle. Pohjoisreuna noudattaa sähkölinjaa ja pellonlaitaa ja länsireuna avohakkuun rajaa. Lehtoalueen ylärinne täyttäneen luonnonsuojelulailta suojeltavan jalopuulehdon kriteerit.

Luontokohteeksi rajattu alue on sittemmin pääosin hakattu ja mm. suurin osa saarnista on kaadettu. Avohakkuualueen keskelle on jätetty pieni kostea metsälaikku, jolla kasvaa vielä muutama saarni. Alueen rajausta on muutettu 25.10.2018.

LUO11 Kissanoja (osa-alue 12, arvoluokka P)

Kissanoja laskee Vantaanjokeen. Kissanojan pohjoispuolella on jätevedenpuhdistamo ja sen purkupuutki tulee Kissanojaan. Arvokkaaksi alueeksi on rajattu Kissanojan ympäristön lähteiköt puron molemmin puolin sekä puhdistamon ja Hämeenlinnantien välinen purojakso. Kissanojan puronvarren puusto on varttuvaa kuusikkoa. Sekapuina kasvaa koivua, haapaa ja harmaaleppää. Puronvarren on pääosin tuoretta lehtoa ja suurruoholehtoa. Puronvarressa kasvaa mm. imikkää, kevätlinnunsilmää, korpinurmikkää, koiranvehnää, lehtokuusamaa, taikinamarjaa ja näsiää. Kissanojan eteläpuolen on lähteikköalueella kasvaa mm. suokelttoa, soikkokaksikkoa, maariankämmekkää, terttualpia, järvikortetta, raatetta, lehtotähtimöä, kevätlinnunsilmää, korpinurmikkää, mätässaraa, silmälläpidettävää hetesaraa sekä käenkukkaa.

Seitsemän veljeksen reitti sijoittuu Kissanojan puron eteläpuolelle.

Kuva 41. Kissanoja.

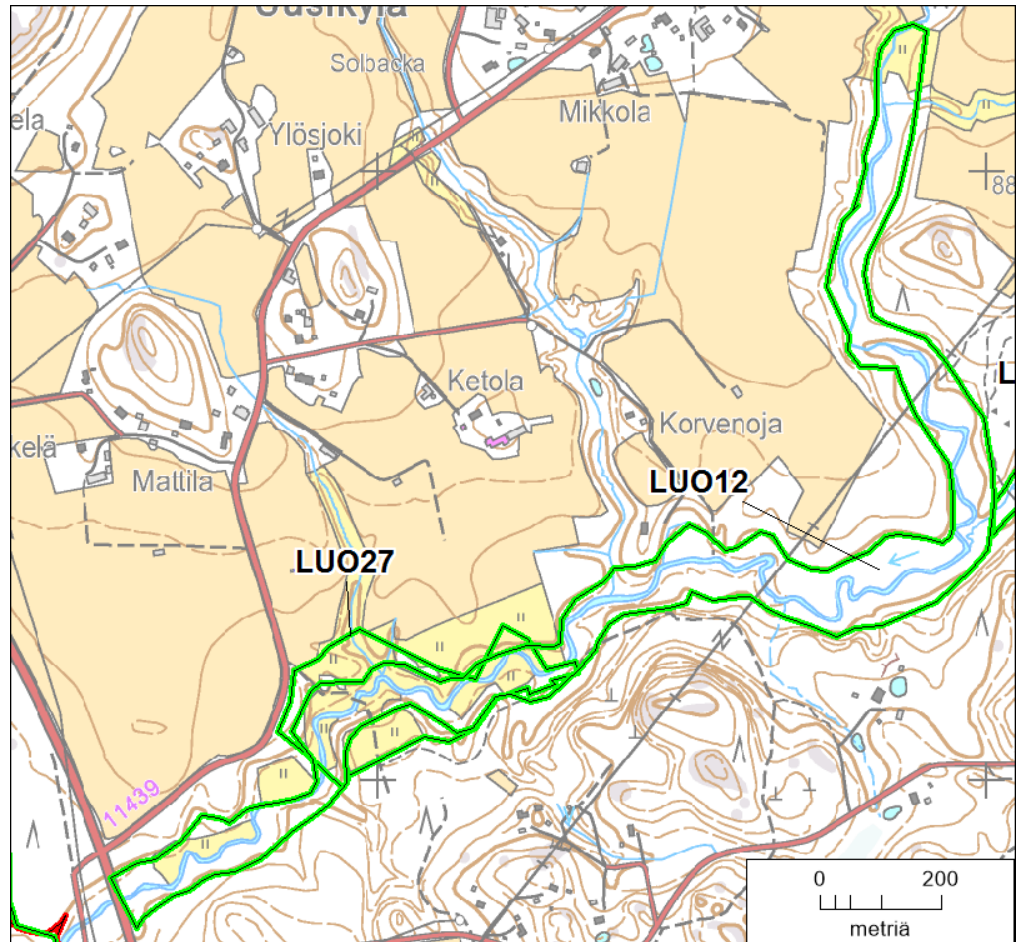
Kuva 42. Kissanoja. Kuva Pekka Routasuo.

LUO12 Koiransuolenoja (osa-alue 8, arvoluokka P)

Koiransuolenoja alkaa Nurmijärven pohjoisosista. Kirkonkylän alueella Koiransuolenoja kiemurtelee melko syvässä purolaaksossa. Arvokkaaksi luontokohteeksi on rajattu Koiransuolenojan purolaakso, joka alkaa kaava-alueen pohjoisrajalta ja päättyy Rajamäentiehen (kuva 43). Koiransuolenojan sivupuro, Hirmunoja (LUO2) ja sen sivupuro (LUO3) on kuvattu omina kohteinaan. Koiransuolenojan länsiosassa on hevoslaitumia ojan molemmin puolin. Nämä ns. Uusikylän laitumet ovat (LUO27) on arvioitu paikallisesti arvokkaaksi perinnemaisemaksi (Pykälä & Bonn 2000).

Koiransuolenojan varren kasvillisuus on hyvin rehevää ja monilajista. Pääosin kasvillisuus on mesiangervovaltaista suurruohoniittyä ja suurruoholehtoa. Ojanvarren puusto on pääosin lehtipuuvaltaista, mutta muutamien paikoin istutuskusikko on aivan uoman rannassa. Koiransuolenojaa reunustavat metsät ovat monin paikoin hakattu, usein aivan uomaan saakka tai ne ovat puustoltaan nuoria. Varttuvaa metsää, jossa vallitsee tyypillinen tuoreen lehdon lajisto, on vain muutamien paikoin.

Rehevä kasvillisuus ja puuston hakkuut tekevät kulkemisen purolaaksossa hyvin hankalaksi. Hakkuista huolimatta Koiransuolenojan varret ovat luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeitä alueita. Paikoin ojan varrella kasvaa harvinaisten ja uhanalaisten hyönteisten kannalta tärkeitä ravintokasveja kuten kuusamaa, mustakonnanmarjaa ja lehtopalsamia. Keväällä Koiransuolenojan varrella kukkii monin paikoin mukulaleinikkiä, keltavuokkoa ja kulleroa. Metsien hakkuista huolimatta Koiransuolenoja muodostaa paikallisesti arvokkaan luontokohteen.

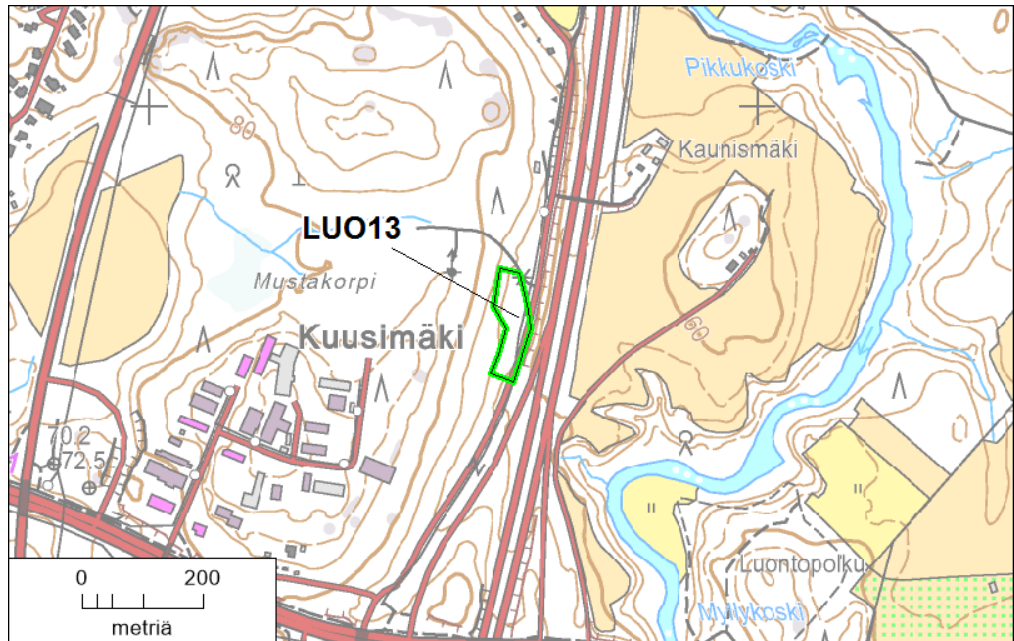

Kuva 43. Koiransuolenoja (LUO12) ja Uusikylän laidun (LUO27).

Selvitysalueen pohjoisosassa Koiransuolenojan ylittävän voimalinjan pohjoispuolella on tehty 2000-luvun alussa kalataloudellinen kunnostus koskijakson kohdalla noin 250 metrin matkalla. Kunnostuksen yhteydessä suurin osa kotkansiipivaltaisesta saniaislehdosta tuhoutui. Vuonna 2013 kasvillisuus oli suurelta osin palautunut, ja mm. kotkansiipeä oli jo monin paikoin.

LUO13 Kuusimäen itärinne (osa-alue 12, arvoluokka P)

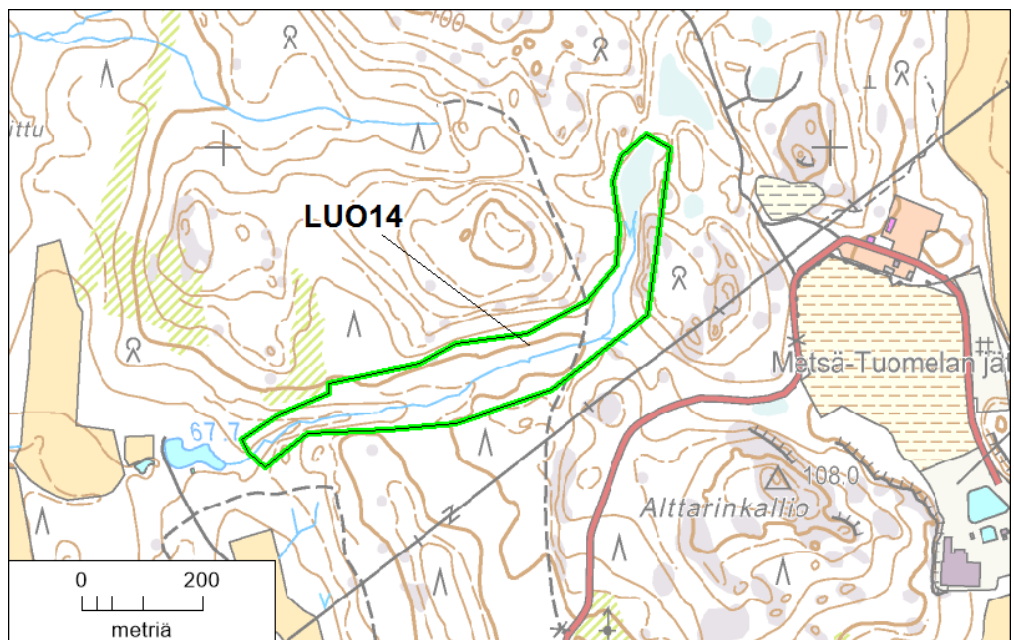
Kuusimäen itään viettävässä rinteessä (kuva 44) kasvaa runsaasti pähkinäpensaita nuorten kuusten ja koivujen joukossa. Alueella on aikanaan ollut vanhaa kuusikkoa ja niukasti pähkinäpensaita (Luontotutkimus Enviro Oy 1992), Kuusikon poiston jälkeen pähkinäpensaat ovat runsastuneet ja alueella on useita kymmeniä yli kaksi metriä korkeaa pensasta. Pähkinäpensaiden alla kasvaa mm. sananjalkaa, taikinamarjaa, lehtokuusamaa ja pienellä alueella lehtosinijuurta.

Kuva 44. Kuusimäen itärinteen pähkinäpensaiikko.

LUO14 Lepolan puro (osa-alue 5, arvoluokka P)

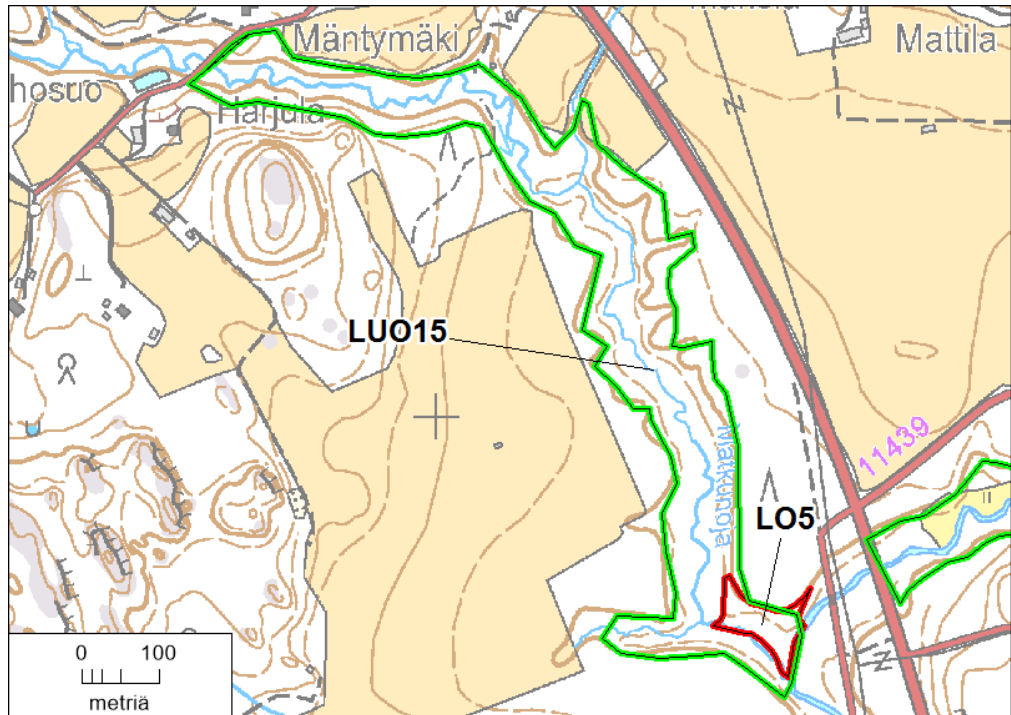
Lepolan puro (kuva 45) on Metsä-Tuomelan jäteaseman pohjoispuolelta alkava pieneen tekolampeen laskeva metsäpuro. Puron varrella on saniaislehtoa ja ruoho- ja heinäkorpea. Puronotkon loivapiirteisillä rinteillä kasvaa useita vaati-aita kasvilajeja, mm. metsälehmusta, pähkinäpensasta ja lehtopähkämöä. Suurin osan puronvarresta on hakattu paljaaksi 1990-luvulla. Jäljelle jääneet metsäkuviot ovat varttuneita lehtomaisen kankaan kuusikkoa. Puronvarressa on hakkuiden kohdalla jäljellä nuorta lehtipuustoa ja saniaisia, mm. kotkansiipeä. Purouoma on kapea ja säilynyt melko luonnontilaisena.

Kuva 45. Lepolan puro.

Lepolan puro on arvioitu 1990-luvun alun pienvesiselvityksessä (Nironen 1991) paikallisesti arvokkaaksi pienvedeksi. Ympäristön hakkuuaukot ovat metsittymässä ja puronvarren lehto- ja korpikuviot ovat toipumassa hakkuista (Ympäristösuunnittelu Enviro Oy 2011).

LUO15. Matkunojan eteläosa (osa-alue 6, arvoluokka P)

Kuva 46. Matkunojan eteläosa (LUO15) ja Matkunojan liito-orava (LO5).

Matkunojasta on rajattu arvokkaaksi luontokohteeksi kaksi purojaksoa, joista eteläisempi sijaitsee Rajamäentien länsipuolella (kuva 46). Purouoman lähiympäristö on luonnontilassa, mutta ympäristön hakkuut ulottuvat paikoin melko lähelle puronotkelmaa. Pohjoispäässä puron itäpuolella on kesämökki ja pohjoispään läpi on rakennettu maakaasuputki. Puroa reunustava metsä on eteläosassa tuoreen kankaan – tuoreen lehdon kuusivaltaista varttunutta sekametsää. Puron varrella on lähinnä suurruoholehtoa, valtalajeina mesiangervo ja nokkonen, myös koiranvehnää on runsaasti, muutamassa paikassa kasvaa korpisor-simoa. Puusto näillä alueilla on harmaaleppää ja tuomea, kaatuneita puita ja lahpuuta on paljon. Tulvavesien täyttämiä lampareita on siellä täällä.

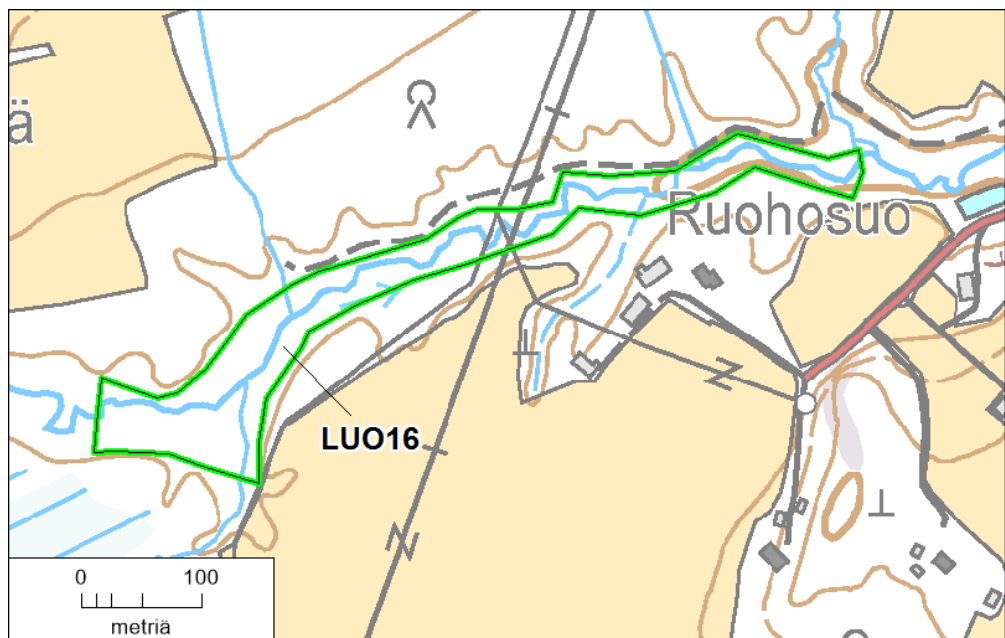
Pohjoisosassa tuore lehto ulottuu paikoin puron rantaan asti, täällä on myös monin paikoin saniaislehtoa, jossa kasvaa hiirenportaan lisäksi mm. lehtopalsamia ja lehtopähkämöä. Alueen eteläosassa on liito-oravan elinalue (LO5).

LUO16 Matkunojan länsiosa (osa-alue 6, arvoluokka P)

Selvitysalueen pohjoisrajalla Matkunojan varrella on melko luonnontilaista suurruoholehtoa ja jonkin verran on myös saniaislehtoa. Purouoma on 2-3 met-

rin levyinen ja pehmeäpohjainen, Matkunojan ylittävän voimalinjan länsipuolella (kuva 47) puroa reunustaa 10–30 metrin levyinen tulvatasanne, joka on mesiangervoaltaista suurruoholehtoa. Osa puron tulvareunuksesta on lähes puutonta mahdollisesti vanhan laidunkäytön jäljiltä. Alueen valtalajeina ovat mesiangervo, lehtotähtimö, luhtalemmikki, lehtopalsami ja hiirenporras. Puron varressa kasvaa myös runsaasti kotkansiipeä. Uoman reunuspuustossa on harvakseltaan isoja kuusia ja tiheämpänä puustona harmaaleppää ja koivua. Puronotkelman rinteillä ja etelästä tulevan sivupuron varrella on varttunutta kuusikkoa, jonka aluskasvillisuus on tuoretta lehtoa. Lajistoon kuuluvat mm. käenkaali, tesma, näsiä ja metsävirna.

Matkunojan ylittävän voimalinjan ja Ruohosuon tilan välissä puroon viettävällä rinteellä on isoja haapoja, varttunutta tuoreen lehdon kuusikkoa, kenttäkerroksessa on mm. imikkää sekä lehto-orvokkia. Ruohosuon tilan kohdalla on lähteikköalue, jossa runsaasti kotkansiipeä ja mm. lehtopalsamia, korpikaislaa, rönsyleinikkiä ja korpinurmikkaa, idempänä on tavanomaisempaa suurruoholehtoa.

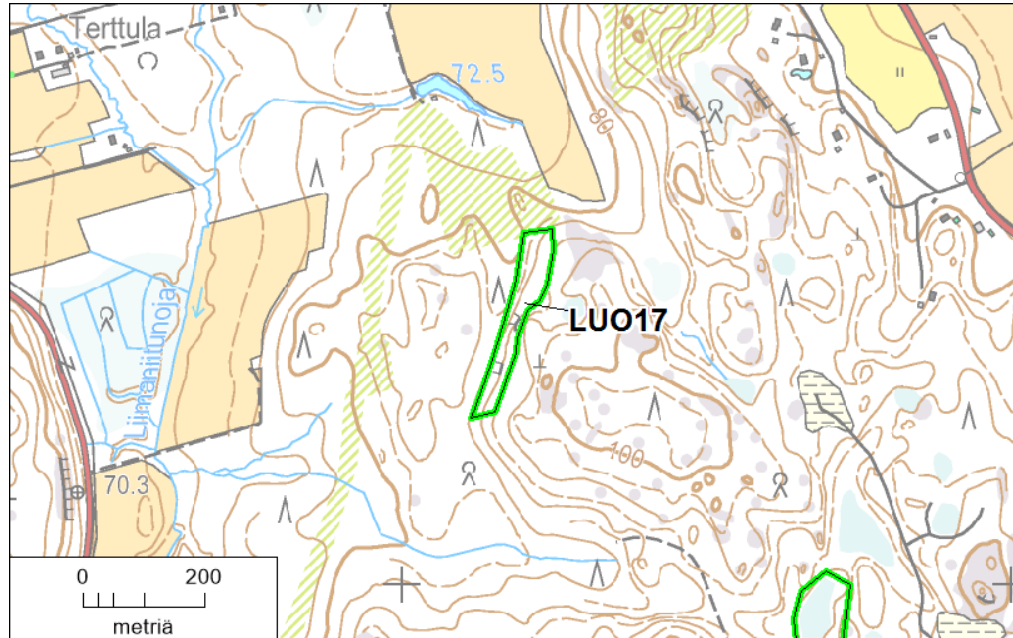

Kuva 47. Matkunojan länsiosa.

LUO17 Metsä-Tuomelan lehtokorpi (osa-alue 5, arvoluokka P)

Metsä-Tuomelan luoteispuolella on kallioiden reunustama kosteapohjainen notkelma, jonka kasvillisuus on rehevää. Kasvilajistossa on ruoho- ja heinäkorven sekä saniaiskorven lajistoa, mm. kotkansiipeä, isoalvejuurta, hiirenporasta, mustaherukkaa ja mesiangervoa. Korpialueen puustossa on koivua ja nuorta kuusta sekä kaksi nuorta lehmuryhmää. Rinteiden puusto on varttunutta kuusisekametsää, jossa on sekapuuna mm. haapaa. Rinteillä on lehtokasvillisuutta, kuten käenkaalia, sinivuokkoa ja näsiä. Itäpuolisella pikkujyrkänteellä kasvaa myös muutama nuori metsälehmus. Toukokuussa 2013 paikalla lauloi pikkusieppo, joka on harvinainen vanhojen, kuusivaltaisten metsien lintu. Paikka on pikkusieppolle soveliaista pesimäympäristöä. Kohteella on havaittu myös pyitä.

Notkelmassa on ajettu metsätraktorilla, mutta sen luonnontila on muutoin säilynyt melko hyvänä. Kohde lähiympäristöineen sopii liito-oravan elinympäristöksi. Liito-oravan jätöksiä on etsitty tuloksetta keväällä 2010 ja 2013. Paikalta on aukkoinen metsäyhteys luoteeseen Perttulan selvitysalueen puolelle, jossa liito-orava elää Liimaniitunojan varrella.

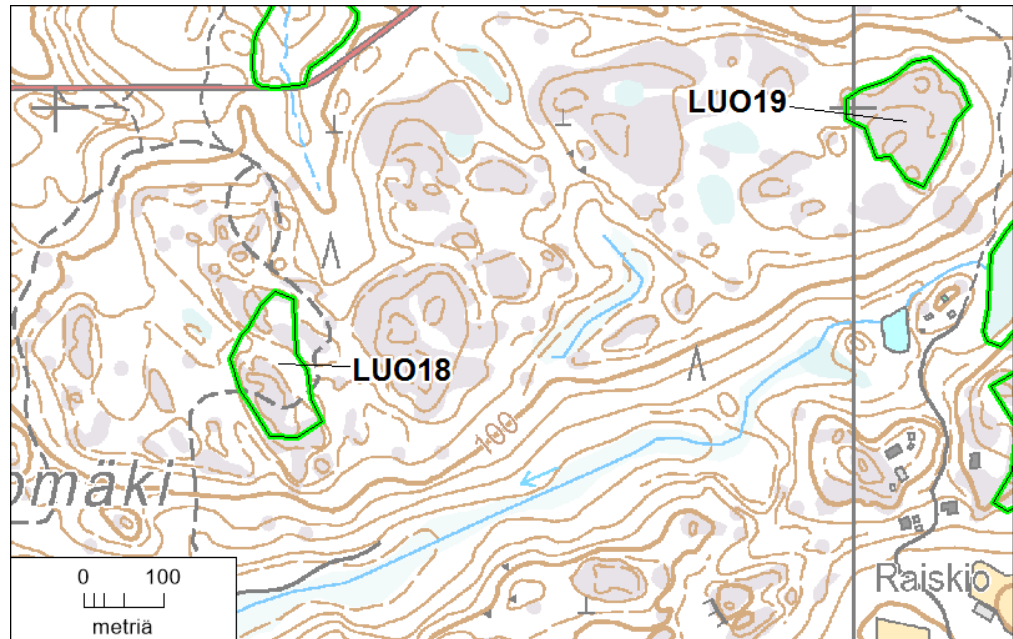
Kuva 48. Metsä-Tuomelan lehtokorpi.

LUO18 Metsälain kohde I (osa-alue 7, arvoluokka P)

LUO19 Metsälain kohde II (osa-alue 7, arvoluokka P)

Kulomäen kallioalueelta on rajattu kaksi kohdetta (kuva 49), jotka täyttävät metsälain 10 §:n kriteerit monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeistä elinympäristöistä, ja kuuluvat luokkaan ”karukkokankaita puuntuotannollisesti vähätuottoisemmat hietikot, kalliot, kivikot, louhikot, vähäpuustoiset suot ja rantaluhdat”. Molemmat kohteet ovat harvaa männikköä kasvavia kallioita. Kenttäkerroksessa kasvaa runsaasti kanervaa ja poronjäkälet ovat pohjakerroksessa monin paikoin vallitsevia. Vaateliasta kalliokasvillisuutta edustavat mm. kalliohatikka, jota kasvaa molemmilla alueilla, ja kalliokohokki, jota löytyi itäisemmältä alueelta (LUO19).

Kirkonkylän selvitysalueella on runsaasti pieniä kalliikohteita, joissa metsälain monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeän ympäristön tunnusmerkit täyttyvät. Kohteet ovat Kulomäen kallioalueita pienempiä, ja niiden kasvillisuus on varsin tavanomaista tai ulkoilukäytön kuluttamaa. Muita kohteita ei ollut tässä selvityksessä tarpeen rajata arvokkaiksi luontokohteiksi.

Kuva 49. Kulomäen metsälain mukaiset kohteet, joilla on myös kasvistollista suojeluarvoa.

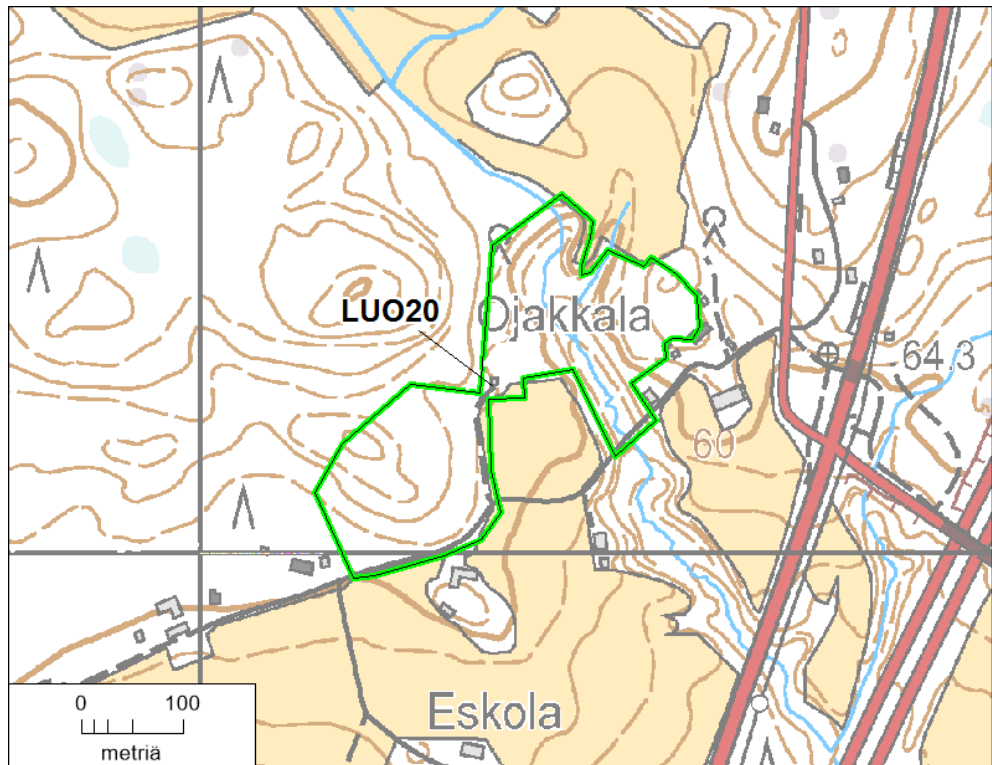

Kuva 50. Harvaa kalliomännikköä Kulomäen metsälain mukaisessa erityisen tärkeässä elinympäristössä. Kuva Pekka Routasuo.

LUO20 Ojakkalan laitumet (osa-alue 13, arvoluokka P)

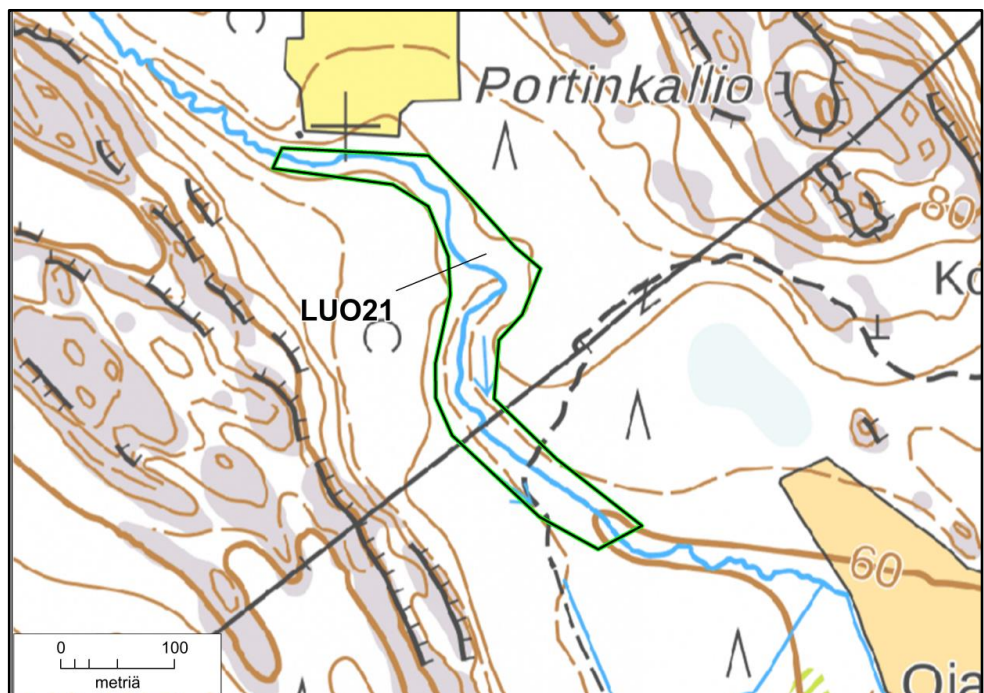
Ojakkalan laitumet (kuva 51) on arvokas perinnemaisema-alue (Pykälä & Bonn 2000). Laitumella kasvavia huomionarvoisia lajeja ovat kesämaitiainen, nurmitatar ja kartioakankaali. Laitumet ja perinteinen rakennuskanta

ovat osa maakunnallisesti arvokasta Ojakkalan kulttuurimaisemaa. Rajausta on hieman pienennetty aiemmasta hakkuiden takia.

Kuva 51. Ojakkalan laitumet.

LUO21 Portinkallion puro (osa-alue 6, arvoluokka P)

Kuva 52. Portinkallion puro. Rajausta muutettu hakkuiden takia 25.10.2018.

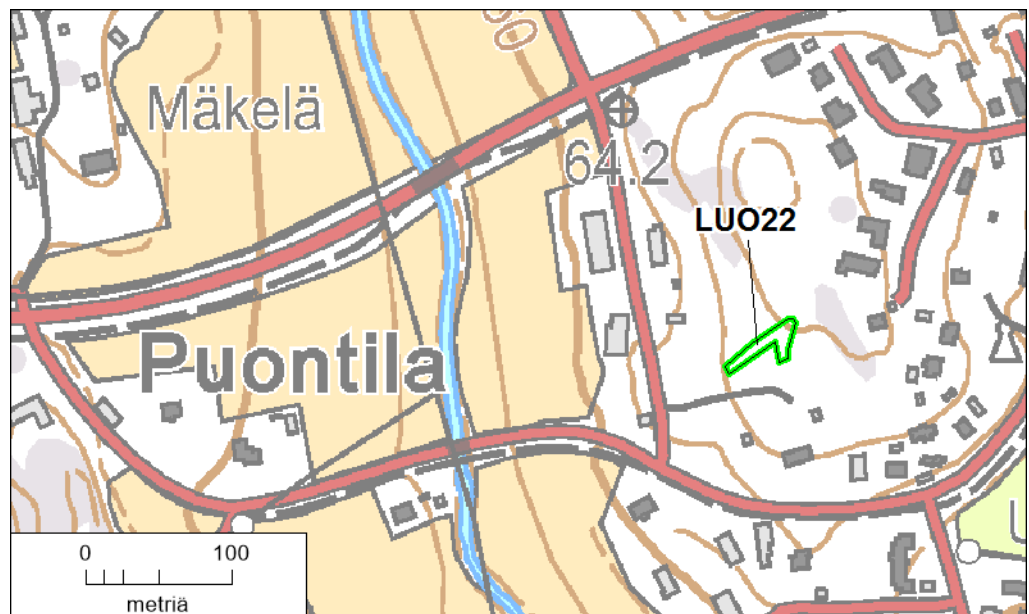
Portinkallion lounaispuolella kulkevan Kyläjoen sivuhaaraa ympäröivät metsät ovat enimmäkseen varttuvia kuusivaltaista tuoreen kankaan – tuoreen lehdon sekametsiä, monin paikoin on koivuvaltaisiakin sekametsiä. Puustoa on harvennettu puron ympäristöstä, mutta puronvarsi on säästetty hakkuissa ja sen luonnontila on säilynyt melko hyvin.

Puruoma on keskimäärin noin metrin levyinen ja se on uurtunut syvälle saviseen maahan. Kesällä 2013 uoma oli lähes kuivillaan. Puron varren puusto on lähinnä harmaaleppää ja kuusta, eteläosassa on myös tuomia. Kasvillisuus on mesiangervovaltaista suurruoholehtoa ja paikoin saniaislehtoa. Mesiangervon lisäksi kasvilajistoon kuuluvat mm. hiirenporras, lehtotähtimö, jänönsaatti, lehtopähkämö, lehtoleinikki, suokeltto, mustaherukka, koiranvehnä ja korpisorsimo. Tuoreen lehdon kasvillisuus ulottuu siellä täällä puron varteen. Purojakson keskikohdan ylitse menee voimalinja. Sen pohjoispuolella on kuivempaa lehtoa ja myös puusto on hieman nuorempaa. Haapaa kasvaa melko paljon purojakson pohjoispäässä.

Rajausta muutettu 25.10.2018 eteläosan hakkuiden takia.

LUO22 Puontilan niitty (osa-alue 1 ja 2, arvoluokka P)

Kirkonkylän länsipuolella sijaitseva on avoin niittyalue, joka yläosassa on vanha rakennuksen paikka (kuva 53). Rinteen ala- / eteläosassa on suurruoho- ja heinäniittyä, jossa kasvaa muun muassa juolavehneä, timoteitä, maitohorsmaa, pelto-ohdaketta ja nokkosta. Kasvillisuudeltaan edustavimpia paikkoja alueella ovat pohjoisosan metsänreuna ja siitä etelään päin suuntautuvat rinteen kallioiset osat. Näitä luonnehtii matala ja monilajinen ketokasvillisuus: mm. kelta- ja isomaksaruohoa, kissankelloa, siankärsämöä, ahomansikkaa, aho- ja niittysuolaheinää, ahopukinjuurta ja tuoksusimaketta. Rinteen alaosassa metsän reunassa on kahdessa kohtaa pieni laikku ketoneilikkaa, joka on valtakunnallisesti silmälläpidettäväksi (NT) luokiteltu laji (Rassi ym. 2010).

Kuva 53. Puontilan niitty.

LUO23 Raiskionkalliot (osa-alue 7, arvoluokka P)

Raiskionkalliot on lounais–koillisuuntainen kallioselänne (kuva 36, s. 38). Kallioalueen länsiosan etelärinteellä on isoja siirtokivilohkareita. Kallion laella on melko vanhaa kalliomännikköä. Paikoin kasvaa runsaasti katajaa. Kalliokasvillisuus on karua, kanerva- ja poronjäkälävaltaista. Muutamain paikoin kasvaa kalliohatikkaa ja jäykkärölliä. Kallion lakiosissa on polkuja, mutta kalliokasvillisuus on säilynyt melko edustavana. Kalliolta avautuu näkymiä etelään, koska etelärinteiden metsät ovat pääosin taimikkoina.

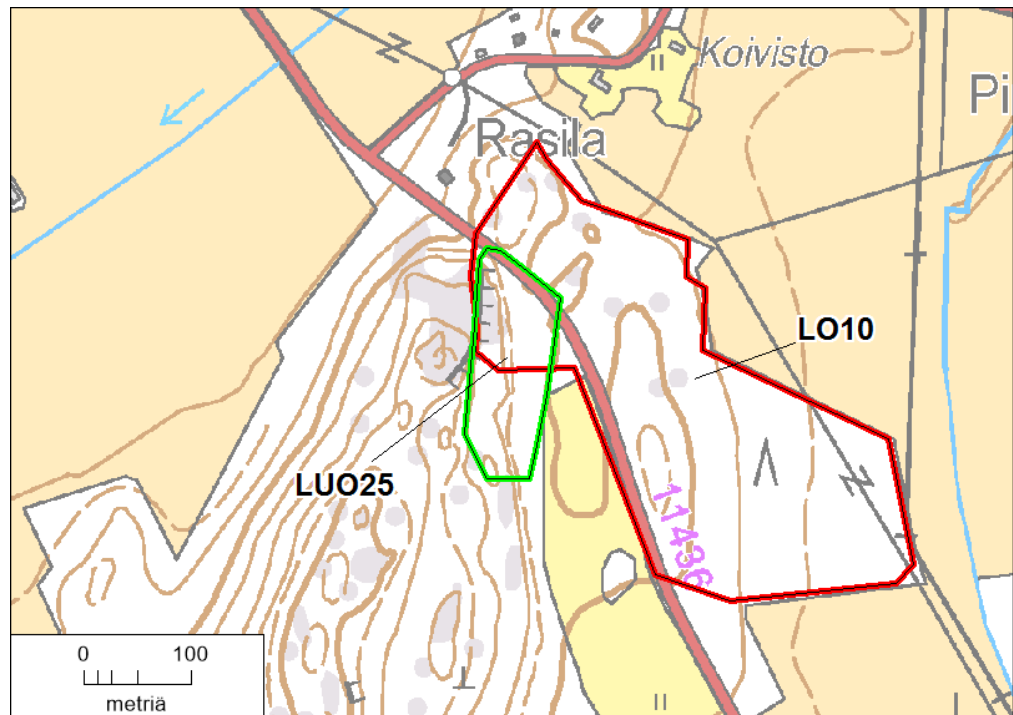
Raiskionkallio on aiemmin rajattu laajempaan, luonnoltaan arvokkaana kokonaisuutena (Nurmijärven ympäristölautakunta 1991), mutta hakkuut ovat muuttaneet alueen luonnontilaa. Tässä selvityksessä on rajattu omiksi kohteikseen kallion lakiosa, lehto ja alueen hyvin säilyneet suot.

Kuva 54. Raiskionkallion lehto. Kuva Pekka Routasuo.

LUO24 Raiskionkallion lehto (osa-alue 7, arvoluokka P)

Raiskionkallioiden koillispuolella itään viettävässä rinteessä (kuva 36, s. 38) on varttunutta lehtomaisen kankaan ja tuoreen lehdon kuusivaltaista metsää. Rajatun alueen itäosassa kasvaa viisi runkomaista vuorijalavaa, joiden läpimitta on noin 15 cm ja korkeus noin 10 metriä. Alueella on myös kaksi runkomaista lehmusta, joista isompi on noin 20 metriä korkea ja halkaisijaltaan noin 45 cm. Metsässä on myös kookkaita kolohaapoja. Kenttäkerroksen lehtokasvillisuudessa vallitsevat rohtomikkä, sinivuokko, sudenmarja ja kevätlinnunherne. Lehtokuusama ja näsiä ovat myös runsaita.

LUO25 Rasilanmäen lehmuskallio (osa-alue 5 ja 6, arvoluokka P)

Kuva 55. Rasilanmäen lehmuskallio (LUO25) ja liito-orava (LO10).

Rasilanmäen pohjoisosassa Kyläjoentien länsipuolella on kasvillisuudeltaan melko edustava kallionaluslehto, jossa kasvaa mm. metsälehmuksia ja muutama pähkinäpensas. Kallioalueen itä- ja eteläpuolella ja tuoretta kuusivaltaista lehtoa ja lehtokorpea, jonka puusto on varttunutta, mutta paikoin harvennettua. Kasvillisuudeltaan merkittävin alue on kallion itärinne, jossa on ylispuustona suuria kuusia, haapoja ja koivuja. Rinteellä kasvaa noin 20 runkopuiksi varttunutta metsälehmusta ja yksi tammi. Lehmukset ovat vielä nuoria, suurimmatkin vasta noin 15 metrin korkuisia. Nuoria lehmuksenvesoja on runsaasti. Kenttäkerroksessa on sinivuokkoa, käenkaalia, metsäorvokkia, rohtoimikkää, kevätlinnunhernettä ja nuokkuhelmikkää. Lehmusrinne ei täytä luonnonsuojelulain mukaisen jalopuumetsikön ominaispiirteitä, mutta se on paikallisesti arvokas luontokohde.

Kyläjoentien itäpuolella lehmuskallion kohdalla on liito-oravan elinalue (kuva 55). Liito-oravalle hyvin sopivaa metsää on myös tien länsipuolella arvokkaaksi luontokohteeksi rajatulla alueella.

LUO26 Ruostesuo (osa-alue 7, arvoluokka P)

Ruostesuo (kuva 36, s. 38) on syntynyt kallioiden väliseen painanteeseen. Suon koillispuolelle on tehty oja, joka kuivattaa edelleen Ruostesuota. Ruostesuon koillisosasta on mahdollisesti otettu aiemmin turvepehkuu. Koillisosan kasvillisuus on mosaiikkimaista, pääosin sararämettä ja mesotrofista sararämettä. Sararämeillä kasvaa mm. jouhi-, pullo, tähti- ja riipasaraa, suopursua, maariankämmekkää, rätvänää, luhtavillaa, tupasvillaa, kalvakkarahkasammalta ja hie-man villapääluikkaa. Koillisosan reunalla on vanha aita ja jonkinlainen karjan

juomavesikuoppa, joka on kasvamassa umpeen. Pääosa Ruostesuosta on varttunutta mäntyä ja varttuvaa kuusta kasvavaa korpirämettä–mustikkaturvekan-gasta. Suon laiteilla on kapea kosteampi alue, jossa kasvaa mm. tervaleppää ja paikoin mm. vehkaa, ojaleinikkiä ja paatsamaa. Ruostesuon eteläreunalla on pieni lähde, jossa kasvaa mm. luhtamataraa. Suon eteläpuolen hakkuu rajautuu lähteeseen. Ruostesuon pohjoispuolen rinteeseen päälle on rakennettu talo. Talon ja suon välinen metsä on hakattu ja suon reunalla on kaivettu pieni allas.

Kuva 56. Ruostesuo. Kuva Pekka Routasuo.

LUO27 Uusikylän laidun (osa-alue 8, arvoluokka P)

Koiransuolenojan purolaakson länsiosassa sijaitseva Uusikylän laidun (kuva 43, s. 43) on paikallisesti arvokas perinnemaisema (Pykälä ja Bonn 2000). Aluetta käytetään edelleen hevoslaitumena. Laidunalueella kasvaa mm. mukulaleinikki, kullero, nurmitatar, musta-apila (silmälläpidettävä laji) ja lehtoleinikki. Alueen rajausta on muutettu hakkuiden takia.

3.3 Luontodirektiivin liitteen IV(A) lajit

Liito-oravasta ja lepakoista on tehty havaintoja selvitysalueella. Nämä lajit kuuluvat EY:n luontodirektiivin (92/43/ETY) liitteen IV(a) lajeihin. Luonnonsuojelulain 49 §:n 1 momentin mukaan luontodirektiivin liitteessä IV(a) tarkoitettuihin eläinlajeihin kuuluvien yksilöiden lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on kielletty. Myös kaikki Suomen lepakkolajit on lueteltu luontodirektiivin liitteessä IV(a). Lepakoiden esiintyminen kirkonkylän alueella on selvitetty erillisellä tutkimuksella (Karlsson & Hagner-Wahlsten 2013).

3.3.1 Liito-orava

Kirkonkylän selvitysalueelta on vuosina 2004–2013 löytynyt yhdeltätoista paikasta liito-oravan jätöksiä. Seuraavassa kohteet käsitellään numeronjärjestyksessä, osa-alueen numero on suluissa kohteen nimen jälkeen. Liito-oravalle soveliaan alueen rajausperusteina on käytetty liito-oravan ruokailupuiden ja kolopuiden sijaintia sekä lajille sopivat varttunutta tai vanhaa kuusivaltaista metsää. Ilmakuviin rajatut alueet ovat ns. ydinalueita eli liito-oraville tärkeitä osia laajemmasta elinalueesta. Todellisuudessa liito-oravat liikkuvat myös rajattujen kohteiden ulkopuolella. Lähekkäiset kohteet voivat kuulua samaan elinalueeseen. ELY-keskuksen tekemät liito-oravan lisääntymis- ja levähdysalueen rajauspäätökset kattavat vain todennäköisen pesäpuun lähiympäristön.

Ilmakuviin on merkitty ne puut, joiden alta on löytynyt liito-oravan papanoita keväällä 2013. Liito-oravalle sopivat kulkuyhteydet metsäalueilta toisille perustuvat maastossa tehtyihin havaintoihin ja ilmakuvatarkasteluun.

Kolmelta alueelta on ELY-keskuksen tekemät liito-oravan lisääntymis- ja levähdysalueen rajauspäätökset. Lisäksi kahdelta muulta alueelta on löydettiin keväällä 2013 kolopuita tai risupesä, joiden luona oli liito-oravan jätöksiä. Alueet ovat:

LO1 Heinoja (ELY-keskuksen rajauspäätös 12.3.2007)

LO2 Heinoja (ELY-keskuksen rajauspäätös 20.9.2007)

LO3 Hirmunoja

LO5 Kuusimäki (ELY-keskuksen rajauspäätös 30.11.2004)

LO9 Pitkämäki

Maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön antaman ohjeen (MMM & YM 2004) mukaan luonnonsuojelulain tarkoittamalla liito-oravan lisääntymispaikalla liito-orava saa poikasia ja levähdyspaikassa liito-orava viettää päivänsä. Lisääntymis- ja levähdyspaikka käsittää pesäpuut ja paikalla olevat muut sen edellä mainittuihin tarkoituksiin käyttämät puut. Lisääntymis- ja levähdyspaikan käsitteeseen luetaan myös niiden välittömässä läheisyydessä olevat suoja- ja ravintoa tarjoavat puut.

Luonnonsuojelulain tarkoittama liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikan hävittäminen tarkoittaa pesintään ja oleskeluun käytettävien puiden kaatamista. Hävittämiseen voidaan rinnastaa myös tilanne, jossa kaikki kulkuyhteydet lisääntymis- ja levähdyspaikkaan tuhoetaan (MMM & YM 2004). Lisääntymis- ja levähdyspaikan heikentäminen tarkoittaa jonkin sellaisen toimenpiteen tekemistä, joka olennaisesti vaikeuttaa liito-oravan elämisen ja suojautumisen mahdollisuuksia kyseessä olevalla paikalla. Tällaista heikentämistä voi olla esimerkiksi, että kulkuyhteydet ruokailupuihin katkaistaan (MMM & YM 2004).

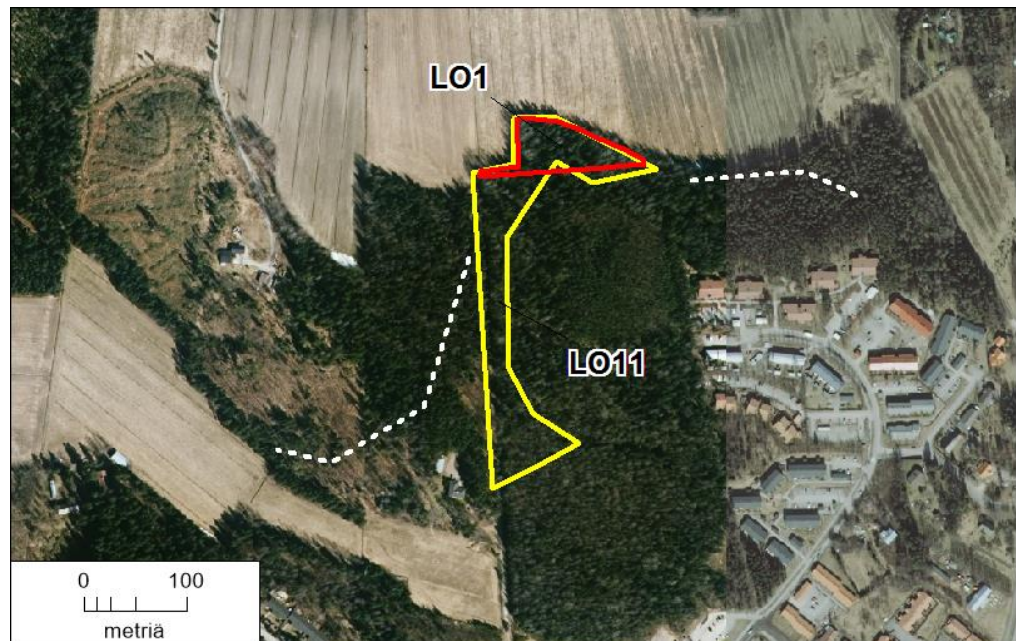
Kaikki alueelta tunnetut 11 liito-oravan löytöpaikkaa tarkistettiin keväällä 2013. Merkkejä liito-oravan oleskelusta löydettiin kolmelta metsäalueelta. Liito-orava on hakkuiden vuoksi todennäköisesti väistynyt mm. Kuusimäen ja Kissanojan väliseltä metsäalueelta, Raiskionkallion itä- ja kaakkoispuolen metsäalueelta, Järventaustantien varrelta, Alttarinkallion alueelta ja Parkkimäeltä.

LO1 Heinoja I (osa-alue 9)**LO11 Toreeni** (osa-alueet 1 ja 9)

Toreeninmäen alueella on nuorta–varttunutta sekametsää. Eteläosassa on runsaasti lehtipuustoa, mm. isoja haapoja ja tervaleppää, myös itäosassa on paljon haapaa. Pohjoisessa on varttunutta kuusikkoa ja pellon reunassa useita kookkaita haapoja, länsiosassa Einonkujan varrella on nuorempaa haavikkoa. Alueen keskiosa on varttunutta kuusi-mäntymetsää.

Liito-oravan papanoita löytyi vuonna 2006 noin kymmenen haavan ja kuusen alta alueen länsi- ja luoteisosasta. Noin 400 metriä Toreeninmäen alueesta itään on toinen liito-oravan asuttama alue (LO7 Multasilta). Näiden alueiden välillä on katkonainen metsäinen kulkuyhteys.

Vuonna 2007 papanoita löytyi metsäalueen pohjoisosasta useiden haapojen ja kuusten alta. ELY-keskus rajasi vuonna 2007 metsikön pohjoisosan liito-oravan lisääntymis- ja levähdysalueeksi (LO1 punainen rajaus). Vuonna 2013 ei liito-oravaa havaittu, mutta kuvaan 57 keltaisella rajattu alue on edelleen liito-oravalle soveliaista metsää. Alueen länsipuolella on tehty hakkuita, mutta metsäinen kulkuyhteys on säilynyt metsikön eteläreunalla.

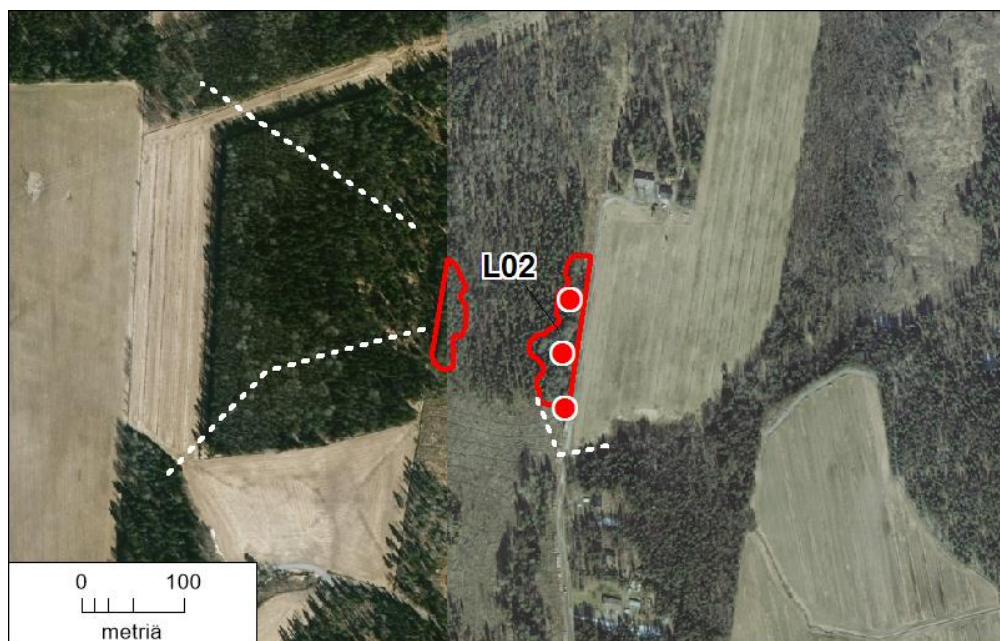

Kuva 57. Heinojan (LO1) ja Toreenin (LO11) liito-orava-alueet. ELY-keskuksen rajauspäättös on merkitty punaisella ja liito-oravalle sovelias metsä keltaisella. Mahdolliset kulkuyhteydet on merkitty valkoisella.

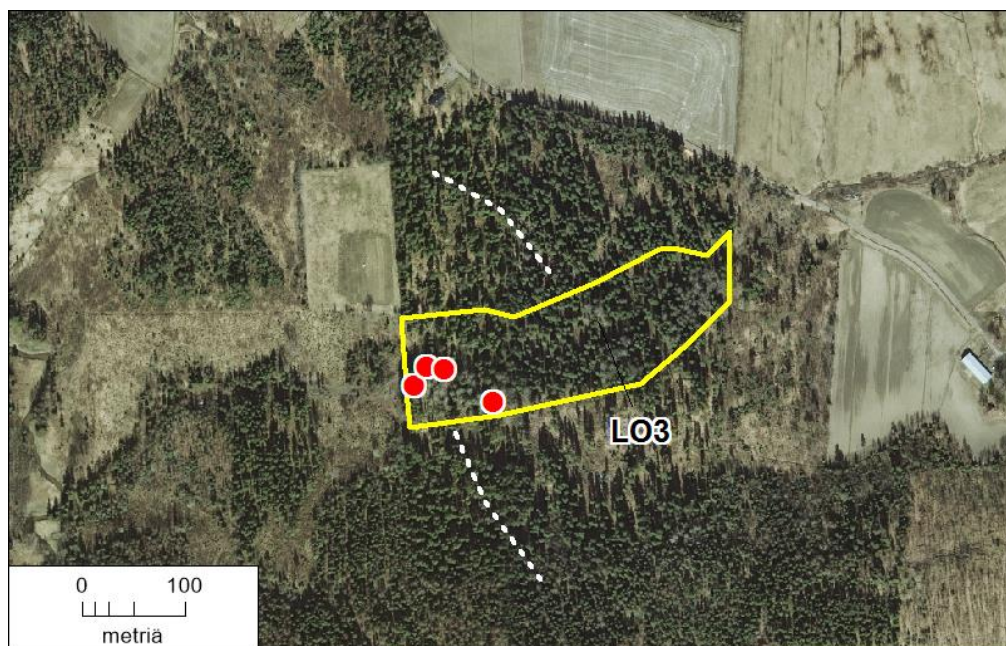
LO2 Heinoja II (osa-alue 9)

Heinojantien varressa on nuorta–varttunutta kuusivaltaista tuoreen kankaan sekametsää. Haapoja on paljon etenkin metsän itä- länsi ja pohjoisosassa. ELY-keskus rajasi vuonna 2007 kaksi aluetta liito-oravan lisääntymis- ja levähdysalueiksi (kuva 58). Vuonna 2013 liito-oravan jätöksiä löytyi itäiseltä alueelta kolmen haavan alta, joista yksi oli kolohaapa. Käytännössä koko Heinojantien länsipuolinen metsä on liito-oravalle soveliaista. Liito-oravarajausten eteläpuolella on noin 40 metriä leveä avohakkuualue, jonka liito-orava todennäköisesti

pystyy ylittämään. Metsäinen kulkuyhteys on myös lounaaseen pellon ylitse ja luoteeseen voimajohtoaukean yli.

Kuva 58. Heinojan (LO2) liito-orava-alueet. ELY-keskuksen rajauspäätökset on merkitty punaisella. Mahdolliset kulkuyhteydet on merkitty valkoisella. Punaiset pisteet ovat vuoden 2013 papanahavaintoja.

Kuva 59. Hirmunojan (LO3) liito-orava-alue. Liito-oravalle sovelias metsä on rajattu keltaisella. Mahdolliset kulkuyhteydet on merkitty valkoisella. Punaiset pisteet ovat vuoden 2013 papanahavaintoja.

LO3 Hirmunoja (osa-alue 8)

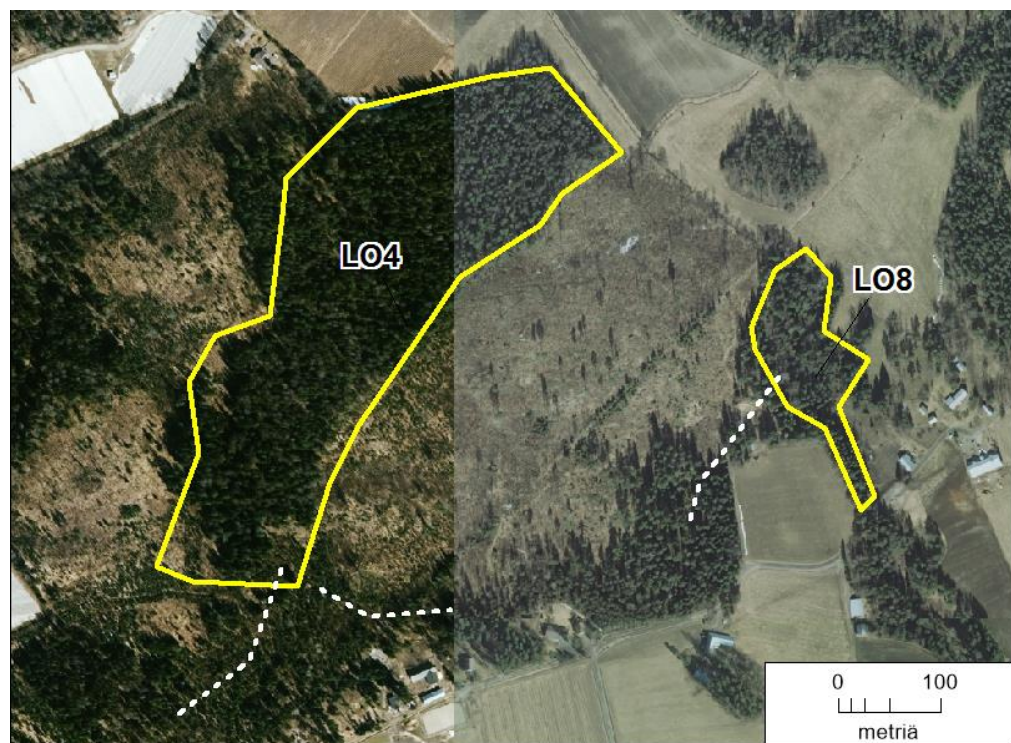
Hirmunojan molemmin puolin on varttuneessa tuoreen kankaan kuusikossa runsaasti haapaa. Osa haavoista on varttuneita ja niissä on koloja. Useiden haapojen ja kuusten alta löytyi vuonna 2004 liito-oravan jätöksiä. Vuonna 2013

papanoita löytyi 4 haavan alta, joista yksi oli kolohaapa. Kuvaan 59 rajatun alueen eteläpuolella on tehty harvennushakkuita, mutta metsäinen yhteys on säilynyt etelään ja pohjoiseen.

LO4 Koskoja (osa-alue 13)

Koskojan metsäalue on nuorta–varttunutta kuusivaltaista tuoreen ja lehtomaisen kankaan sekametsää. Alue on lähes joka puolelta hakkuiden ympäröimä (kuva 60), mutta sieltä on metsäinen yhteys lounaaseen ja hakkuiden eteläpuolitse itään Ojakkalan liito-orava-alueelle (LO8). Haapoja on paljon eri puolilla noin 10 hehtaarin suuruista aluetta. Vuonna 2004 liito-oravan papanoita löytyi useiden haapojen alta, joista osa kolohaapoja. Vuonna 2013 ei papanoita löytynyt, mutta alue on säilynyt ennallaan.

Maastoinventoinnin jälkeen alue on kokonaisuudessaan avohakattu (ks. alaluku 3.6) ja sen on menettänyt merkityksensä.

Kuva 60. Koskojan (LO) ja Ojakkalan (LO8) liito-orava-alueet. Liito-oravalle sovelias metsä on rajattu keltaisella. Mahdolliset kulkuyhteydet on merkitty valkoisella.

LO5 Kuusimäki (osa-alue 6)

Matkunojan ja Koiransuolenojan yhtymäkohdassa Matkunojan itäpuolella on varttunutta kuusivaltaista sekametsää, jossa myös paljon haapoja. Alueella on myös liito-oravalle sopiva pönttö. Liito-oravan papanoita löytyi vuonna 2004 useiden puiden alta (Jukka Tanner kirj.). ELY-keskus on tehnyt liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikan rajauspäätöksen vuonna 2004 (kuva 61). Alueen rajaus on päätöksen mukainen, mutta liito-oravalle soveliaista metsää on laajemminkin Matkunojan varrella ja puronvarsi on liito-oravalle tärkeä kulkuyhteys.

Kuva 61. Kuusimäen (LO5) liito-orava-alue. ELY-keskuksen rajauspäätös on merkitty punaisella. Mahdollinen kulkuyhteys on merkitty valkoisella.

LO6 Laidunalue (osa-alue 11)

Laidunalueen itäosassa vanhan Hämeenlinnantien varrella sijaitseva metsikkö on pohjoisosasta osittain avohakattu (kuva 62). Hämeenlinnantien puoleinen osa on nuorta–varttuvaa kuusikkoa. Keskiosassa on nuorta lehtimetsää ja taimikkokoa. Länsireunalla on nuorta koivuvaltaista sekametsää, pellon reunalla kasvaa useita isoja haapoja ja vähän nuorta kuusikkoa.

Liito-oravan papanoita löytyi vuonna 2006 ainakin kuuden haavan ja kuusen alta, myös ison kolohaavan juurelta läheltä pellon reunaa (Ympäristösuunnittelu Enviro 2006). Muu osa alueesta on lähinnä liito-oravan ruokailualueeksi sopivaa nuorta lehtimetsää. Alueelta on aukkoinen, mutta todennäköisesti liito-oravalle sopiva yhteys Hämeenlinnantien yli itään ja pienen peltoalueen yli etelään. Alueelta ei ole yhteyttä länteen.

Vuosien 2007 (Ympäristösuunnittelu Enviro 2007) ja 2013 maastokäynnillä ei löydetty merkkejä liito-oravan esiintymisestä. Alue on kuitenkin säilynyt ennallaan, joten se sopii edelleen liito-oravan elinympäristöksi.

LO7 Multasilta (osa-alue 9)

Laidunkaaren ja Raalantien välissä sijaitseva Multasillan metsä (kuva 62) on varttuvaa–varttunutta sekametsää, jossa valtapuina ovat kuusi ja haapa. Alueella on muutama rakennus ja vanhoja pihapiirejä. Liito-oravan papanoita löytyi vuonna 2006 noin kymmenen ison haavan ja kuusen alta (Ympäristösuunnittelu Enviro 2006). Alueelta on metsäinen yhteys Raalantien yli pohjoiseen. Lännessä on Toreeninmäen liito-orava-alue noin 400 metrin päässä. Pitkämäen liito-oravan asuttama metsäkuvio (LO9) on noin 500 metrin päässä.

Vuosien 2007 (Ympäristösuunnittelu Enviro 2007) ja 2013 maastokäynnillä ei löydetty merkkejä liito-oravan esiintymisestä. Alue on kuitenkin säilynyt ennallaan, joten se sopii edelleen liito-oravan elinympäristöksi.

Kuva 62. Multasillan (LO7) ja Laidunalueen (LO6) liito-orava-alueet. Liito-oravalle sovelias metsä on rajattu keltaisella. Mahdolliset kulkuyhteydet on merkitty valkoisella.

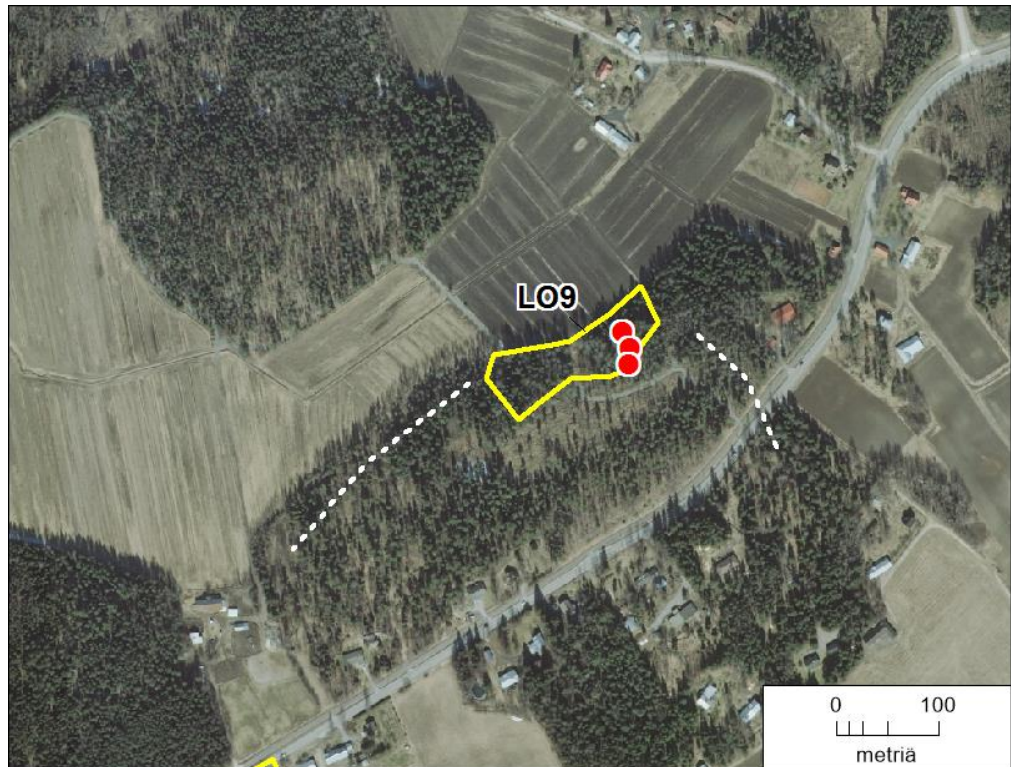
LO8 Ojakkala (osa-alue 13)

Ojakkalan maakunnallisesti arvokkaan ((Pykälä ja Bonn 2000) laidunalueen halki kulkevan Kertunojan varrella on useita isoja haapoja ja varttuneita kuusia, sekä muutamia lehmuksia. Liito-oravan papanoita löytyi vuonna 2004 useiden haapojen alta (kuva 60). Alueelta on metsäinen yhteys lounaaseen läheiselle Koskojan alueelle (LO4) hakkuuaukea eteläpuolitse.

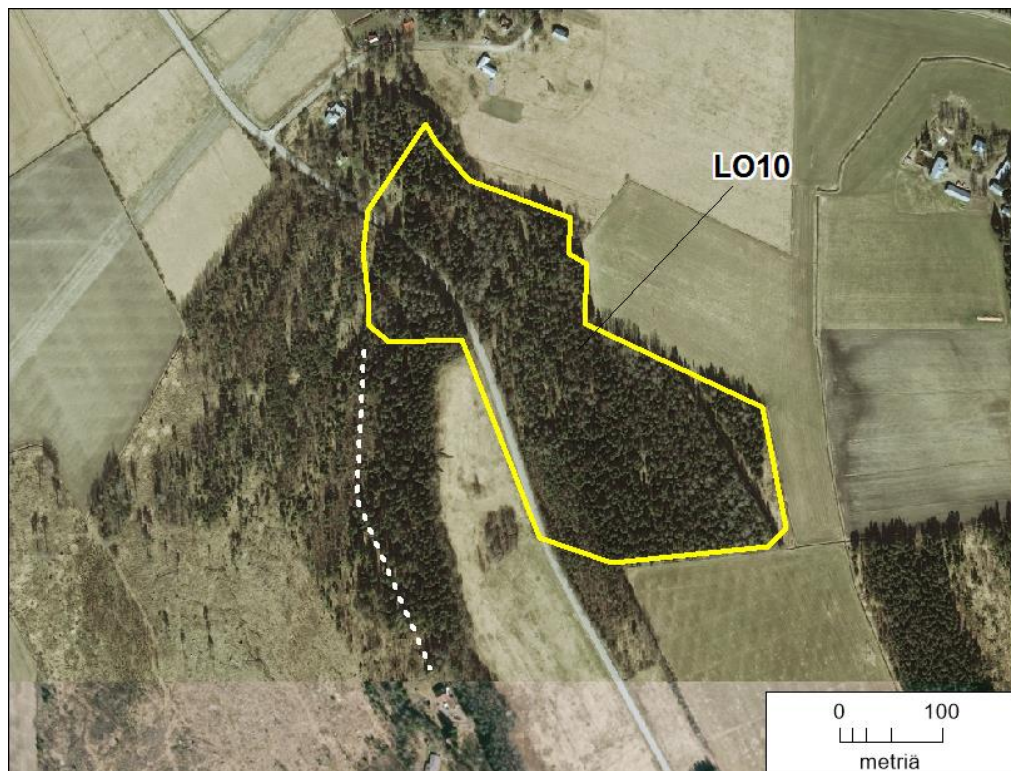
LO9 Pitkämäki (osa-alue 9)

Pitkämäen pohjoisrinteellä (kuva 63) on lehtomaista kangasta ja tuoretta lehtoa, jossa kasvaa ylispuina varttuvia ja varttuneita kuusia. Kuusten lomassa kasvaa mm. isohkoja haapoja ja kymmenkunta metsälehmusta. Kenttäkerroksen lehtolajistoon kuuluvat mm. kevätlinnunherne, tesma, lehto-orvokki ja mäkilehtoluste. Suurin osa pohjoisrinteestä on käenkaali-mustikkatyyppejä. Muut osat Pitkämäestä ovat lähinnä mustikkatyypin metsää.

Pellonlaidassa Pitkämäen pohjoisrinteen lehdossa on pieni myrskynkaatoaukko, jonka laidalla kasvaa lehmuksia ja haapoja. Kahden kolohaavan alta löytyi toukokuussa 2004 runsaasti liito-oravan jätöksiä. Vuonna 2013 jätöksiä löytyi kolmen haavan alta, joista yksi oli kolohaapa. Pitkämäeltä on liito-oravalle sovelias kulkuyhteys lounaaseen.

Kuva 63. Pitkämäen (LO9) liito-orava-alue. Liito-oravalle sovelias metsä on rajattu keltaisella. Mahdolliset kulkuyhteydet on merkitty valkoisella. Punaiset pisteet ovat vuoden 2013 pappahavaintoja.

Kuva 64. Rasilan (LO10) liito-orava-alue. Liito-oravalle sovelias metsä on rajattu keltaisella. Mahdolliset kulkuyhteydet on merkitty valkoisella.

LO10 Rasila (osa-alue 6)

Rasilan liito-orava-alue sijaitsee Kyläjoentien molemmin puolin (kuva 64). Tien länsipuolella on varttunutta kuusikkoa ja muutamia isoja haapoja. Itäpuolella on paikoin kosteaa lehtokorpea ja tuoretta kuusivaltaista lehtoa. Eteläosassa on hieman kuivempaa tuoreen kankaan sekametsää. Haapoja on runsaasti etenkin pohjoisosassa ja täältä löytyi liito-oravan papanoita useiden puiden alta. Vuonna 2013 ei merkkejä liito-oravasta löytynyt. Tien länsipuolella ja alueen eteläosassa on joitain tuulentaamia puita, mutta muuten alue säilynyt pääosin ennallaan. Alueelta on metsäinen yhteys etelään.

3.3.2 Saukko

Kirkonkylän selvitysalueelta ei ole tiedossa saukkohavaintoja. Saukon esiintyminen alueen suurimmissa puroissa on kuitenkin mahdollista.

3.4 Uhanalaiset ja silmälläpidettävät lajit

Ympäristöhallinnon Hertta-tietojärjestelmän Eliölajit-osassa (SYKE 2013) on yksi tieto uhanalaisen lajin esiintymisestä Kirkonkylän selvitysalueella. 1980-luvulla kasvoi kirkonkylän keskustassa silmälläpidettävää tuoksuvyökänpää. 2000-luvun alussa lajia ei samalta paikalta enää löydetty.

Kesän 2013 selvityksissä löydettiin vaarantunutta hirvenkelloa kolmelta paikalta. Nämä kohteet (LUO4–6) on esitetty alaluvussa 3.2.2.

Silmälläpidettävistä putkilokasveista ketoneilikkaa todettiin Puontilan kedolla (LUO22) ja Ojakkalan tilan pihapiirissä. Silmälläpidettävistä lajeista mustapilaa kasvaa Uusikylän laiturilla (LUO27) ja hetesaraa Kissanojan purolehdossa (LUO11).

3.5 Selvitysalueen arvokkaat kallioalueet

Uudenmaan arvokkaat kallioalueet selvityksessä (Husa & Teeriaho 2004) oli mukana kaksi kohdetta Nurmijärven kunnan alueelta. Näistä kumpikaan ei sijaitse Kirkonkylän selvitysalueella.

Nurmijärven kunnan alueelta on aiemmin tehty selvitys arvokkaista kallioalueista (Ympäristötutkimus Metsätähti Oy 1992). Kallioalueilta tehtiin maisemallinen, geologinen ja geomorfologinen, biologinen, kulttuurihistoriallinen ja maankäytöllinen arviointi. Kallioalueselvityksessä mainitaan kaikkiaan 13 kohdetta Kirkonkylän selvitysalueelta. Joillakin kohteilla oli kasvillisuudeltaan arvokkaita alueita, mm. jalopuuesiintymiä ja kallioaluslehtoja. Nämä kohteet on tarkistettu maastossa ja niiden huomionarvoiset luontokohteet on kuvattu raportin ala-luvussa 3.2.2.

1990-luvun alun jälkeen kallioalueilla on tehty hakkuita ja luonnonolot ovat monin paikoin muuttuneet. Merkittävät luontoarvonsa menettäneet kallioalueet on lueteltu luvussa 3.6.

3.6 Luonnontilansa menettäneet kohteet

Seuraavat Kirkonkylän selvitysalueella olevat kohteet ovat hakkuiden tai maanmuokkauksen takia menettäneet merkittävät luonnonarvonsa:

- Ritvalan männyt (Luonnonmuistomerkin rauhoituspäättös on purettu 14.8.2012)
- Koskojan liito-orava-alue (LO4) avohakattu.
- Rajakallion kallionaluslehto (Ympäristötutkimus Oy Metsätähti 1992)
- Pitkämäen etelärinteen kallioid (Ympäristötutkimus Oy Metsätähti 1992)
- Pirunkallion lähde (Ympäristötutkimus Oy Metsätähti 1992)
- Pirunkallion puro (Ympäristötutkimus Oy Metsätähti 1992)
- Kertunojan latvapuro (Ympäristötutkimus Oy Metsätähti 1992)
- Viirinmuurin kallionaluslehto (Ympäristötutkimus Oy Metsätähti 1992)
- Leppäaronpuro (Nironen 1991)
- Järventauksen lähde (Nironen 1991)
- Haakinmäen etelärinteen pähkinälehto (Ympäristötutkimus Oy Metsätähti 1992)
- Haakinmäen länsiosan kallionaluslehto (Ympäristötutkimus Oy Metsätähti 1992)
- Parkkimäen joenvarsilehto (Ympäristötutkimus Oy Metsätähti 1992)

4 LÄHTEET

- Husa, J. & Teeriaho, J. 2004: *Uudenmaan maakunnan luonnon- ja maisemasuojelun kannalta arvokkaat kallioalueet*. Suomen Ympäristö nro 305.
- Karlsson, R. & Hagner-Wahlsten, N. 2013: *Lepakkoselvitys Nurmijärven Kirkonkylän osayleiskaavan laadintaa varten 2013*. BatHouse & Nurmijärven kunta.
- Lehtojensuojelutyöryhmä 1988: *Lehtojensuojelutyöryhmän mietintö*. Komiteamietintö 1988:16. Ympäristöministeriö.
- Lempinen, P. 2001. *Suomenlahden meritaimenkantojen suojelu- ja käyttösuunnitelma*. Kala- ja riistahallinnon julkaisuja 52/2001.
- LT-Konsultit Oy 1997: *Nurmijärven maisemainventointi ja kulttuurimaisemaselvitys*. Nurmijärven kunta.
- MMM & YM 2004: *Liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkojen määrittäminen ja turvaaminen metsien käytössä*. Ohje 30.6.2004. – Maa- ja metsätalousministeriö ja Ympäristöministeriö, Helsinki. 7 s.
- Nironen, M. 1991. *Nurmijärven luonnoaltaan arvokkaat pienvedet*. Nurmijärven kunta, ympäristölautakunta. Moniste.
- Nurmijärven kunta ja Maa ja Vesi Oy 1990. *Ympäristö- ja maisemaselvitys*. LT-Konsultit 1997. *Nurmijärven maisemainventointi ja kulttuurimaisemaselvitys*. Nurmijärven kunta.
- Lammi, E. 2011: *Ojakkalantien–Kirkkotien alueen luontoselvitys*. Ympäristösuunnittelu Enviro ja Nurmijärven kunta. Moniste, 11 s.
- Luontotutkimus Enviro Oy 1992: *Kuusimäen rakennuskaava-alueen ympäristöselvitys*. Nurmijärven kunta. Moniste.
- Pykälä, J. ja Bonn, T. 2000: *Uudenmaan perinnemaisemat*. Suomen ympäristökeskus ja Uudenmaan ympäristökeskus. Alueelliset ympäristöjulkaisut, nro178.
- Pöyry Environment Oy 2007: *Kaavoituskohteiden luontoselvitykset, Osa 2/3 Kirkonkylä*. Nurmijärven kunta.
- Rassi, P., Hyvärinen, E., Juslén, A. & Mannerkoski, I. (toim.) 2010: *Suomen lajien uhanalaisuus*. Punainen kirja 2010. Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus, Helsinki. 685 s.
- Raunio, A., Schulman, A. & Kontula, T. (toim.) 2008a: *Suomen luontotyyppien uhanalaisuus – Osa 1. Tulokset ja arvioinnin perusteet*. Suomen ympäristö 8/2008:1–264.
- Raunio, A., Schulman, A. & Kontula, T. (toim.) 2008b: *Suomen luontotyyppien uhanalaisuus – Osa 2. Luontotyyppien kuvaukset*. Suomen ympäristö 8/2008:1–572.
- Sierla, L., Lammi, E., Mannila, J. & Nironen, M. 2004: *Direktiivilajien huomiointi suunnittelussa*. Suomen ympäristö 742:1–113.

- Siitonen, M. 2001. *Kaavan luontovaikutusselvitys*. Nurmijärven Klaukkalan osayleiskaava 2001. Nurmijärven kunta. Moniste.
- Siivonen, Y. 2005: *Nurmijärven lepakkokartoitus 2004*. Nurmijärven kunta. Moniste.
- Söderman, T., 2003: *Luontoselvitykset ja luontovaikutusten arviointi – kaavoituksessa, YVA-menettelyssä ja Natura-arvioinnissa*. – Ympäristöopas 109, Suomen ympäristökeskus. 196 s.
- SYKE 2013: *Ympäristöhallinnon Hertta-tietojärjestelmän Eliölajit-osa*.
- Uudenmaan ELY-keskus 2013: *Liito-orava tiedot*.
- Ympäristösuunnittelu Enviro Oy 2004: *Nurmijärven pienvesien kasvillisuusinventointi 2004*. Nurmijärven kunta. Moniste.
- Ympäristösuunnittelu Enviro Oy 2006: *Nurmijärven Kirkonkylän selvitysalueiden liito-oravat 2006*. Nurmijärven kunta. Moniste.
- Ympäristösuunnittelu Enviro Oy 2007: *Nurmijärven Kirkonkylän kaava-alueiden liito-oravat 2007*. Nurmijärven kunta. Moniste.
- Ympäristösuunnittelu Enviro Oy 2009: *Maakaasuputki Mäntsälä–Siuntio MPCP. Luontoselvitys 2009*. Gasum Oy, YVA-selostuksen liite.
- Ympäristösuunnittelu Enviro Oy 2011: *Metsä-Tuomelan alueen Luontoselvitys 2011*. Nurmijärven kunta. Moniste.
- Ympäristösuunnittelu Enviro Oy & Ympäristösuunnittelu OK 2004: *Kirkonkylän selvitysalueen luonto ja maisema*. Nurmijärven kunta. Moniste.
- Ympäristötutkimus Oy Metsätähti 1991. *Nurmijärven ympäristö- ja luontokohdeinventointi*. Nurmijärven ympäristölautakunta. Moniste.
- Ympäristötutkimus Oy Metsätähti 1992. *Nurmijärven kallioselvitys*. Nurmijärven kunta. Moniste.

Liite 1. Luettelo Kirkonkylän selvitysalueen luontokohteista.**Luonnonmuistomerkit**

LM1	Lehtimäen siirtokivilohkare
LM2	Lehviälän männyt
LM3	Ritvalan männyt (Luonnonmuistomerkin rauhoituspäätös on purettu 14.8.2012)

Muut luontokohteet

LUO1	Heinoja (Rajausta tarkennettu 25.10.2018)
LUO2	Hirmunoja
LUO3	Hirmunojan sivupuro
LUO4	Hirvenkellon kasvupaikka
LUO5	Hirvenkello kasvupaikka
LUO6	Hirvenkello kasvupaikka
LUO7	Huhdanoja
LUO8	Huhdanojansuo
LUO9	Ilvesvuoren kalliot
LUO10	Keikkumäen lehto- ja saarnikorpi. (Rajausta muutettu hakkuiden vuoksi 25.10.2018)
LUO11	Kissanoja
LUO12	Koiransuolenoja
LUO13	Kuusimäen itärinne
LUO14	Lepolan puro
LUO15	Matkunoja, eteläosa
LUO16	Matkunojan länsiosa
LUO18	Metsälain mukainen kohde I
LUO19	Metsälain mukainen kohde II
LUO17	Metsä-Tuomelan lehtokorpi
LUO20	Ojakkalan laitumet
LUO21	Portinkallion puro. (Rajausta muutettu hakkuiden vuoksi 25.10.2018)
LUO22	Puontilan niitty
LUO23	Raiskinonkalliot
LUO24	Raiskionkallion lehto
LUO25	Rasilanmäen lehmuskalliot
LUO26	Ruostesuo
LUO27	Uusikylän laidun

Luontodirektiivin liitteen IV(a) lajit

Liito-orava

Seuraavavilla viidellä alueella on liito-oravan todennäköisiä lisääntymis- tai le-
vähdykspaikkoja eli alueilta on löydetty liito-oravan käyttämiä risupesiiä tai kolo-
puita:

- LO2 Heinoja II (ELY-keskus 2007, tämä selvitys)
- LO3 Hirmunoja (Enviro & Ympäristösuunnittelu Ok 2005, tämä selvitys)
- ~~LO4~~ Koskoja (Enviro & Ympäristösuunnittelu Ok 2005). Alue on hakattu ja
se on menettänyt merkityksensä.
- LO5 Kuusimäki (ELY-keskus 2004, Enviro & Ympäristösuunnittelu Ok
2005)
- LO9 Pitkämäki (Enviro & Ympäristösuunnittelu Ok 2005, tämä selvitys)

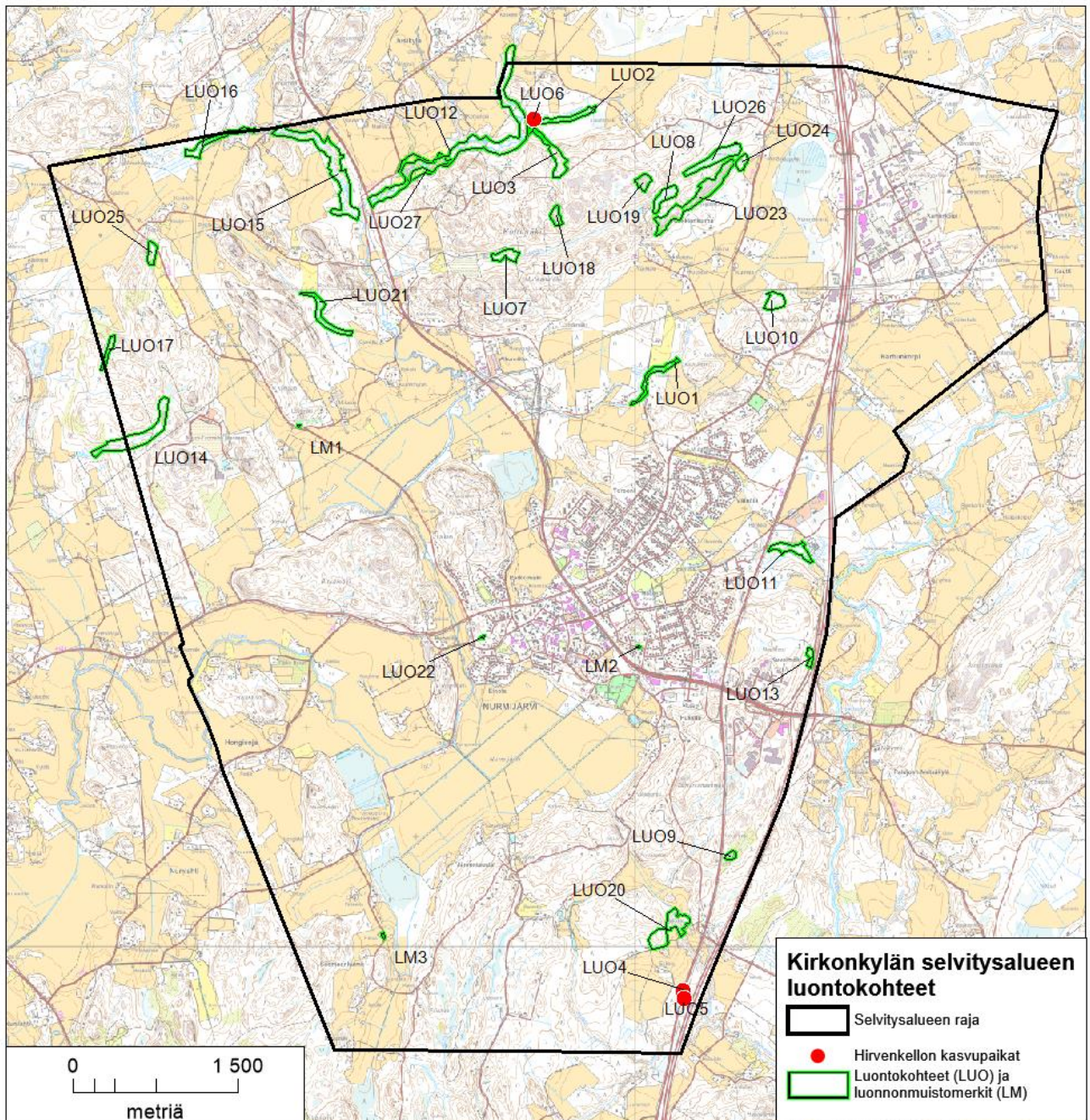
Muut liito-oravakohteet ovat:

- LO1 Heinoja I (ELY-keskus 2007, Enviro 2007)
- LO6 Laidunalue (Enviro 2007)
- LO7 Multasilta (Enviro 2007)
- LO8 Ojakkala (Enviro & Ympäristösuunnittelu Ok 2005)
- LO10 Rasila (Enviro & Ympäristösuunnittelu Ok 2005)
- LO11 Toreeninmäki (ELY-keskus 2007, Enviro 2007)

Uudenmaan ELY-keskuksen rajauspäätökset:

- LO1 Heinoja (ELY-keskuksen rajauspäätös 12.3.2007)
- LO2 Heinoja (ELY-keskuksen rajauspäätös 20.9.2007)
- LO5 Kuusimäki (ELY-keskuksen rajauspäätös 30.11.2004)

Liite 2. Kirkonkylän selvitysalueen luontokohteet. Kohteiden LUO10 ja LUO21 rajausta on muutettu hakkuiden vuoksi 25.10.2018 (ks. alaluku 3.2.2).

Liite 3. Liito-oravan elinalueet Kirkonkylän selvitysalueella. Kohde LO4 on hakattu ja se on menettänyt merkityksensä.

